

EPA

2004–2014

A MAGYAR GRAFIKA DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MIEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

MAGYAR GRAFIKA

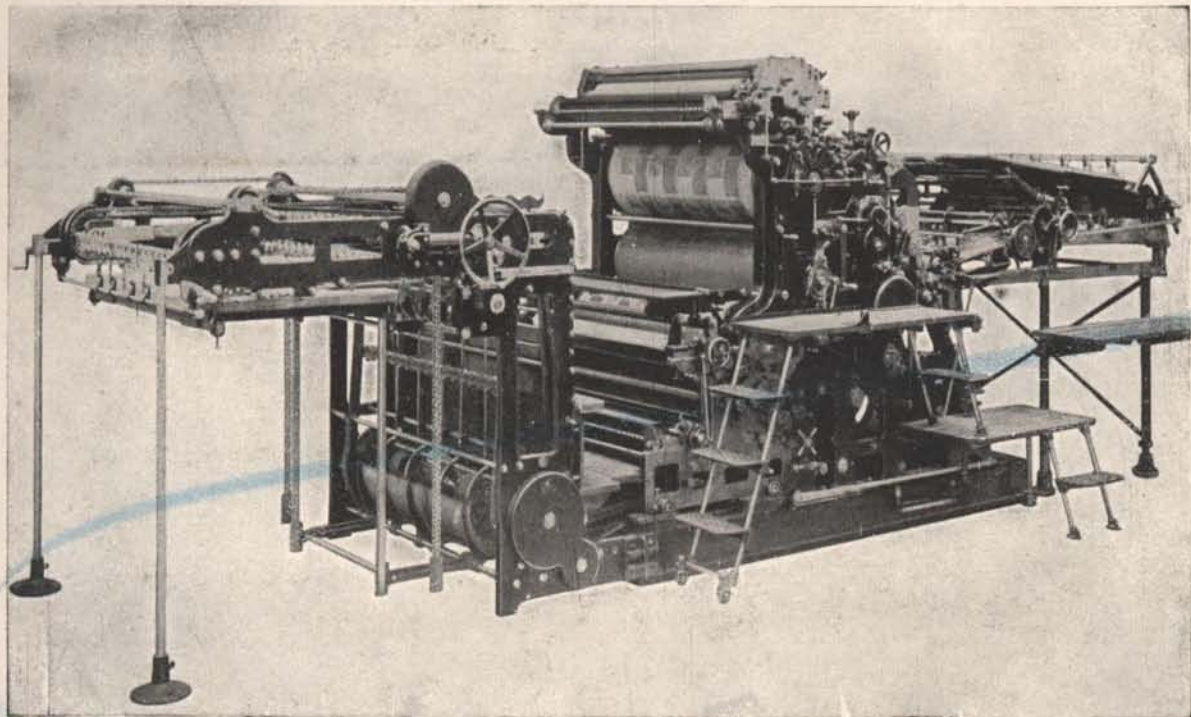
A GRAFIKAI IPAROK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT • AZ „UNGARISCHE GRAPHIK“ CÍMŰ NÉMET MELLÉKLAPPAL SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS • SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-HIVATAL BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25 SZÁM

IX, ÉVFOLYAM • NOVEMBER ÉS DECEMBER HÓ
11-12. SZÁM

A mi elismert **Roland** egyszínnyomó gyorsjáratú offsetsajtóink és **Roland** kétszínnyomó belső és külső nyomást egyszerre végző offsetsajtóink mellett 1928-ban a

Roland kétszínnyomó gyorsjáratú RZS

kis térfogatú offsetgyorssajtónkat hoztuk ki az öt egyforma hengeres rendszer szerint

Szerkezete hasonlít a két előbb említett konstrukcióhoz, minden részlete e jól bevált gépektől vétetett át. **Mindkét lemezhenget, mindkét festékezőmű és a kirakó a gép ugyanazon oldalán van** Nagy nyomásfelületnél is **4600** duplán nyomott ívet, vagyis **9200** minőségnyomást végez óránként. Ezt a nyomásteljesítményt alkalmas körülmények között **a gyakorlatban is kifogástalanul eléri, ha ugyan túl nem haladja.** Ez az offsetsajtó

a géppiac szenzációja

Mintegy 30 vezető európai nyomda rendelte meg rövid idő alatt a mi RZS gépünket, ami e gép kiváló tulajdonságainak legfényesebb bizonyítéka. A Globus műintézetnél és Bakács Albert litográfiájában 1—1 legújabb rendszerű gyorsjáratú Rolland offset gép működik

Faber & Schleicher A. G., Offenbach a. Main

a legnagyobb német offsetsajtó- és könyomdai gyorsajtó-gyár

A ROLAND KÉTSZÍNTNYOMÓ GYORSJÁRATÚ OFFSETSAJTÓ

VEZÉRKÉPVISELET: GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RT. BUDAPEST V, CSÁKY UCCA 49

UNGARISCHE GRAPHIK
• MAGYAR GRAFIKA •

FACHZEITSCHRIFT ZUR
FÖRDERUNG • DER •
GRAPHISCHEN GEWERBE
REDACTEUR U. VERLEGER
NICOLAUS BIRO

SPECIÁLIS
FESTÉKEKET
MÉLYNYOMÁSHOZ

GEBR.
HARTMANN

NYOMDAFESTÉK
GYÁR •
AMMENDORF/HALLE/S

TABOR

M

• MAGYARORSZÁGI VEZÉRKEPVISELET ÉS LERAKÁ

PUSZTÁFI ZSIGMOND

• GRAFIKAI SZAKÜZLET 231/43
BUDAPEST. V. TÁTRA U. 6. TEL: T.

A GRAFIKAI IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT SZOLGÁLÓ

MAGYAR GRAFIKA

KÉTHAVONKINT MEGJELENŐ GRAFIKAI FOLYÓIRAT

UNGARISCHE GRAPHIK

CÍMŰ NÉMETNYELVŰ MELLÉKLAPPAL

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

FŐMUNKATÁRSÁK: HERZOG SALAMON, KNER ALBERT ÉS LOWY LÁSZLÓ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL

BUDAPEST VII, RÓZSA UCCA 25. SZÁM

BIRÓ MIKLÓS NYOMDAI MŰINTÉZETE ÉS KIADÓVÁLLALATA

A Magyar Grafika előfizetési díja Magyarországon:

Nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak egész évre 30 pengő, félévre 16 pengő
Egyes számok ára nyomdatulajdonosoknak, cégeknek és szakmán kívül állóknak 5 pengő

Előfizetési díj külföldiek részére:

Az európai kontinensen 30 pengő, Angliába és a tengerentúli államokba 6 dollár

Jahresbezugspreise:

Für die europäischen Staaten (mit Ausnahme England) 30 Pengő, für das übrige Ausland 6 Dollar,
Einzelnbezugpreis: 5 Pengő, resp. 1 Dollar. — Die Magyar Grafika erscheint zweimonatlich

Egry József

Minden fejlődésképes művész kialakulásának leglényegesebb és legdöntőbb pillanata az, amikor önmagára eszmélve, lelki kényszerzubbony szorítását érzi magán. Kiugrani ebből a szorító kényszerzubbonyból és teli tudóval, nagy, szabad lélekzetet venni, annyit jelent, mint megoldani azt, ami minden művész számára a legnehezebben megoldható. Annyit jelent, mint találkozni önmagával.

A művész az élőlények legkomplikáltabbja, ezernyi reláció kapcsolja a tapintható és az elvont világhoz egyaránt. Az ezernyi reláció zegzúgos útvesztőjében lelki részegségben keresi a kijáratot és nem lelheti meg soha, hacsak nem találkozik egy naív gyermekkel, aki kézen fogja s keresés nélkül vezeti rá a kivezető útra. Hacsak nem találkozik sajátmagával. Mert a bonyolult komplexum csak egyik fele a művész lényének, a másik fele gyermekien egyszerű. A művész egyfelől:

az egész világ, másfelől: a világon kívüleső archimedesi pont.

*

Egry József fejlődése során akkor érkezett el ehhez a pillanathoz, amikor a század képzőművészeti problémái túlságosan az intellektualizmus oldalára billent mérleg képét mutatták. Nehéz ólompalást súlyát cipelte a vállain s hogy szabad tudóval tudjon lélekzeni, el kellett menekülnie a nagyváros kávéházi levegőjéből. Ki a szabad természetbe, a Balatonpart legcsöndesebb tájaira. Talán nem is tudta, hogy önmagához menekül. Leült a badacsonyi partokon és nézte az elébe táruló életet: a víz sejtelmes tükrét, a parti földeken boronáló ökröket, a libbenő vitorlákat, a víz szélén alvó halászbarkát, a rohanó szél szeszélyes ostorának csapkodását, és mindenekfelett a fény tűnő játékát a Balaton felett.

Feje fölött suhantak a felhők — és az évek.

Lassan, cseppenként gyülekeztek benne új energiák és észrevétlenül telni kezdett, mint szívárgó csap alá állított pohár. Kezében meg-megvonaglott idegesen az irón, vagy az ecset s jegyzetek halmozódtak fehér papírlapokon, jegyzetek, amelyek mind egy-egy sajátmagából kitépott idegszálat jelentettek.

A felhők és az évek szálltak tovább, míg egyszer a lassú cseppek csordultig telítették a poharat és Egry József a Balaton felett táncoló fényoszlopok között sajátmagával találkozott. Maga is elosztódott az atmoszférában, részévé vált a létező világnak, elkeveredett, eggyé vált vele. Az archimedesi pontról most már csak a kezét kellett ki nyujtania, hogy megfoghassa önmagát.

*

Ebben a minden idegszálával megélt életben érett ki Egry művészete, amely egészen az övé. Belső gyökere épúgy sajátja, mint külső megjelenésének köntöse. *Alig van magyar festő, akinek produktumait annyira determinálná az egyén idegjele, mint az övéit.* Mindenkorai témáját teljes egészében megéli, a kép minden egyes alkotó elemét magába szívja, mint zajtalanul működő vacuum cleaner, hogy aztán a maga egyéni képére átformálva sugározza vissza. Egry natura után dolgozik, de a természet egy magasabb értelemben vett model a számára; arra való, hogy újabb és újabb élményekre stimulálja. Tehát *nem a természetet festi, hanem azokat az élményeket, amelyeket a természet szemlélése ad neki.* Innen következik az a sajátossága, hogy képein a konkrétumok és az absztrakciók egyenlő fajsúlyukra vezetődnek vissza. Míg a hideg ésszel szemlélő ember számára a föld, a ház, a fa csupa megmarkolható dolog, viszont a levegő párái, a fény tükrözése, a szél libbenése csak tűnő illúzió, addig Egrynél a valós dolgok légiesebbé válnak és az illúziók testet öltenek. Az ég felhői közül a tó tükrére vágódó fénykéve éppen olyan lényeges és egyenértékű alkotó eleme a képnek, mint az előtérben pihenő csónak. Egry számára a levegő, amit

Egry József: Boronálás (szénrajz)

beszippan, époly valóság, mint a szántó föld röge, viszont a kézzel fogható dolgokba is beleviszi a futó fény irrealitását.

Egry számára a teret a szín és a fény jelenti. Az ábrázolt tárgyak alkotó részévé válik nála a fény, s megbontja a ridegen konstatalható kontúrokat, anélkül hogy a téri összefüggést is megbontaná. A fény Egry képein egy szintetikus pluszt jelent. Az idegenül szemlélő talán az objektivitás rovására írja ezt, de a kép lényegéhez közel férközönnek valóságos többletet jelent; mert ez süti rá az egyéni bélyeget.

*

Egry mint grafikus is színesen lát, fényben feloldott színekben. Ezért van, hogy grafikai teljesen, hiánytalanul azonos szelleműek festményeivel. A „Boronálás” című rajzának reprodukcióját például bárki festményreprodukciónak nézheti. Ennek az a magyarázata, hogy térérzékeltetését a fények egymásmögöttiségének valójában adja. A grafika is csak ezzel a kifejezőmóddal válik nála élménnyé. A vonal magában való kifejező ereje nem elégi ki s nem elég sok dimenziós számára a színfoltok egymásmellettisége.

Önként következik ebből, hogy Egry grafikája nem való az uccára. Dekoratív vagy egyéb hangos célokat szolgáló munkája nincs is. Grafikája épúgy, mint festészete, saját idegéletének tükre s ezernyi finom idegszál remegéséből tevődik össze.

Cselény Wallerhausen Zsigmond

Kiállítások

A kiállítási üzem első feléve semmi meglepetést nem hozott és fejlődést csak egy irányban látunk: a konjunkcióra idejében szaporán keletkezett kis kiállítási szalónok szomorú kimúlása után most nyílt meg végre egy kis kiállítóhelyiség, mely a progresszív művészet szóhozzujtatását tűzte ki célul. Egyébként azonban minden változatlan maradt. A Műcsarnok megrendezi évi három nagy tárlatát, mely a konvencionális ízléstelenségek és a fagyos hivatalos virtuozítások számára korlátlanul nyitva áll, míg a szerény, de becsületes konzervatív törekvések csak mellékesen érvényesülhetnek, az újabb törekvések azonban kérlelhetetlenül kiszorúlnak. Modern művészet csak akkor kerül a Műcsarnokba, ha —

mint a Tavaszi Tárlaton — egy-egy termet a független művészi testületek kapnak saját rendezésű kiállításuk számára. Egyvalamiben különböznek a Műcsarnok újabb nagy tárlatai néhány év előtti nagy tárlataitól: akkoriban a legolcsóbb dilettantizmus és műkereskedői tucattermékek számára szinte korlátlan érvényesülési lehetőség nyílt a városligeti palotában. Ma a szintizta dilettantizmus nagyjából a Nemzeti Szalónba szorult. Kár, hogy a Szalón, ez a pompás, intim kiállítóhelyiség ennyire válogatás nélkül utat enged a nivótlan művészkedőknek. Ezáltal leszallítja értékét jelentőségben tekintélyes kiállításainak is. A dilettánsok nyüzsgése erősen korlátozza a tehetséges és bátor fiatal művészek kiállítási lehetőségét.

Az Ernst-Múzeum a Szalónnal ellentétben, féltékenyen vigyáz nivójára, de egyúttal olyan konzervatív politikát folytat, mely lehetlenné teszi, hogy a legújabb törekvésekkel kellő mértékben lépést tartsa. Hozzájárul, hogy az Ernst-Múzeum szezononként legfőképpen ha nyolc csoportkiállítást rendez, szemben a Szalón húsz kiállításával, úgyhogy már ezen oknál fogva számos kiváló művész kiállítási lehetőség nélkül marad. Ilyen körülmények között a Tamás-Szalón rendszeres modern kiállításainak megnyitása sokkal nagyobb jelentőségű, mintsem első pillanatra tűnne. Egy intim hatású csendes terem éppen elegendő egy-egy művész válogatott kollekciójának befogadására.

*

A szezon eddigi kiállításai közül történelmi szempontból tekintve, a legjelentősebb esemény a Rippl-Rónai-kiállítás, melyről más összefüggésben emlékezünk meg. Érdekes kísérletet jelentett a Munkácsy-Céh nevű új művésztöbbség kiállítása a Nemzeti Szalónban. E többség célul tűzte ki azt, hogy kapcsolatot teremtsen közönség és művész között, olyan kapcsolatot, mely anyagiakban is kifejezésre juthat. A cég kiállításán valóban úgyszólván minden irányzatú művész szerepelt és a kiállítás jellege híven tükrözte.

Egry József: Balatoni pásztor (pasztell)

rözte a mai termelési átlagot. De csakis az átlagot. A céh kiállítása tehát tulajdonképpen a nagy tárlatok feladatát vette át. A műcsarnoki tárlatoknak volna t. i. az a hivatása, hogy pártatlanul kiállítson minden irányzatú műterméket, a dilettantizmus kivételével, s így keresztmetszetét adja mindenkori műtermelésünknek; a stílus és irányzat szerinti szelekció pedig a magánvállalkozások és egyesületek feladata volna. Vajjon a művásárlás szempontjából be fog-e válni a Munkácsy-Céh kísérlete, az problematikus. Az első kiállítás ugyan szép anyagi sikerrel járt, de csak az óriási propagatív munka következtében. Egyébként a közönség, amennyiben egyáltalán vásárol még, szívesebben vesz gyűjteményes kiállításokon, ahol az egyes alkotóművész-egyénségekkel úgyszólván közvetlen kapcsolatba lép és nagyobb anyagból tetszése szerint válogathatja ki a megfelelőt.

A Műcsarnok őszi és téli tárlataiba egy sor kollektív kiállítást ékelt, melyek közül kiemeljük a közel fél-század óta kiállító Nádler Róbertét, akinek a

maga szerény tendenciájú művészetében a legjobbak tárgyilagos, hűvös, fényképszerű tájai. Hasonló kedély, de egyénibb jelenség *Mendlik Oszkár*, aki harminc év óta járja a tengerpartokat és óceánokat, hogy minden odaadó szeretetével s mikroszkópikus megfigyelőképességével rögzítse meg a fenséges hullámóriások gördülő játékát. *Gimes Lajos* tájai a becsületes, nagyon örvendetes középszerűség jegyében állanak, míg a fiatal *Udvary Pál* roppant tehetséggel utánoz képenként más-más művészt. Ízléses és temperamentumos egyéniség, de meglepő önállósága. A tavaly elhunyt *Glatzer Gyula* portréinak egy-egy válogatott kollektívját is láthattuk a Műcsarnokban: volt ott két arckép, mely megdöbbentő életteli benyomást tett és jól esett a kifejezőeszközök egyszerűsége folytán.

Az Ernst-Múzeum kiállítói közül elsősorban kell említenünk *Bernáth Aurélt*, akinek mélyszerű, csendes tájait romantikus festői természetérzés hatja át. A beszédes csend szívének nyelve, a csend, mely áthatol minden

teremtett tárgyon és fokozott lelkes életet kölcsönöz neki. Bernáth formái nem bomlanak és nem olvadnak szét, hanem tisztán, rendezetten sorakoznak a tér három kiterjedésében. Ez a beszédes rend, meleg harmóniájával fokozza képeinek szuggesztív, megnyugtató hangulatát. — *Feszty Mása* olaszországi tanulmányokkal szerepelt; örömmel látjuk, hogy koncentráltan dolgozik és fekete-fehér lapjaiba sok színörömet és melegséget, sok komoly átélést visz. *Simon György János* jelenleg átmenetei korszakát éli: így valami bizonytalanság, határozatlanság uralkodik egyébként annyi igaz tehetséget eláruló munkái felett. Vele ellentétben *Vaszkó Ödön* már pontosan tudja, mit akar. Acélszürke tónusban, síkravetítve festi primitívizáló képeit, de ebben a gyermeki naivitás utáni törekvésben nincs elég meggyőző erő. Kevesebb céltudatossággal és több ösztönösséggel sokkal megkapóbbat alkothatna. A grafikusok közül kiválik *Zilzer Gyula* torz expresszionizmusával, vad szimbolikus álomlátásaival. A csúnyság kultusza

Egrý József: Mély út (rajz)

nála azáltal nyer magasabb jelentőséget, mert mély emberi részvétből fakad. Gy. Szabó Kálmán grafikája érett, férfias, határozott stílust öltött. Sötétből világosba dolgozik és feszült ritmusú fényhatásokat hoz ki a fekete és fehér foltok ellentétéből. — Mint szobrász a kitűnő *Telcs Ede* mester mutatta be pompás, igazi gyöngéd elmélyedéstről és lelki átéltetettségről tanuskodó portréit és kisebb figuráit. A csendes emóciók finomérzékű mesztérét láttuk viszont e különböző korból származó munkákban.

A Szalon kiállításai közül különösen a *Vadász Miklós*-emlékkiállítás érdekelt. Az illusztrált napi- és hetisajtó munkása volt Vadász, mint ilyen tehát úgyszólván zsurnaliszta. De zsurnaliszta a legjavából. Művészi munkáinak túlnyomó része a napnak szólt, de olyan jellemzőkészséggel állította elének fonák világunk képét, hogy munkássága az utolsó negyedszázad króni-

kájával is fölér. Igaz, hogy hiányzik e krónikából sok, sok minden, amit a dolgok és emberek mögött érzünk és tudunk, de benne van mindaz, ami sziporkázik, megkap vagy szórakoztat. Parlamenti tárgyalás és színházi próba, duhajkodó bártársaság és tarka velenicei útiemlék, holtrafáradt háborús sebesültek és uccasarki szerelem, állatkert és mészárszék, gyermekek ártatlan játéka és elaggult kéjencek szórákozása, törvénytörés és hadigazdagság, Darvas Lili és Tisza István, Metternich grófnő és Pola Negri, Párizs, Abbázia-kávéház és Sabác: mindenünnen egy-egy pillanatfelvétel, kedves, elnéző, de szívvel-lélekkel meglátott képcske. Vadász elragadó kismester volt és mennél kisebb formátumban dolgozott, annál hajlékonyabban parírozott akaratának ceruzája.

A Tamás-Szalónban karácsonyig két festő és két szobrász állított ki. Egrý József csodálatosan szép alkotásai bő

méltatásban részesülnek lapunkban. *Bornemisza Géza* újabb festményei naggyobbreszt elragadóan finoman színdús, fényben fürdő természetképek. Különösen csendéleteiben nevet felénk egy életerőtől duzzadó, mégis szinte hűvösen előkelő, nemesen szabad eszközökkel előadott művészet. Akvarelljei hallatlan takarékos eszközökkel ismét virtuózan oldják meg a naptól ittas természet élményének visszaadását. A két szobrász, aki kevés kisebb alkotásával szerepelt: *Medgyessy Ferenc* és *Csorba Géza*. *Medgyessy* egyszerű, szerény, de maradéktalanul átéltetett kifejezőnyelve a kis méretbe is monumentalitást visz. Táncos plakettjeit friss, fanyar, férfias tavaszi íz hatja át. *Csorba* portréiban sok az élet és kifejezés és minden portréfejet valami büszke, emelkedett öntudat hat át.

Dr. Rabinovszky Márius

Megnyilt az Új Magyar Képtár

Goya-kiállítás a Szépművészetiben

A Szépművészeti Múzeum hatalmas épülete születésétől fogva szűknek bizonyult az egész művészi anyag befogadására. A modern magyar festészeti anyag már sehogysem fért el az első emeleti termekben és így az Andrássy úti régi Múcsarnok egy emeletét rendezte be Petrovics Elek főigazgató az új gyűjtemény befogadására. A tíz teremnyi kép középpontjában Ferenczy Károly plein-air korszakának munkássága áll. Petrovics felfogása szerint az 1900 körüli magyar művészet vezéregyénisége Ferenczy Károly, nemcsak mint művész, hanem mint pedagógus és propagandista. Tény, hogy Rippl-Rónai, aki nagyobb volt nálánál nemzetközi viszonylatban, távolról sem gyakorolt akkora hatást a magyar művészet egészséges alakulására, mint Ferenczy. Nagybánya tehát és a nagybányaszerű stílus az Új Magyar Képtár alapjája. Rippl-Rónai emellett kissé

háttrébe szorul. Vérző szívvel gondolunk vissza a régi intím, felejthetetlen hatású Rippl-Rónai kabinetre. A mostani felállításban sokat vesz e legnagyobb művésznünk intenzív hatásából. A másik, aki az új magyar gyűjteményben pompás alkotásokkal, de véleményünk szerint távolról sem eléggé van képviselve, az Mednyánszky immár igazán történelmileg fémjelzett alakja. Mednyánszky rengeteget dolgozott és a műkereskedelem számára tömegével ontotta a giccses, édeskés tájakat. De produkciójának többi tíz vagy húsz százaléka kárpótol minden egyébert. Ezek az emberi lélek legmélyebb, legkristályosabb forrásai-ból fakadó remekművek.

A modern művészettel, bevalljuk őszintén, kissé mostohán bánik Petrovics. Azt is tudjuk azonban, hogy tekintettel kell lennie a hivatalos körök követelményeire. Nem rajta múlik, ha a múzeumnak húsz-harminc év múlva műkereskedőktől és magáno-

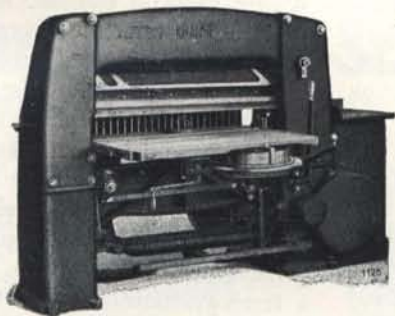
soktól kell összevásárolnia Márffy, Egry, Kmetty és a többiek legjobb alkotásait.

Egész különleges elismerés illeti Petrovics pompás, kiegyensúlyozott ízlésű rendezői művészetét. Itt nyilvánul meg valójában Petrovics legmagasabb műértői kultúrája. Pedig feladata a sötét, nehézkes dekorációjú műcsarnoki termekben éppenséggel nem volt könnyű. Középszerű, sőt gyenge képek olyan helyet kaptak jobb és erősebb képek mellett, hogy a gyöngébb alkotások is följavultak. Minden teremnek megvan a maga, ha nem is történelmileg és stilisztikailag, de esztétikailag egységes hangulata.

A kiállított rajzanyag szerencsés kiválasztása Hoffmann Edit dr. érdeme.

*

A Szépművészeti Múzeum grafikai osztálya Goyának szenteli legújabb kiállítását. Goya hatalmas, lenyűgöző egyénisége félelmetes erővel bontakozik ki múzeumunk pompás, meglepően gazdag grafikai anyagából. Ismét érezhettük, mennyire utánoz-

A német technika mesterműve

Egy német délnyugati üzleti könyvgyár nemrég minden fölszólítás nélkül a következőket írta nekem:

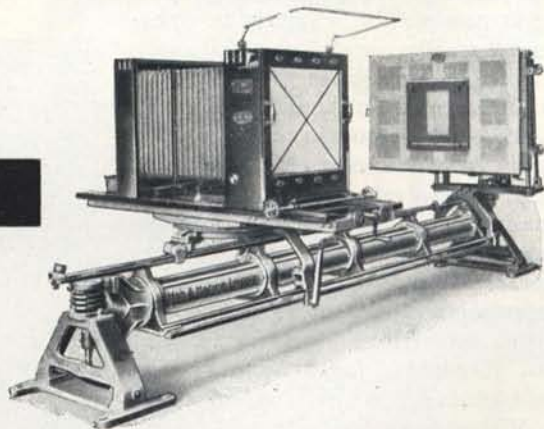
„Az üzembemben fölállított Krause-gyorsvágógép. A 104 Ge. mesterműve a német technikának. A gép tetszetős alakja, hajszipontos vágása, praktikus és egyszerű kezelése mindenkinek örömmé várszolja a munkát. A gép minden előretörékvő üzembemben alapköve a technikai kiépítés teljességének. Az elért teljesítmény nagy mértékben fölülmulta várakozásomat. Egy könyvelési szervezési társaság részéről annakidején nagyobb rendeltést kaptam könyvelési formulárisok szállítására, amelyeknek egyötöd mm-re egyezniök kellett. Az Ön gyorsvágógépe nélkül ezt a munkát nem tudtam volna elkészíteni. Most abban a helyzetben vagyok, hogy ezt a megrendelést kedve szerint szolgálhatom ki, miután különféle üzleti könyvgyárak nem pontosan vágott formulárisaival nem elégitették ki őt. Fölhatalmazom Önt, hogy cégemet további referenciák szempontjából bármily módon fölhasználhassa.” Kérjen M. G. 137 prospektust

KRAUSE

KARL KRAUSE, LEIPZIG C 1, ZWEINAUNDORFERSTRASSE 59
KÉPVISELI: KAUFMANN GYULA
BUDAPEST VII, KERTÉSZ U. 48

REPRODUKÁLÓKÉSZÜLÉK a haladó üzem számára!

MODERN

A legeredményesebb, úttörő vívmány!
Lényeges teljesítményemelkedést ér el:
áttekinthető összkonstrukciója, központi kezelése, föltétlen pontossága, racionális kihasználási lehetősége, zavartalan üzemmódja által

HOH & HAHNE, LEIPZIG C 1
FOTOGRAFIAI REPRODUKÁLÓKÉSZÜLÉKEK SPECIÁLIS GYÁRA

hatatlan a démoni élmények e kifürkészhetetlen erejű látnoka és mily követhetetlen ez a művészi fantázia a maga rejtett útjain. Legelőbb is a tárgy köti le a szemlélőt: a borzalmak, rémségek szakadatlan sorozata, amelybe derős momentumot a nagyszerű bika- viadal-tanulmányok sem visznek. Ám minden mögött ott érezzük a kínlódó, vérző emberi lelket, Goyát, aki minden szenvedést magára vett és akinek minden munkája egy-egy szent jai- kiáltás az Egek felé. Önmarcangoló szenvedéllyel tűr ez a művész a fáj- dalmak és kénes tüzek iszonyatában, és a gúny, mellyel a rémület keserű leve kicsordul belőle, csak védekezés a megőrülés ellen. Csodálatos a szép- ség ereje, mely minden álomlátásában

megnyilvánul és mely csak annál ha- talmasabban vetíti ki a jajszt. Goya sehol sem rajzol vezércikket, sehol sem rejteget nagy harsonát, üres frá- zisokat, de még szép szavakat sem. Az ő eszközei szintisztá képzőművészeti eszközök és minden közölnivalót meg- értünk, anélkül, hogy értelmeznünk kellene valamit. Átérezzük: a szagga- tott vonalak, a bújó-tűnő árnyak, a kirobbanó és el-elhaló hangsúlyok félelmetes ereje által. Goya nem ten- dencia-festő és erkölcsi hatóereje tisz- tára a képzőművészeti eszközök tartal- mában rejlik.

Ezt a gyönyörű kiállítást minden- kinek meg kell néznie Goya halálának évszázados fordulóján.

Dr. Rabinovszky Márius

Walter Ernő

Ez a név Magyarország legszélesebb köreiben népszerű és elismert. A becsületes munka, a fáradhatatlan szolgálatkészség és az udvarias elő- zékenység mintaképe. Mindenütt ott találjuk, ahol segíteni kell és min- denki részére van útbaigazító tanácsa és szolgálatkész felvilágosítása. Walter Ernő szereti az életet és szereti az embereket. Szeret dolgozni, hogy érté- keket produkáljon és szeret az embe- rekkal törődni, hogy ügyes-bajos dol- gaikat előbbre vihesse. Nem keresi a feltűnést, nem tolakodik a felszínre. Csendesen, folytonosan dolgozik. Ipar- kodik a köz érdekét előmozdítani és lelke melegevel akar a társadalom hasznos, értékes és megbecsült tagja lenni. Szeretik és tisztelik is minden- hol és én most csak a közhangulat szószólója vagyok, amikor meleg, köz- vetlen és váratlan ünneplése alkalmá- ból behatóan foglalkozom eddigi működésével.

Walter Ernő 1862. dec. 16-án szü- letett Budapesten. A Deák-réri evan- gelikus iskolában végezte a négy ele- mit, majd Bécsbe került, ahol a Schottenfelder Realschuleban négy osztályt járt. Atyja elhunyt Budape- stre szólította és mivel anyjának nem volt módja öt tovább iskolá- zatni, a nyomdász pályára lépett. Wodianer F. és fia cégnél 1874-től

1878 július 15-ig kapta szedői képe- sítését. Felszabadulása után azonban nem volt maradása. Látni, tapasztalni, tanulni kívánt künn a nagy világban. Néhány hónapon át bejárta Ausztria, Németország, Svájc, Belgium és Hol- landia nevezetesebb városait, míg a katonai kötelezettség újra hazaszólí- totta. Kora fiatalságában, már 24

Walter Ernő

évvel a Poldini-nyomda vezetője volt. Másfél év múlva elszólította Bródy Sándor a Hungária nyomdába, innen pedig három év múlva eljutott Baross Károly mellé a Pátria nyomda vezetői állására. Az önállóság utáni vágy saját nyomda alapítására ösztökölte és tizen- egy éven át volt szépen menő és jól berendezett nyomdája. A folyton erősödő verseny és a millénium után beállt munkacsökkenés nyomdája fel- adására kényszerítették. Ezután három éven át képviselte a világhíres Schelter és Giesecke német betűöntődet. Ebből az állásából a Budapesten fiókgyárat berendezett Berger és Wirth hatalmas német nyomdafestékgyár hívta el a magyarországi telep felelős vezetésére. Itt ünnepelték a gyár munkásai és hivatalnokai november utolsó hetében húsz éves igazgatói jubileumát avval a meleg ragaszkodással, amelyet Wal- ter Ernő gondos figyelmességével és atyai szeretetével bőségesen meg- érdemelt. De nem maradt el Budapest társadalma sem. A Ferencvárosi Pol- gári Kör december 3-án díszlakomát rendezett Walter Ernő tiszteletére. Walter Ernő ott található mindenkor, ahol valamit teremteni lehet. Így részt vett a nyomdafőnökök egyesületének megalapításában és itt számos éven át működött az elnökségben. Élénk részt vett a nyomdai tanoncoktatás meg- szervezésében és még most is a nyom- dai munkásság továbbképzésének tan- folyamait nemcsak anyagilag támo- gatja, hanem mint előadó, különösen a festékgyártásról és a festék felhor- dásáról, annak összetételeiről és az újabb keverések misztikus lehető- ségeiről sűrűn látogatott, igen érdekes tanfolyamot vezet. Ő maga leghűse- sebb segítője Novák Lászlónak, a nyomdászati tudás lelkes előharcosá- nak, minden szakmabeli kérdés tudo- mányos és gyakorlati leküzdésében. Élénken vesz részt az évenként rende- zett nyomdász tanonc-termékek kiállí- tásának megszervezésében. Időt, mun- kát és pénzt a legszívesebben áldoz a nyomdászati szaktudás fejlesztésére. Csak a szeretet vezérli lépkeit és a munka elismeréséért folytatja lanka- datlan, áldásos munkáját.

Dr. Falk Zsigmond

Jubileumok

Az *M. Klötzel* gépgyár, Leipzig, C 1, Stephanstrasse 8, 1928 december 1-én ünnepelte fennállásának huszonevéves jubileumát. A cég főként a Szovjet-Oroszországba és Kínába, egy-egyével a Keletre irányuló kivitelre gyártja nyomdagépeit és egyéb nyomdai eszközöket. Az alapító, Matthias Ivanovics Klötzel, 1925-ben hunyt el. A cég Hans Becker úr tulajdonába ment át, aki egyben cégtulajdonosa a több mint kétszer olyan régi Rudolph Becker cégnek (Leipzig C 1, Stephanstrasse 8), amelyet olvasóink a Beckers Kleinbücherei vállalatáról is ismernek, amelyről ebben a számunkban is közlünk könyvismertést.

A *Kir. Magyar Egyetemi Nyomda* pesti és budai üzemének személyzete december 8-án ünnepelte *Zelenka Ferenc* kolléga nyomdászágának fél-százados évfordulóját. Az FTC sporttelep vendéglőjében folyt le az ünnepség a szakmai világ minden rétegének

jelenlétében. A jubilánst nagy szeretettel vették körül. A személyzet megbízásából Fekete Gyula és Molnár Károly üdvözölték, a szakszervezet képviselőjében Haasz Vendel, az Egyetemi Nyomda igazgatósága nevében Szabó T. István igazgató köszöntötték föl a jubilánst. A Segélyző-Egyesület üdvözlését Mátyus Samu tolmácsolta, a szociáldemokrata párt nevében Vanczák János országgyűlési képviselő mondott szép beszédet. Vincze Nándor alkalmi versét Szabó Elvira szavalta el nagy sikerrel. A Gutenberg Társaság zenekara és a Budapesti Könyvnyomdászok Dalköre, valamint több műkedvelő szolgáltatták a művészi élvezetet. A jubiláns sok értékes ajándékot kapott. — A derék jubilánsnak mi is a legőszintébb szerencsekívánatainkat küldjük el ez úton.

December 25-én, karácsony első napján ünnepelte meg a Révai Testvérek nyomda személyzete *Nagy Ignác* betűszedő nyomdászágának fél-százados jubileumát a Baross téri Park szálló éttermében. A jubilánst minden oldalról szeretettel vették kö-

rül. A könyvkötőmunkások dalárdájának üdvözlődalja nyitotta meg az ünneplések sorát. A személyzet nevében Drechsler Sándor, a nyomdavezetőség nevében Sziklai Pál igazgató, a Segélyző Egyesület megbízásából Reismann Dezső és a szakszervezet nevében Haasz Vendel, a szociáldemokrata párt képviselőjében Pajor Rudolf mondtak üdvözlőbeszédet. Az ünnepelt értékes ajándékokat is kapott. Végül Nagy Ignác köszöntötte meg meghatódottan azt a meleg ünneplést, amelyben őt részesítették. A társasvacsora kapcsán voltak még szellemes felköszöntők, műkedvelői szereplések, szavalatok és tánc.

A *Pesti Hírlap* december 25-én, karácsony első napján ünnepelte meg ötvenéves fordulóját annak, hogy ez az elterjedt és kitűnően szerkesztett lap a Légrády-Testvérek kiadásában jelenik meg. Ebből az alkalomból a kiadó- és nyomdavállalat összes alkalmazottait: tisztviselőket és munkásokat szép pénzbeli jutalomban részesítette. Sőt a cég rokkantjainak rendes segélyt is lényegesen fölemelte.

Victoria-Original-Schnelläufer

(gyorsanfutó)

nyomáselállítással és felszerelve a mi

Victoria-ívberakónkkal

együttesen teljes egészet képeznek és 50×70 centiméteres papirosalagnál

**óránként 3000
nyomást
biztosítanak**

Kézi berakásra **Victoria-ívberakónk** egy perc alatt könnyen átállítható

**ROCKSTROH-
WERKE A. G.
HEIDENAU**

Képviselet: Tanzer Miksa
Budapest, VII, Akácfa u.
50. sz. Telefon: J. 406-31

MANN /

ORIGINAL

MANN

FFSET

OFFSET

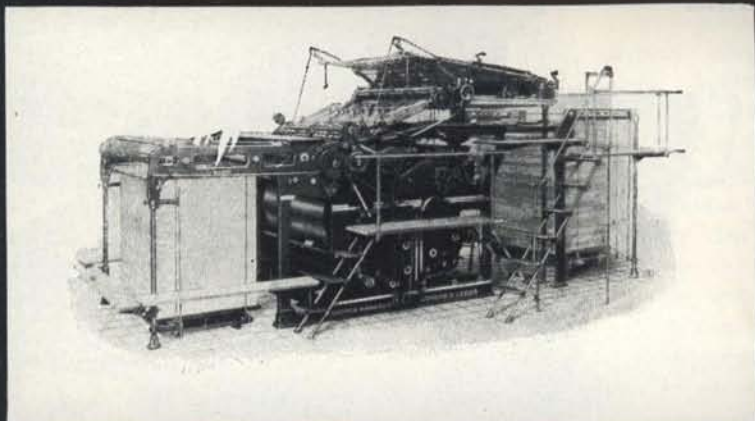
1927-es
modellű egy- és
kétszint, valamint elő- és
hátnyomást egyszerre végző offset
gyorssajtók óránkint 6000 nyomás vég-
zésére alkalmas, pontos regiszter, utólérhetetlen
minőség mellett. E jellegzetes tulajdonságai a gépet
világszerte ismertté teszik.

„Original Mann“ offset gyorssajtók

E gépek alapvető gépszerkezeti alkotó elemeinek egyedül logikus elrendezése a kiszolgálást végtelenül megkönnyíti. Ha ön sikeresen akar versenyezni, úgy állítson üzemébe „Original Mann“ offset gépeket. Kérjen még ma ajánlatot. Kedvező feltételekről, gyors szállításról biztosítjuk. Magyarország és Románia részére vezérképviselet:

König János okl. gépészmérnök
Budapest IX, Remete ucca 23. sz.

Telefónszám:
J. 453-58

FEW

GEORGE MANN & CO. LTD.

4, HENRY STREET, GRAY'S INN ROAD **LONDON W. C. 1**

MAGYAR GRAFIKA

HAVI FOLYÓIRAT * IX. ÉVFOLYAM 9-10. SZÁM * NOVEMBER-DECEMBER

SZERKESZTI ÉS KIADJA BIRÓ MIKLÓS

- Bíró Miklós:* A Szakkör újraalakulása és a munkaadók
Cselényi Wallerhausen Zsigmond: Egry József
Rabinovszky Mária dr.: Kiállítások. — Megnyílt az Új Magyar Képtár
Falk Zsigmond dr.: Walter Ernő
Baranyi József: A vidéki szakmai továbbképzésről
Figyelő: A könyvnyomtató és a betűöntő együttműködése
Geyer Raoul: Gondolat a gondolat munkásairól
Kner Izidor: Multak emlékei
Nádai Pál: Plakátszépségek tündöklése és bukása
Rasofszky Andor: A hálálkodás vége: gáncsoskodás
Hirschkovitz Jónás: Hajtogatható dobozkák előállítására
könyvnyomdai úton
Szabó Jenő: Mire vigyázzunk az Intertype-nél
H. S.: Az egységes magyar helyesírás
Herzog S.: Az elmúlt 1928-as év betűtermése
Újévi üdvözlőlapok
A Nyomdász-Évkönyv és Útikalauz
A Nyomda- és Rokonipar Évkönyve
Nyomdásztársadalmi események — Szakoktatás — Szakelőadás —
Nyomtatás — A gyorsajtnagyságok normalizálása — Hírek —
Könyv- és lapszemle — Fedőlapunk és mellékleteink —
Szerkesztői üzenetek stb.

*

A Szakkör újraalakulása és a munkaadók

A Szakkör fejlesztésének eszméje kezd testet öltetni. Mind jobban és mind szélesebb körben hangzik föl a kívánság, a kérés és a sürgetés: támasszuk föl álmából a Magyarországi Könyvnyomdászok és Rokonszakmabeliek Szakkörét. A sűrű sürgetésnek visszhangja kél és szakmai berkekben komolyan készítik elő a talajt a Szakkör újraalakítására. Minden nyomdász, akinek mesterségének sorsa szívéhez van nőve, örömmel üdvözli még a gondolatát is a Szakkör újjáélesztésének és csak természetes, hogy a Magyar Grafika, amely egyik programpontjául tűzte ki magának a Szakkör érdekében való propagandát, minden erejével támogatja ezt a mozgalmat. Lapunk kilenc évfo-

lyamát végiglapozva, számos közleményt találunk, amelyek a Szakkör föltámasztása érdekében íródtak. S hogy ma ilyen stádiumba jutott a Szakkör kérdése, ebben orosz-lánrész jut a Magyar Grafikának. Nagyon dicséretes és elismerésreméltó, hogy végre munkásrésztől elérkezettnek látják az időt arra, hogy az 1926. évi nyomdászkongresszusnak a Szakkörre vonatkozó határozatát végrehajtsák. De a mi szerény véleményünk szerint a szakmai továbbképzés ügye nem lehet egyedül a nyomdai munkások ügye, hanem húsbavágó ügye a nyomdafőnököknek is. Ennéltogva a Szakkör megalakulásának munkájából és áldozataiból ki kell venniök nekik is a maguk részét. A szakmai továbbképzés, a nyomdaipar színvonalának emelése, éppen olyan érdeke a munkaadóknak, mint a munkásoknak. És ha ez így van, mint ahogy valóban így van, akkor a munkaadóknak is hozzá kell járulniok azokhoz az áldozatokhoz, amelyekbe a Szakkör fentartása és fokozatos gyarapítása kerül. A főnököknek honorálniuk kell a munkásoknak azt a nemes törekvését, hogy képzett, intelligens nyomdászgenerációt neveljenek. S ha ebben valamilyen megoldás jön létre, a Szakkör termékeny munkát tudna folytatni a szakma javára és fölvirágoztatására. Szociális jelentősége meg abban nyilvánulna meg, hogy a Szakkör nem egyoldalú szerv lenne, hanem semleges terület, amelyre nem csaphatnának át a gazdasági viharzások hullámai. Itt, úgy mint Németországban, még bérmozgalmak idején is együtt dolgozhatna munkaadó és munkás a szakmai továbbképzés érdekében, munkaadó és munkás közös ügyének előbbrevitelén. Reméljük, hogy a főnökök is, a munkások is komoly megfontolás tárgyává teszik majd javaslatunkat és elhatározó lépésre minél hamarabb újból találkozni fognak. *Biró Miklós*

A vidéki szakmai továbbképzésről

Annak a rajongó szakmai szeretetnek a magvai, melyeket fővárosi szaktársaink hintettek el az utóbbi években, új hajtásokat eredményeztek a vidéken és így nálunk is. Alakultak továbbképző szaktanfolyamok itt is, ott is, de — sajnos — egyiknek sem volt nagy eredménye. Csak néhány szakmaszerető vidéki szaktárs tanított, de az ezzel járó gond és az átkozott indolencia elkedvetlenítette őket is. Pedig mindent megtettek, ami tőlük tellett; tudásuk legjavát adták. Kiegyenlítették a felmerült akadályokat a szakmai fejlődés módszereit illetőleg, lehetőséget nyújtottak az elfoglaltság

figyelembevételével arra, hogy mindenki hallgató lehessen; az oktatóanyagot úgy osztották be, hogy azokat az elemi ismeretekkel bírók is fokozatosan elsajátíthassák. Mégis minden munka csak félsikerrel járt.

A legnagyobb baj az anyagiak hiánya volt. Helyiség, fűtés, világítás, rajzszerk, tetemes kiadást jelentettek, nem is szólva a sok apró bajokról, hiányokról. Az 50 hallgatóval indult szaktanfolyam végén alig egynegyed részére redukálódott s az egy-két óráig tartó idényszerű kiállításnak csak kellemetlen utóhangjai maradtak meg közöttünk.

Pedig, amikor referáltunk egyesületi feletteseinknek munkánk „eredményéről”, hamis, álarcot tetünk fel, amely mosolyt, megelégedettséget hazudott s *eredményt* hirdetett, előbbrejutásról számolt be, mert nem akartuk kedvét szegni követőinknek.

De a fáradt karok hiába tárultak fel újra és újra, hessegetve maguk körül a közönyt, egyszer végkép kimerülve hullottak alá, mint tört kar az egészséges törzsről... Fájt nagyon a való. Azok, akik ama pásztortüzeket meggyújtották a vidéki rónaságokon, csak nagyon keveset melegedhettek azoknál. A pásztortüzekből hamu lett s a kultúra fátyla helyett csak mécsesek lettek azokból... Reményt nem veszve, várják, hogy ismét fellobbanjanak.

Mikor e sötétségbe vesztett kultúra lángjai kísérteties víziókat ébresztenek bennünk, keressük az okokat először magunkban, aztán másokban, másban, hogy ki volt a vétkes, mi volt a baj, hogy nem tudtunk lendületet adni annak a nagy koncepciónak, amelyet célunkul tűztünk ki. Keressük, kutassuk a szavakat, nehogy megbántsunk valakit érdemtelenül. De bárhogy kutassuk, mindig csak az átkos közönyösség tolul előtérbe. Mivel azonban minden oknak megvan az okozata is, megtörtén, de igazat kell adnunk *részben* az ellenvetőknek. Mert az ok okozata tiszta képet nyújt számunkra.

Az már kétségtelen, hogy ilyenmő tanfolyam csak téli időkben alkalmas. A téli idők anyagi jelentőségét pedig már ismerjük, ennél fogva a nagy ügy konklúziója is ide vezethető. Kezdetben novemberben még csak volt egy kis ambíció a hallgatóságban. De aztán mindjobban csökkent. Közledett a karácsony s ilyenkor a rossz munkaviszonyok mellett is összejön mindenhol egy kis munka; véletlenül sürgős is volt, mert ha az egyik princípális nem csinálja meg, elkészíti a másik. Ilyenkor aztán egy-egy különóra is van... És éppen a tanfolyam napján... Másnap, harmadnap is van, így karácsony felé... Aztán nincs különóra, de otthon a családban sok az elmaradt dolog a ház körül. Kemény a tél, sok tűzrevaló kell. Jön a „krisztkindli” is, az apró gyerekek várják.

Ez a nő, családos szaktársaink helyzete.

A fiatalabbak? Nem sokan vannak, de azokat is jobban érdekelte a tánciskola, az udvarlás, mozi, színház. Gondolkozzunk! Talán van is egy kis

igazuk. Mert meddig tart az ifjúság? Néhány röpké pillanat csak az életben s egyszer csak tüzet fog a szív s már ő is a fentiek kategóriájába tartozik s felcseréli a kis keresetet egy nagyobbbal — az Élet kálváriáján... Örül, hogy tanoncéveit lerughatta s hosszú cigarettával a szájában végiglejtetheti a korzón. Azt mondja: tanultam négy évig, hát mért voltam tanonc? (Igaza is van, mert addig tanuljon, míg tanonc; a segédnek már „tudni” kell.) S mivel elméletének ellenére még keveset tud, azt hiszi, hogy már eleget tud. De mire felismerné, hogy még keveset tud — mert gyakran kondíció nélkül van — már bent is van a nagykeresztvivők táborában, amikor már neki az Élet szabja meg cselekedeteinek útját. Ez a pszichológiája a vidéki, de a fővárosi nyomdásznak is. Tiszta tükörkép.

De a multból és jelenből menjünk át a jövőbe. Mit lehetne adott körülmények között tenni? Végére az ész hatalmának diadalmaskodni kell a közöny felett is. Bizony, előlről kell kezdeni a probléma boncolását. Tehát ott folytassuk, ahol elhagytuk: a *tanoncnál*, a fiatal szaktársnál. Röviden azt mondhatnók: *csakis* a tanoncot kell kiképezni. Mint alapfeltétel, meg is felelne a célnak. De ennek az alapfeltételnek van egy másik alapfeltétele is, de már ennek alapját nincs erőnk és hatalmunk máról-holnapra megváltoztatni.

A tanonckérdés analízise a legfontosabb szempont, amelynek más tényezői is vannak: a faktor (főnök) és a kollégák. E három tényező szerves együttműködésére van szükség, hogy szakmánkat letargiájából feltámasszuk. Ezek közül is legfontosabb a faktoré. Ha minden nyomdában *kiváló* szakember volna a faktor, akkor felesleges is volna ez értekezés megírása. Sajnos, azonban nem mindenütt van ilyen. Ezért nem mindenütt tanulnak alaposan a nyomdásztanulók. Ilyen helyeken szerzett képességgel lép aztán az életbe felszabadulása után a fiatal kolléga. Százával kerülnek közibénk. S mikor a fejlettebb ízlésű, pedánsabb faktor keres olyan önálló munkaerőt, akire *mindent* rá lehet bízni, nem talál és abszurdumnak mondja a helyzetet, hogy a munkásközvetítő „nem megfelelő” kollégát közvetít.

A közepén nem lehet kezdeni a szakmai képzés feljavítását, csak az elején, a tanoncnál. Szükséges, hogy a művezető jó szakember legyen, mert két-

ségtelen, hogy a *tanonc csak jó szakembertől része-sülhet jó kiképzésben.*

Hogy ezt a célt elérhessük, elsősorban is oda kell hatni a fővárosban és vidéken, hogy tan-műhelyt állítsunk fel, amelynek hallgatói egyelőre segédek (és nem tanoncokkal vegyesen) volnának. Ezekből lennének később oktatók, akik vagy maradnának még ebben a minőségben, vagy képe-sítő okmányuk alapján elhelyezkednének. A tanon-cok képzését pedig úgy képzelem el, hogy a mos-tani, hetenként kétszeri (és vasárnapi) tanonc-iskolajárást csak egyszeri látogatásra redukálni, az így elmaradt másikat pedig még eggyel megtol-dani s a heti háromszor két órából kettő óra jutna az ismétlőiskola jelleggel bíró tanonciskolára, négy óra pedig a szakmai kiképzésre olyképpen, hogy ebből kettő elméleti, kettő pedig gyakorlati lenne a tanműhelyben — minden esetben kötelező látogatással.

De falanszteri hivatást is kellene betölteni egy-szersmind az oktatóknak. Csak akiben minden készség — egészségügyi, mint szellemi — megvan, kellene foglalkozni magasabb feladatok megoldá-sával érdemlegesen. Aki minden rátermettséget, tehetséget nélkülöz, — ha nem is úgy, mint az ókori spártaiak tették a csenevészekkel, hogy sas-keselyűk martalékául tették ki a tarpéi sziklákra — atyai jóakarattal meg kell rostálni az anyagot. Ez azt jelentené, hogy aki nem született jó nyomdász-nak, még mindig lehet kiváló lakatos, asztalos, szabó stb., stb.

Ha egy-két éven belül a kezdet megvalósulhatna, 10—15 év alatt olyan nyomdászgenerációt lehetne nevelni, mint pl. viszonylag Németországban. Hiszen a kicsiny Magyarországnak így is konti-nentális híre van.

A vidéki problémát azonban nem éppen az adott séma alapján lehetne megoldani, de mint alapot, szintén fel lehetne használni, némi reformálás útján. Természetesen a kormány és a helyi szer-vek (közigazgatási, iparügyi) hozzájárulásával. A nyomdásztársadalomra pedig egy kis adót, talán 10—20 fillért hetenként kivetni — továbbképzési alapra. De ebbe az akcióba a főnökegyesületnek is bele kell kapcsolódnia s így az állam, az ipar-ügyi hatóság, a főnökök és a munkások, eme négy tényező egyaránt hasznos munkát tudna produ-kálni ezen a téren.

Adott helyzetben pedig kiállítások rendezésével kell felszínen tartani a kérdést és valahogy belopni a nyomdászok ideológiájába azt, hogy minden sajtóterméket, ami kezükbe kerül, kritikai szemmel nézzenek s egymás között szerényen mutassanak rá annak előnyére és hibáira. Ha ez a gondolat átplántálódik mindnyájunk szellemébe, akkor már a közöny ajtaját döngöztük s nem messze az idő, hogy célhoz érjünk.

Baranyi József

BAUERSCHÉ GIESSEREI · FRANKFURT · M

Fette Futura

Corps 16

**Gewerbe-Museum in Berlin
HOCHS KONSERVATORIUM**

Corps 20

**Baukunst der Neuzeit
DAS RIESEN-GEIRGE**

Corps 28

**Motoren-Fabrik
BRANDENBURG**

Geschnitten in den Graden von 6 bis 84 Punkt

Bernhard Handschrift

Corps 16

Porzellan-Manufaktur in Berlin

Corps 20

Automobilwerke Hannover

Corps 28

Weinbau am Rhein

Corps 36

Nord-Amerika

Geschnitten in den Graden von 14 bis 84 Punkt

A könyvnyomtató és a betűöntő együttműködése

A „Zeitschrift für Deutschlands Buchdrucker” 1928 májusi számához mellékletként csatolva volt a Német Nyomdatulajdonosok Egyesülete gazdasági hivatalának 5-ik közleményeként a fenti cím alatt egy tanulmány, amelyet úgy érdekessége, mint hasznos tartalma folytán, a fentnevezett szaklap szerkesztőségének engedélye alapján bő kivonatban az alábbiakban közlünk:

I. A termelő és fogyasztó együttműködésének értéke

Alig akad ma már szaklap, amely a „termelés gazdaságossá tételével”, más szóval „racionalizálásával” ne foglalkoznék. A „racionalizálás” fogalmával az utóbbi években már szinte visszaéltek, s ez részben csak jelszóvá degradálódott. Tény, hogy pl. a normalizálás a racionalizálás célját szolgálja, tehát a termelés és fogyasztás gyakorlatias alakulását van hivatva elősegíteni. Szerencsére azonban nem lehet mindent korlátlanul normalizálni, mert ennek az érdekeltek személyes ízlése és jogos kívánságai határt szabnak, amelyek — annak dacára, hogy gyakran túlkonzervatív elmék, helytelen felfogás alapján igyekeznek az egészséges normalizálást gátolni, ami káros törekvés — mégis figyelemre érdemesek.

A termelés gyakorlatias kialakulása, amelynél a termelő és fogyasztó kell hogy közreműködjék, a normalizáláson túl, más úton is elérhető. Már pusztán azzal, hogy ezen két gazdasági csoport kicseréli eszméit, a gyakorlatban elegendő ahhoz, hogy a termelő gondosan szem előtt tartsa a fogyasztó kívánságait és fordítva is, ha mindkét fél a közös cél, vagyis a termelés és fogyasztás lehető gazdaságossá tétele érdekében jóakarattal közreműködik, igen sok előny érhető el mindkét fél javára. Miután a termelő (a jelen esetben a betűöntő) gyártmánya, a fogyasztó (a könyvnyomtató) számára nem áru, amelyet tovább ad, hanem termelési eszköz, kell, hogy egyrészt a könyvnyomtató szem előtt tartsa, miszerint az ezen gyártmányok előállításánál alkalmazott minden gondosság semmivé válik, ha ezeket helytelenül (céllellenesen) kezeli, másrészt pedig a betűöntő kell, hogy teljes figyelmét arra fordítsa, hogy a könyvnyomtató jogos követelményeinek mindenben megfelelő gyártmányt adjon, különben ez értéktelenné válik. A két fél szorosabb kapcsolata csak jó eredményt hozhat és a betűöntőnek az állandó rendelő-kört biztosítja, a könyvnyomtatónak pedig azt, hogy a kapott termékek állandó egyenértéke útján a síma, akadálytalan termelési lehetőséget adja.

Különösen kíváncsi ez az együttműködés a mi szakmánkban, ahol olyan anyagokról van szó, amelyeknek tulajdonságai és a feldolgozásnál való viselkedése még nincs teljesen tisztázva. Pl. a betű oxidálásának oka, vagy pedig, hogy mért kell még ma is a megfelelő festék hiánya miatt a minőségmunkáknál a gyakorlatiatlan és költséges belövéshez folyamodni, még nyitott kérdések, de akad ilyen több is.

Nem helyes, hogy a könyvnyomtató és betűöntő között csak az esetleges reklamációk szolgáljanak alkalmul a vélemények kicserélésére, hiszen a könyvnyomtatónak az a legfőbb érdeke, hogy mindenkor azonos minőségű és beosztású terméket kapjon, amelyben már annyira megbízik, hogy a hosszadalmas és fáradságos utánvizsgálatokat elhagyhatja. Noha a könyvnyomtató gyakran több betűöntővel áll összeköttetésben, ezek száma soha sem oly nagy, hogy ne tudna némi időt arra fordítani, hogy ezekkel szorosabb érintkezésben álljon. Ha a barátságos

és szakszerű érintkezésben merülnek fel nézeteltérések, ezeket természetesen mindenkor könnyebb mindkét fél érdekeit szem előtt tartva tisztázni, pláne, ha ez a tisztázás a szállítás előtt történik, míg az utólagos reklamációknál, ha egyébként csak a száraz üzleti kapcsolatot áll fenn a felek között, könnyen előállhat bizonyos elkedvetlenedés, amely csak rontja mindkét fél helyzetét és szinte lehetetlenné teszi a kölcsönös megértést.

Az együttműködésnek tehát nem szabadna a rendelés feladásával és az áru átvételével, avagy az esetleges reklamáció szimpla írásbeli elintézésével befejeződni, hanem ha hiba volt, úgy a könyvnyomtatónak és betűöntőnek barátságos alapon kell tovább kutatni a jövőbeni hibák kiküszöbölésének módját.

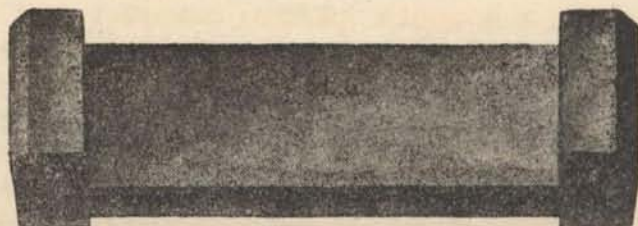
Az öntőcédlék és a fémötvözet az a két legfőbb tényező, amely a két fél között surlódási lehetőséget nyújt. Noha a betűöntődék évtizedes tapasztalatok alapján összeállított öntőcédlékkel rendelkeznek minden nyelvre, melyek a „Német Nyomdatulajdonosok Egyesülete” keretében létesített normalizáló-bizottság (Normenausschuss) által felülvizsgáltattak, mégis be kell látni a könyvnyomtatónak, hogy az olyan esetekben, amikor valamely különleges munkához (idegennyelvű, tudományos stb.) rendelnek betűket, nem bízhatják magukat a normális öntőcédlék adta beosztásra, hanem multhatatlanul szükséges, hogy a kézirat gondos vizsgálata alapján különleges kívánságaikat közöljék az öntődével. Másrészt, noha a betűfém ötvözet normalizálva van is, amit a betűöntő lelkismeretesen betartanak, ez önmagában nem alkalmas arra, hogy a betűk sérüléseit megakadályozza. Csak azon úton, hogy a könyvnyomtató tapasztalatait közli a betűöntővel, lehet és kell az esetleges bajokon segíteni.

II. A betűnek szisztematikusság szempontjából való vizsgálata

Gyakran előfordul, hogy a könyvnyomtató azt állítja, miszerint a szállított betűk vagy kitöltőanyagok nem „szisztematikusak”, vagy hogy ezek magassága, törzse, számoknál ezek szélessége (Dicke) nem felel meg az előírt méreteknak.

A mutatkozó, rendszerint csak látszólagos különbségek könnyen érthetővé válnak, ha közelebbről vizsgáljuk azokat a mérési módszereket, amelyeket egyrészt a betűöntő, másrészt a könyvnyomtató alkalmaz.

A betűöntő a törzseket akként ellenőrzi, hogy egy acélból készült fix oldalpofákkal (Backen) bíró, 20—24 ciceró hosszúságú sorzóba („Typometer” v. „System”) helyezi a betűket, vagy kitöltő anyagokat és két hüvelykujjával ide-oda mozgatja. (L. 1. ábra.) Ha ez a sor betű símán, de jól zártan fut keresztül ezen a szisztéma szempontjából gondosan ellenőrzött sorzón, úgy a betűk törzsét kifogástalannak lehet venni. Ha azonban a betűk keresztületesnek vagy nem mennek át, úgy az első esetben a törzs gyengébb, a második esetben pedig erősebb a normálisnál, tehát mindkét esetben használhatatlan. Ugyanígy fix

1. ábra

acél mérőeszközökkel vizsgálja a betűöntő a betűk magasságát. A betűöntő mérőeszközei, amelyek acélból készült törzs- és magasságminták alapján állítatnak be, pontosak és gondos használat mellett megbízhatók. A módszer maga természetesen bizonyos mértékig szubjektív, mert hiszen a végeredmény az öntő ügyességétől és érzékétől függ.

2. ábra

Még szubjektívebb azonban a könyvnyomtató mérési módszere, amikor a törzset vagy magasságot ellenőrzi. Egyes nagyobb nyomdák ugyan rendelkeznek a szükséges mérőeszközökkel, de általában bizonyos akként vizsgálják a törzset, hogy a szedő (vagy raktáros) egy szedősorzóba rak néhány reglettát vagy kvadrátot bizonyos hosszúságra és azután ebbe szedi fel az új betűket vagy kizáróanyagokat ellenőrzésül. Persze nagy a csodálkozás, ha az új betűk kiesnek vagy bele sem mennek a sorzóba. Pedig az ilyen törzsbeli eltérések könnyen magyarázhatók, mert mi biztosít bennünket arról, hogy a szedősorzó beállításához vett, már használt anyagok nem voltak-e már deformálódva, sérültek vagy piszkosak, ami a méreteket — szemben az új és tiszta anyaggal — lényegesen módosítja. Maga a szedősorzó beállítása, még teljesen új anyagok hasz-

nálata esetén is, nyers kézimunka mivoltánál fogva is lényegesebb különbségeket mutat fel a betűöntő fix acél mérőeszközével szemben. A törzs tehát csak megbízható mérőeszközökkel volna ellenőrizhető.

A betűk magasságát rendszerint nem abból a szempontból szokták vizsgálni, hogy ez megfelel-e a nyomda betűmagasságának, hanem hogy a szállított betűk egymás között egyenlő magasságúak-e. Ezt akként vizsgálják, hogy egy nyers levonat készül a betűkről és pedig olyan oldalakban, ahogy a betűöntődétől érkeztek ezek. A nyomat (kinyomat, Aussatz) mutatja, hogy vannak-e egyenlőtlenségek. Miután azonban a betűöntőde által szállított oldalak sorai nincsenek egyenlően kizárva, könnyen megeshet, hogy az egyes sorok megdőlnék a lehúzásnál és egyenlőtlen nyomatot adnak. Azonkívül pedig a nem elég a gondos lehúzás, a sokszor egyenlőtlen vagy durva lehúzópapíros is hamis eredményt adhatnak és helytelen következtetéshez juttathatnak. Bizonyos, hogy helyes és kell is a betűöntődéktől érkező betűket ellenőrizni, de ezt szakszerűen és megfelelő gondossággal kell keresztülvinni.

A 2-ik ábra egy egyszerű magasságmérő eszközt mutat, mely szükség szerint az illető nyomda betűmagasságára készíthető. A vizsgálat akként eszközöltetik, hogy a betűt a nyíl irányában tolatik, a mérőeszközben a pontos magasságot jelölő vízszintes vonalig, miközben a vizsgálat alá vett betűnek nem szabad könnyen átsiklani, hanem a vonalnál meg kell szorulnia.

III. A betűanyagok mechanikai igénybevétele

A szállított betűket a kellő ellenőrzés után a könyvnyomtató szekrényekbe rakatja, megkezdődik velük a munka, és ezek használat közben, részben a nyomás, részben a tömöntés folytán bizonyos mérvű mechanikai igénybevétel alá vonatnak, mely ezen anyagokra hátrányosan hat és esetleg az időelőtti elhasználódást is elősegítve, okot ad a kifogásolásokra.

Míg a nyomásnál és préselésnél az ezen gépek egyes részeinek a legkülönbözőbb egyszerű és összetett igénybevételeket kell elcsenvedniük, addig maga a betűanyag lényegében csak egy egyszerű nyomásterhelésnek van kitéve, mely a fém összepréselésére törekszik. Hogy a nyomáskihatások minéműsége és az ezáltal az anyagnak feltételezett elváltozásai tekintetében felvilágosítást nyerjünk, szükséges, hogy ezen folyamattal közelebbről foglalkozzunk, hogy a könyvnyomtató által ismert jelenség a „betűmagasság fogyása” kritikai boncolás alá vehető legyen.

Míg a legtöbb fém, így a vas és acél is meglehetősen nagy rugalmassággal bír, tehát nyomásiigénybevételük, mely az ő eredeti formájukba (méretükbe) való visszatérést még lehetővé teszi, meglehetősen nagy lehet, addig a betűfém egy igen kevésbé rugalmas anyagot képez, mely ezenkívül abban is különbözik az egyéb fémektől, hogy míg ezeknél a rugalmasság rövidülése (összemenés) és újrakiterjedés direkte arányban áll a rájuk ható nyomáserősséggel, addig a betűfém egészen más-kép viselkedik. Amikor a betűk a présben vagy nyomógépben nyomásnak lesznek kitéve, úgy ezek magassága nem a nyomáshatás arányában változik, hanem aránytalanul erősebben s a nyomás fokozása esetén ez a különbség ugyancsak aránytalanul emelkedik. A préselés vagy nyomás műveletének befejezése után a betűk nem térnek vissza eredeti magasságukra, hanem bizonyos mértékű rövidülést mutatnak. Egy újabb megterhelésnél — hasonló körülmények között — egy újabb rövidülés áll be, mely már csekélyebb és többszöri nyomás után a betűanyag oly kemény és nyomásbírónak lesz, hogy szinte teljesen rugalmasnak mondható, vagyis hogy ezeknél már formaváltozás (rövidülés) továbbra nem áll be. Noha ezek az új betűknél beálló rövidülések igen jelentéktelenek és alig mérhetőek, mégis

H. BERTHOLD AG

BERLIN SW 61, LEIPZIG, STUTTGART, BUDAPEST, WIEN, RIGA

RUNDFUNK

20 Punkt

Geschichte der deutschen Keramik

28 Punkt

Kölner Bauhölzer-Fabrik

JACOB EA

12 Punkt

Unser diesjähriges Konzert betreffend, teilen wir kurz mit, daß es am 15. April stattfindet

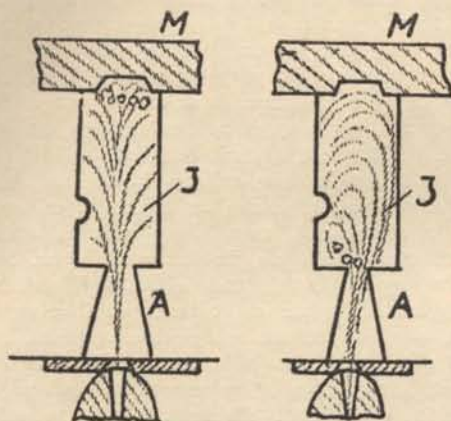
20 Punkt

Elegante Damenunterwäsche
Kunst- und Handelsgärtnerei

36 Punkt

Die Zauberflöte

fennállanak és természetes következményei a betűfém tulajdonságainak. A könyvnyomtatónak tehát gondosan kell mérlegelnie, hogy amikor nem egészen tiszta és éles kinyomatót (Aussatz) kap, ez nem okvetlenül az egyenlőtlen betűmagasságra vezethető vissza.

3. ábra

4. ábra

Egy másik sajátossága a betűfémnek, hogy ez a betűnek a nyomást követő elosztása után *dolgozik* és bár igen jelentéktelen mértékben, de újra terjeszkedik, megnyúl. Ezáltal az egyszer már elnyert rugalmasságát részben újra elveszíti, úgyhogy újbóli nyomásigénybevételnél megint formaváltozást mutat, noha ezek az elváltozások már lényegesen kisebbek, mint az első nyomásigénybevételnél. A betűk ezen sajátos viselkedése könnyen magyarázható — a fémek kívül — még az előállítás módjával is, mert hiszen a szivattyús-öntőeljárás (Spritzgussverfahren) útján öntött betűk szövédéke egészen apró, csak a mikroszkóp útján felismerhető parányi közökkel (üregekkel) van tele, melyek a fémötvözet összepréselését lehetővé teszik.

Míg tehát az így az első használatbavételeknél beálló magasságkülönbsézetek a fentiek szerint a betűfém sajátosságaival indokolhatóak, addig a már gyakrabban használt betűknél beálló magasságkülönbsézetek oka nehezebben kutatható ki, mert csak ritka esetben tudunk megbízható pontos adatokat kapni atekintetben, hogy vajjon a betűanyag nem volt-e kifogástalan, vagy pedig, hogy ezeknek az igénybevétele nem ment-e túl a megengedett határon s hogy így melyik a kettő közül okozta az időelötti kopást, mert hiszen a jó betűfém feltétlenül biztosítja a normális igénybevételt, anélkül, hogy bármilyen káros kihatás érvényre juthatna, másrészt azonban a nem eléggé gondos munka a betűk készítésénél olyan hátrányokat szül, amelyek a betűk épségét és ellentállóképességét már a normálisnál kisebb igénybevétel esetén is károsan befolyásolhatják.

A betűöntőnek tehát arra kell törekednie, hogy *teljességgel tömör* termékeket szállítson. A helyes hőfok betartása, az öntőszerszék gondosan beállított hűtése és a hűtési idő elegendő volta útján kell gondoskodnia arról, hogy az anyag helyes struktúrával (szerkezettel) bírjon. Az öntőszáj zárólemezeinek célszerű beállítása és a dugattyú-rúgó húzóerejének pontos szabályozása elősegítik a kifogástalan öntést. Míg egyes betűöntők azon a nézeten vannak, hogy az erősen meghúzott rúgó útján feltétlenül tömör szövédéket kapnak, addig általánosságban már az a felfogás kezd kialakulni, hogy a túlságosan megterhelt dugattyú elősegíti a híg fém örvénylését, ami megnehezíti az öntőforma egyenletes kitöltődését. Ezekből a rövid megjegyzésekből, amelyek csakis az anyag tömörségére vonatkoznak, is láthatók azok a nehézségek, amelyeket az öntés közben a lehetőségig le kell küzdeni. Ellenben minden eszközzel arra kell törekednie az öntőnek, hogy a betűkben úgynevezett öntőbuborék (Gussblasen) ne legyen. Ezek a betűk ellentállóképességét károsan befolyásoló üregek a kisebb fokozatú betűk öntésénél feltétlenül elkerülhetők, ha az öntő gondosan ügyel az öntés körülményeire. Az öntőbuboréknak a betű felső, tehát képpoldalán való képződésének elkerülését biztosíthatjuk, ha gondosan ügyelünk a helyes hőfokra és az öntőszivattyú megfelelő beállítására.

A 3. számú ábra mutatja, miként hatol a fém az öntőműszerbe az esetben, ha a szivattyú szája az öntőműszer közepébe van állítva. Azáltal, hogy a fémnek az A-val jelzett öntőcsap (Anguss) behatolási keresztmetszete megszűkült, a folyékony fémoszlop emelkedett gyorsasággal lökődik az M-mel jelzett matricába. A visszacsapódásnál a közepén széteszlő örvénylés (forgás) közben igen könnyen alakulnak közvetlenül a betűkép alatti fémrészben kis hólyagok. Pedig éppen ezen a helyen a legérzékenyebb a betű, mert közvetlenül van kitéve a nyomásnak és hamarabb „esik össze” és rövidül meg a magassága.

Sok helyütt a betűöntők akként igyekeznek megelőzni a hólyagképződést, hogy a szivattyú száját az öntőműszer nyílásának egészen a széléhez állítják be (amint ez a 4. számú ábrán látható), úgyhogy ezáltal a behatoló fémsugár előbb az öntőműszer egyik falát érintve tölti be csak bizonyos körforgással a formát. Az öntőhólyagok ilyenkor is jelentkezhetnek bizonyos mértékben, de ezek inkább a betű lábára kerülnek, ahol már kevésbé jelentenek veszélyt.

SCHRIFTGIESSEREI LUDWIG & MAYER
Frankfurt a/M

Könnyű Erben-Grotesk Extra

Mittelalterliche Schreibmeister EUROPÄISCHE BÜHNEN

Erös Erben-Grotesk Extra

Lebenswege eines Menschen OSTSEEBAD JERSHÖFT

Könnyű Deutsche Kraft

Wunderkinder in den Bergen

Oberon

Fröhliches Weihnachtsfest

Altenburgi Gothisch

Die Buchkunst der Neuzeit

Altenburgi Werkgothisch

Die Farbenphotographie im Dienste der Technik und die Entwicklung des Bromdruckverfahrens

De a már kész öntés után következő műveletek is, ha nem kellő gondnal és szakszerűséggel végeztenek, gyöngíthetik a betűk tartósságát. Sajnos, a nyomdák közül még igen soknak (Magyarországon a túlnyomó többségnek) nem normális (francia) a betűmagassága, miért is a betűöntők kénytelenek a betűket úgynevezett „raktári magasságra” önteni, hogy ennek legyalulása után azután a tetszés szerinti betűmagasságot elérhessék. Ez a művelet marógépeken lesz végezve, amelyek igen pontos és megbízható munkára mindenképpen alkalmasak, azonban kell, hogy az ezen gépet kezelő munkás a leggondosabban, kellő érzékkel járjon el munkájánál. Rendkívül fontos, hogy a gépet és különösen ennek a betűsorn befogó sorozóját abszolút tisztán tartsa. Ugyancsak fontos, hogy a gép ne menjen a megengedettnél gyorsabban. Ha ugyanis a marófej túlgyorsan halad át a betűsoron, úgy a marófejben elhelyezett késekalkotta vágás-léniák hosszabb közökben esnek egymásután, aminek következtében a betűk lába nem símaképu, hanem recézett, ami

bizony nem a legjobb. Tehát a kések gondos beállítása és a megfelelő gyorsaság pontos megválasztása biztosíthatják a sikeres munkát, a gondatlanság pedig az ellenkező eredményre vezet.

A tömör öntés, a tiszta kép és síma gyalulás mellett nagyon kell ügyelnie a betűöntőnek a betűfém-ötvözet minőségére. Noha a Német Nyomdatulajdonosok Egyesülete normalizáló-bizottsága a betűöntők szövetségével egyetértve alapos vizsgálatok és kísérletek alapján megállapította a betűk és egyéb betűöntődei anyagok ötvözeteit és az ezekről való eltérés megengedett mértékét, mégis egyes betűöntődék más, ezektől eltérő összeállítású ötvözetekből készítik betűiket. Ha ezek az ötvözetek egyébként megfelelnek a jogos követelményeknek, úgy nem igen lehet kifogást emelni az ötvözet ellen, csak azért, mert eltér a normálistól, mert hiszen ezek az ötvözetek is hosszú évek tapasztalatai alapján állítatnak össze. Szükséges, hogy a könyvnyomató megbizson a betűöntő szakértelmében és szoliditágában, hogy azt az ötvözetet veszi az egyes gyártmányokhoz, amelyik ezeknek a legjobban megfelel, hiszen az 1–2%-kal több vagy kevesebb antimon-tartalom *anyagi* szempontból nem jelent a betűöntőre semmit és így nem is volna értelme valamely ok nélküli eltérésnek. Eltekintve attól, hogy a könyvnyomató részéről esetleg igénybeveendő analízisa a betűfémnek igen költséges valami lenne, de nem is vezetne célhoz, mert hiszen az egy bizonyos ötvözethez való ragaszkodás nem is helyes minden esetben, mert az ötvözetet gyakran éppen a könyvnyomató érdekében kell olyképpen módosítani, hogy az ezekből öntendő betűk minden követelménynek megfeleljenek. Ha például egy finomabb (vékonyabb vonalú) nagy fokozatú betű ötvözetében csökkentik az antimon-tartalmat, ezt korántsem lehet hibásnak minősíteni, ha egyébként ez a csökkentés nem terjed annyira, hogy a betű összellentállóképessége szenved, mert ha az ilyen betűket a felső határig terjedő antimon-tartalmú ötvözetből öntenék, úgy ez annyira törékeny (spröd) lenne, hogy a betűkép könnyen letörhetne. Az antimon-tartalom csökkentése folytán ez a veszély kisebb. Ellenben teljesen jogosulatlan lenne az, ha a betűöntő az öntés megkönnyítése végett indokolatlanul emelné az ötvözet lágyló-m-tartalmát.

Végül igen nagy gondot kell fordítani a betűöntőnek arra is, hogy öntés közben a fém a kellő hőfokon maradjon, mert hiszen igen nagy a valószínűsége annak, hogy egy túlfűtött olvasztótégelyben a fém könnyen kiég, ellentállóképességében csökken.

A legnagyobb mechanikai igénybevételnek a *matricaprések*ben van kitéve a betű, mely prések nyomásképségét egyre fokozni igyekeznek a gépgyárak, úgyhogy ma már 1,000.000 kg nyomásképségű prések is vannak, mely magas szám sehogysem hozható összhangba a viszonylag puha betűfémrel. Bár a nyomás elosztódik az egész szedésfelületre, mégis bizonyos, hogy az ilyen óriási terhelés gyakorlatilag nem is alkalmazható és nem is szükséges, ami kitűnik az alábbi egyszerű számításból is, és pedig: hogy a betű a préselésnél össze ne zúzódjék, legfeljebb 200 kg-mal terhelhető meg négyzetcentiméterenként. Ha 1,000.000 kg terhelést alkalmaznánk, akkor ennek, hogy a betűanyag ne veszélyeztessék, $1,000.000 : 200 = 5000$ négyzetcentiméterre kellene elosztódnia, ami mellett nem hagyható figyelmen kívül, hogy a nyomás (terhelés) csak a betűkre esik, a kizáróanyagokra nem, tehát aszerint, hogy milyen szedésformáról van szó, az 5000 négyzetcentiméter felületszükséglet a duplájára, esetleg a háromszorosára is emelkedhet. Már ebből is kitűnik, hogy a gyakorlatban nincsen szükség ilyen magas nyomásképségre, mert hiszen ilyen nagy felületű nehéz formákat egyszerűen nem is préselhetnek.

SCHRIFTGIESSEREI GENZSCH & HEYSE

Hamburg

Monument 12

Radiokonzert aus Bremen EDELSTEINE DER MUSIK

Monument 13

Ansichten aus Mannheim HOCHZEIT DES FIGARO

Monument 33

Mäntel und Roben PARISER MODEN

Monument 34

Die Reichsbank BINGEN MAINZ

Fette Fridericus

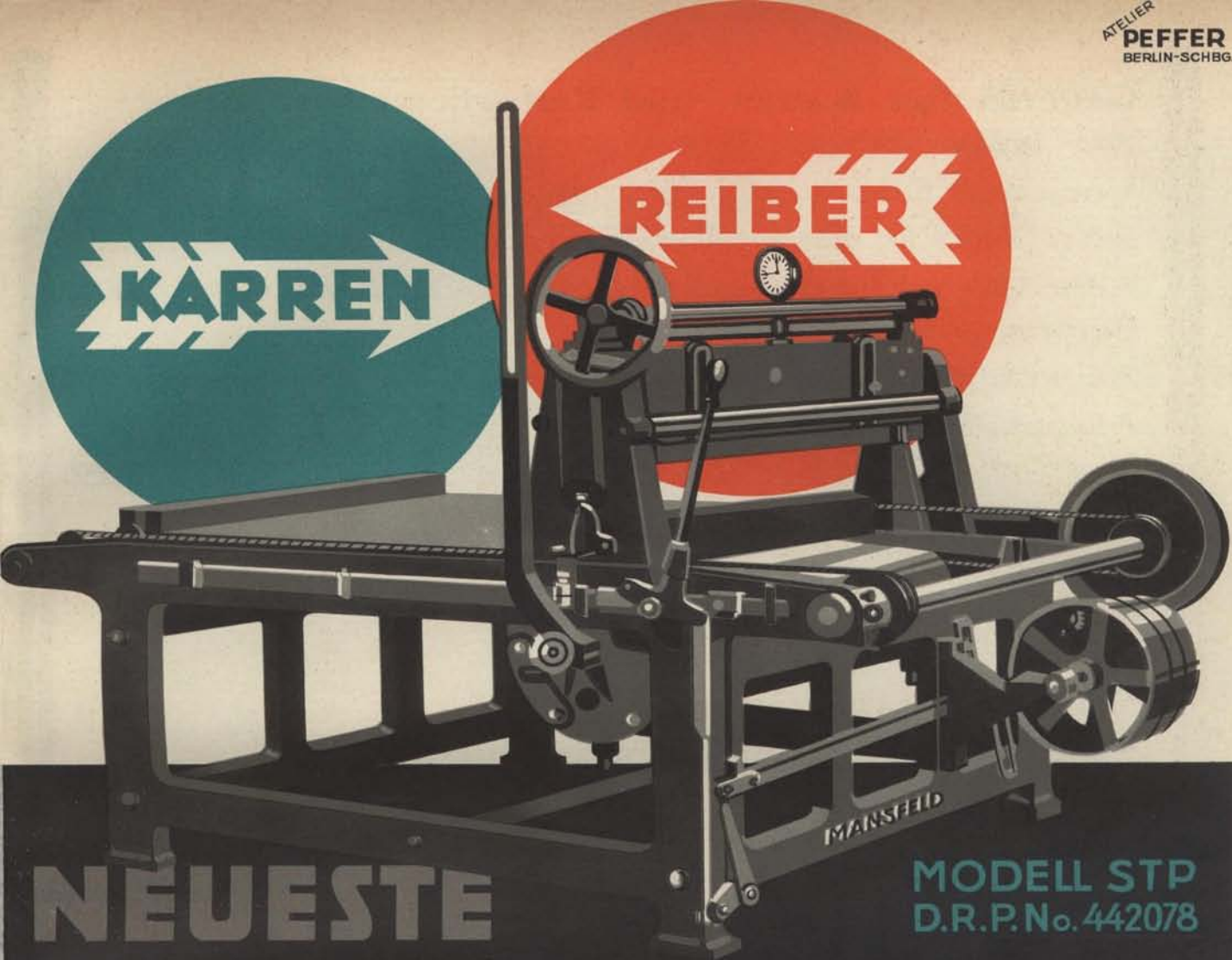
Friedrich Hebbel HEINRICH HEINE

Genzsch-Zeitungs-Kursiv

Die Braut von Messina MÜNDEN BREMEN

Halbfette Genzsch-Zeitungs-Kursiv

Neue Rechtschreibung DEUTSCHE MUSIK

**NEUESTE
PATENT-UMDRUCKPRESSE**

**MODELL STP
D.R.P.No. 442078**

KONTRA-RE

MIT GEGENLAUFIGER REIBER- UND KARRENBEWEGUNG.

Chn-Mansfeld

**MASCHINENFABRIK
LEIPZIG 029**

Gegenläufige Karren- und Reiberbewegung, daher
 Nur halber Weg;
 Vor- und Rückwärtsbewegung unter Druck;
 Kein Strecken des Papiers und keine Bildverschiebung;
 Kein Aus- u. Einschwenken des Reibergehäuses, trotzdem
 Bequemes Einfärben;
 Augenblickliche Aenderung des Karrenweges;
 Automatische Ausrückung;
 Keine Gurte, keine Ketten, keine Zahnstangen, daher
 Streifenloses Arbeiten;
 Druckkontrolluhr;
 Mehrfache Leistungssteigerung;
 Ca. 30% Raumersparnis;
 Neuzeitliche Bauweise;
 Steinaushebevorrichtung (auf Wunsch),

sind die hervorragenden Vorzüge der patentierten Umdruckpresse

„KONTRA-RE“

Modell STP

D.R.P. Nr. 442078

Verlangen Sie ausführliche Beschreibung und Kostenanschlag

Gegr. 1861

Mansfeld

800 Arbeiter

MASCHINENFABRIK LEIPZIG O 29

Lieferung sämtlicher Maschinen für die Papierverarbeitung wie: Schnell-
 schneidemaschinen, Dreiseiten-Beschneidemaschinen, Pappscheren, Ritz-, Rill-
 und Nutmaschinen kombiniert und einfach, Biegemaschinen, Faltschachtel-
 stanzmaschinen, Ausstanzmaschinen, Vergolde-, Präge- und Farbdruckpressen,
 Glätt- und Packpressen und verschiedene andere Maschinen für Buchbindereien,
 Kartonnagenfabriken, Druckereien usw.

Adolf Thamm: Alte Häuser aus Besigheim

Mit Genehmigung des Kunstverlages Römmler & Jones, Dresden

Vierfarbenbuchdruck

Normalgelb 16445
Normalrot 12671
Normalblau 12753
Autochromschwarz 0

CHR. HOSTMANN-STEINBERG'SCHE
FARBENFABRIKEN G. M. B. H., CELLE

GEBR. SCHMIDT · G.M.B.H. DRUCKFARBENFABRIKEN BERLIN / HEINERSDORF

== GEDRUCKT MIT UNSEREN OFFSETFARBEN ==

UJÉVI ÜDVÖZLŐ KÁRTYA

TERVEZTE

KOZMA LAJOS

NYOMTATTA

KNER IZIDOR KÖNYVNYOMDÁJA

GYOMÁN

*

A fametszeteket Körner és Laufer, a galvanókat az Első Magyar Betűöntőde RT. készítette Budapesten

A stereotípiában csak megbízható munkások igen gondos munkája őrizheti meg a betűket attól, hogy a préselés útján idő előtt tönkre ne menjenek. A présekkel csak a mulhatatlanul szükséges terhelést szabad alkalmazni és nem elég, ha a prést kezelő munkás e tekintetben csak az érzékére van utalva. Az, hogy egy tiszta, jó matricát nyerjünk, nem pusztán a nyomás nagyságától függ, hanem inkább a szakszerű, gondos munkától. Feltétlenül megkövetelendő a matricapréseket gyártó gyáráktól, hogy ezen gépeket a nyomáserősséget mutató órával (Manometer) lássák el s hogy a gépet kezelő személyzet kellőleg informáltassék a maximálisan alkalmazható nyomáserősség tekintetében. Gyakorlati kísérletek bizonyítják, hogy egyrészt négyzetcentiméterenként 200 kg nyomáserősség feltétlenül elengedő — természetesen jó matrica-anyagot feltételezve — ahhoz, hogy tiszta és mély matricát nyerjünk, másrészt pedig, hogy ez a nyomáserősség nem támadja meg túlzottan a préselés alá vett betűanyagot. Igen fontos, hogy a matricaprésnél csak az elkerülhetetlen mértékű nyomáserősség alkalmaztassék. Hiszen már a száraz matrica (amelynek különben sohasem szabadna száraznak lennie, hanem legalább úgynevezett pincenedvességgel kell bírnia) önmagában is kártevője a betűnek, mert természeténél fogva sem simul úgy, mint a nedves matrica és különösen a betűk finomabb vonalait támadja meg; ha azután még sükségtelenül a kelleténél nagyobb nyomást is alkalmazunk, úgy kész a baj. A normális, jó anyagból öntött betűnek ki kell bírnia a normális préselést, viszont a legjobb anyagból készült betű is csak bizonyos mérvű terhelést bír el s ha a nyomda ezen túlment a préselésnél, indokolatlan lenne a betűöntővel szembeni reklamációja.

Gyakori jelenség még, hogy a betűk, de különösen a kizáróanyagok a stereotipálásnál a fűtött présben való szárítás alatt szisztematikusság szempontjából bizonyos mértékig elváltoznak. Ilyenkor rendszerint vitás, hogy ki a hibás.

Mint már fentebb kifejtettük, a betűfém nem oly abszolút tömör szerkezetű, hogy elváltozásnak ki ne legyen téve, de természetes feltétlenül ki kell bírnia minden elváltozás nélkül a szakszerű, nem túlfűtött szárítóprésben való szárítást. Semmiképpen sem szabad, csak azért, mert a munka sürgős, a présben levő szedést nagyobb hőfoknak kitenni, mert ez feltétlenül megtámadja a szedést, hanem alacsony hőfok mellett, hosszabb ideig kell a matricát a présben szárítani.

A betűeknek a nyomógépek útján való mechanikai igénybevétele más természetű.

A tégelysajtóknál, a lapos nyomás folytán gondos, egyenletes beigazítást feltételezve, az igénybevétel minimális, úgyhogy itt a betű alig szenved. Természetesen másként áll ez a kikopott, laza tégelyű, ócska sajtóknál, amelyeknél a nyomás pillanatában a tégely és a forma szinte összeütődik, és pedig rendszerint sarkosan, egyenlőtlenül. Az ilyen tégelysajtó, no meg a túlerős nyomás és a durva papiros bizony megtámadják a betűt és idő előtt koptatják el.

Már azután a gyorsajtónál, ahol a forma nincsen egyszerre és egyenlően terhelve, hanem egy hengerlő nyomásvonal megy át rajta, másként áll a helyzet. Az itt alkalmazásra kerülő, négyzetcentiméterenként legfeljebb 20 kg-ot kitevő nyomáserősség normális viszonyok között nem árthat a betűképnek (eltekintve az idők folyamán természetes kopástól), sem pedig nem nyomhatja ezeket úgy össze, hogy magasságukból veszítsenek. Mégis nem ritka eset, hogy a könyvnyomtató panaszkodik, miszerint a betűk éppen a gyorsajtóban való használat folytán időelőtt elhasználódnak.

Ha eltekintünk attól, hogy csipetű (pinzetta), az ár és a leverőfa (Klopfholz) szakszerűtlen használata folytán a gépmester maga sok kárt tehet a betűkben, az időelőtti betűkopás

okozóját főleg a gép egyes nyomószerveinek célszerűtlen mineműségében kell keresnünk, mely állítás a nyomásfolyamat közelebbi vizsgálatával bizonyítható. Miután a gyorsajtóknál a nyomás hatása a szedésforma egyes részén csak pillanatnyi, szükséges, hogy a forma és a nyomóhenger közé egy elasztikus közlőszerv iktattassék, mely a nyomóhenger borításából áll, mely tehát amellet, hogy hordozója a szedésben fennálló egyenetlenségek pótlására szolgál egyengetésnek, egyben a nyomás engedékeny felvételére is szolgál. Ebből következik, hogy a hengerborítás mineműsége és erőssége függőben áll a forma nagyságával és mineműségével, mert pl. egy nehéz forma erős

SCHRIFTGIESSEREI D. STEMPER A. G.

Frankfurt a/M

Adastra

Personen- und Last-Automobile FRANKFURTER BORSE

Lichte Säculum-Kursiv

LICHT-REKLAME

Halbfette Unger-Fraktur

Kompositionen von Franz Schubert Das Dreimäderlhaus

Elegant-Grotesk, mager

Kunstgewerbe-Museum

Elegant-Grotesk, halbfett

Neuzeitliche Bauweise

Metropolis, mager

Atelier für moderne Innen-Einrichtung MOUSONS-RASIER-SEIFE

Metropolis, fett

Herren- und Damenhüte KAUFHAUS HELIOS

Metropolis, licht

SALUBRA

Metropolis, hoch

Handbuch

nyomást igényel ugyan, de a hengerborítás ennek dacára annyira elasztikus kell hogy legyen, hogy az erős nyomás dacára se támadja meg a formát vagy ennek egyes részeit. Egy olyan kemény borítás, mely nem bír a kellő elasztikussággal, könnyen előidézhetheti a betűk kontúrjainak hirtelen elnyomódását (kopását) különösen akkor, ha pl. a formában nagy nyomást igénylő autotípiák is vannak.

A gyorssajtók nyomásfolyamatánál a papírvet hordozó forgó nyomóhenger az előre és hátra mozgó nyomóforma fölött hengerlődik. A tiszta nyomás elérésének legfőbb követelménye, hogy a nyomócilinder kerületi gyorsasága pontosan egyezzen a nyomóalap (forma) gyorsaságával, vagyis, hogy a két szerv kell, hogy egyenlő gyorsasággal működjenek össze. Hogy ez lehetővé váljék, a gyárak igen gondosan állítják be a gyorssajtó nyomóhengerét és állapítják meg a nyomóhenger borításának erősségét, hogy a már borítással ellátott nyomóhenger kerülete pontosan egyezzen a nyomóforma méretével. Ha a gépmester-

nek egy különösen nehéz formát kell nyomnia, mely túlerős nyomást igényel, gyakran akként segít magán, hogy megerősíti a hengerborítást és ennek káros következménye lesz azután az, hogy a nyomóhenger kerülete nagyobb lesz, a nyomás folyamatában előre szalad, mert hiszen kerületi gyorsasága nagyobb lett. Az ismert piszkításokon (Schmitz) kívül ez a körülmény okozza azután, hogy a papírv *surlódva* nyomódik a szedésre, mely őrldő kihatás, különösen közönségesebb papíroknál feltétlenül megtámadja a betűk képét és ezeket a nyomóhenger forgásirányában lekoptatja. Ugyanílyen őrldés áll be, ha a nyomóhenger borítása a kelleténél gyengébb.

A Német Nyomdatulajdonosok Egyesülete gazdasági hivatálánál gyakran fordul elő, hogy egy-egy könyvnyomtató panaszt emel, hogy az általa vásárolt új betűk igen gyorsan elkopnak, amiért a szállító betűöntőt kívánja felelősségre vonatni. Azonban már egyedül az a bizonyítéka a betűöntőnek, hogy ugyanilyen és ugyanezen öntésből származó betűk más nyomdában nem koptak el, arra a gyanura vezet, hogy az ilyen esetben nem lehet szó rossz fémötvözettről, hanem a könyvnyomtató által való helytelen kezeléstről.

A nem megfelelő nyomóhengerborításon kívül különösen a nyomás alá kerülő papiros az, ami a betűket — gyakran idő előtt — megtámadja. A papiros nehezítéséhez és fogósabbá tételéhez a papírgyárak által használt földanyagok gyakran oly durván szövdnek a papirosba, hogy már pusztán szemmel is láthatók a papír felületén a parányi domborulatok és egyenetlenségek. Még a legjobb tompa (matt) műnyomópapirosnál is látható ez a nagyítóüvegen s míg az egyik oldal tükrösíma, a hátoldal egészen durva. Ha azután kemény borítással nyomunk az ilyen papírra, mely borítás nem elasztikus és így a papírban levő kis egyenetlenségeknek nem enged, természetesen benyomódnak az apró kis földpontocskák a betű képébe, ami a betűkép széthomlását, esetleg még a kontúrok kitörését is okozhatja.

Míg tehát a könyvnyomtatónak különös tekintettel kell lennie a drága betűanyagok gondos, szakszerű és kiméletes kezelésére, addig a betűöntőnek viszont az a feladata, hogy úgy ötvözet, mint külső forma tekintetében a nyomástechnika követelményeit is figyelembe vevő gyártmányokat szállítson.

Vannak olyan rajzú betűk — különösen a dült betűk, — amelyeknél a betűkép egy része a betűtörzsön kívül esik. Ha a könyvnyomtatók egy része azon a nézetten van is, hogy az ilyen betűket akként kellene gyártani, hogy ezeknek a törzsön kívül eső része pontosan reáfeküdjön a szomszédos betűk törzsére, a betűöntő erre nem vállalkozhatik, mert az ilyen minuciózus megmunkálás, ha egyes esetekben nem is lehetetlen valami, de a betűk tömeges gyártásánál keresztülvihetetlen. Miután az ilyen betűk letörése könnyen lehetséges, és ettől éppen úgy fél a betűöntő, mint a könyvnyomtató, mindenképpen örvendetes a betűöntők ama újabb törekvése, hogy még a dült betűket is akként konstruálják meg, hogy ezekben se legyen olyan betű, amelynek képe túlmege a törzsön. Ezek a betűk azután még a préselésnél is kellően ellentállók.

IV. A megrendelés helyes felállítása.

A betűmegrendelés feladásakor gondosan szem előtt tartandó, hogy ezek milyen célt vannak hivatva szolgálni. Rendes körülmények között, pl. valamely kenyérbetűnél meg fog felelni a betűöntődék normális öntőcédlájának beosztása, de ha már valamely speciális munka szedéséről van szó, úgy a betűbeosztásnál ezt feltétlenül figyelembe kell venni. Lehet is, mert hiszen az öntődék készséggel és minden külön megterhelés nélkül eleget tehetnek a nyomdák ilyen természetű kívánságainak, ha ezeket a megrendelés feladásakor közlik az öntődével.

BAUERSCHÉ GIESSEREI FRANKFURT a/M

LUCIAN

Corps 16

Friedrich Gerstäckers sämtliche Werke
KREUZNACH AN DER NAHE

Corps 20

Akademie der bildenden Künste
BAD SODEN IM TAUNUS

Corps 28

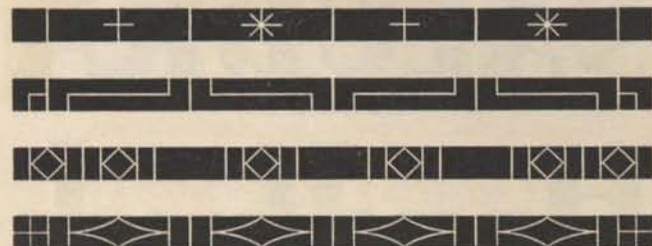
Märchen und Gedichte
RUND UM BERLIN

Geschnitten in den Graden von 6 bis 72 Punkt

Einfassung Nr. 3025

Einfassung No. 3026

Különösen áll ez az olyan esetekre, amikor idegennyelvű, vagy számokkal, jelekkel kevert szedésről van szó. A címbeütök megrendelésénél gondolni kell arra, vajjon a szóbanforgó betű verzálisai a mai divat mellett, amikor a merkantil munkáknál sok verzális szedünk, elegendő lesz-e, és ha kell, ajánlatos már a megrendelést akként feladni, hogy a verzálisok megerősítve szállíttassanak.

Annak a nyomdának, amelynek a betűmagassága *normális* (62.68 tipográfiai pont = 23.566 milliméter), nincsen gondja a betűmagasságra, mert elegendő, ha a megrendeléskor megjegyzi, hogy a betűmagassága *normális*. Ellenben az a nyomda, amelynek betűmagassága eltér a normálstól, már az olyan esetekben, amikor olyan betűöntődnél rendel betűket, amellyel addig összeköttetésben nem állott, kell hogy 3 darab, lehetőleg új, de legalább is igen kevésbé használt ciceró „m” vagy „w” betűt adjon magasságmintaként, természetesen abból a garnitúrájából, amelyről már meggyőződött, hogy a magassága

kifogástalan. Közölheti a betűmagasságot tipográfiai pontokban vagy milliméterekben. Ez a mód biztosabb, mert nem fordulhat elő, hogy az esetleg kopott magasságminta után már a betűöntőde is saját hibáján kívül alacsonyabb betűmagasságra szállít. Az öntődék egyenként pontosan regisztrálják minden olyan nyomda betűmagasságát, amelynek már szállítottak, úgyhogy ha a nyomda olyan öntődnél rendel betűt, amelytől már vásárolt, nem kell hogy magasságmintát adjon, elegendő az a megjegyzés, hogy a betűmagasságot az előző szállítás szerint kívánja.

A megrendelésnek a betű megnevezésére, fokozatára (törzs), gyári számára és a szállítandó mennyiségre vonatkozó adatainak pontosnak kell lennie, nehogy tévedések fordulhassanak elő a szállításnál. A kívánt szignatúrát is közölni kell, ami mellett nem hagyandó figyelmen kívül, hogy második, esetleg harmadik szignatúrát csak az esetben rendeljünk, ha arra multhatatlanul szükség van, mert ez külön munkát igényel és így külön költséggel is jár a nyomdára.

Fordította: Figyelő

A Magyar Grafika szövegét a

LEYKAM-JOSEFSTHAL AG
gratueini gyárában készült különleges lamentes offsetnyomóra nyomtuk

SÁRGA MÁRKÁJÚ MÄSER- LEMEZEK

Mäser közismert és nálunk is kedveltségnek örvendő alyomat-lemezeit hosszú, fáradságos kísérletek után ismét a régi jó, kifogástalan minőségben állítják elő. E kísérletek eredményét: az új sárga márkájú Mäser-lemezeket a szakemberek örömmel üdvözlők és használják

KÉRJEN
INGYEN MINTÁT
ÉS
AJÁNLATOT

**GRAPHISCHE
FACHZENTRALE
G.M.B.H. LEIPZIG C. 1**

Gyorsajátók, könyv-, kö-, mély- és offszetnyomásra. Rotációs gépek. — Tégelynyomósajátók. Acélmetszetsajátók. Stereotypia-berendezések. Készülékek gyors- és tégelynyomósajátókhoz. Menetjegy- és címkenyomógépek. — Szedőgépek, broncozó, vonalozó, enyvező- és gummizógépek. — Magasnyomású sajátók. — Automatikus hajtogatógépek. Fűzőgépek. — Automatikus vágógépek. — Légnymású fénymásoló-készülékek, offszet- és cinknyomáshoz. — Lemezcsiszó- és hengermosógépek. Zacskó- és borítékgépek. — Ivetek kirázó- és összerakógépek. — Papírmegmunkálógépek. — Kartonagegépek stb., stb.

Felvilágosításokat nyújt a

„LEIPZIGER MESSAMT“ LEIPZIG

Kedvezményes társasutazásra, valamint vizum, lakás és egyéb kedvezményekre vonatkozólag készséggel szolgál felvilágosításokkal a tiszteletbeli képviselő:

GUHRAUER OTTÓ IGAZGATÓ BUDAPEST
VI, TERÉZ KÖRÜT 46, I. EMELET 2. TELEFON: AUTOMATA 239-81 SZÁM

Lipcseben a német könyvpiac házában

Lipcsei Bugra- Gépvásár 1929

március 3-tól
9-ig

Avilág
legnagyobb
szakvására!

Gondolatok a gondolat munkásairól

Mostanában divatba jött a szakmák lélektanának elmélete. A kutatók kíváncsian keresik fel az emberi munkát legkülönbözőbb terein és tanulmányozni igyekeznek a szakmák erkölcsi és szellemi visszahatásait az egyénre.

Miért ne kísérelnénk meg hát megrajzolni a betű munkásának profilját? Aktualitást ehhez a költni sajtókiállítás kölcsönöz. Hiszen nem lehet érdektelen dolog a betű és a kultúra eme hatalmas és impozáns demonstrációja mellett felkeresni azok minéműségét, akik e megnyilatkozás építőkövei voltak.

*

Fölösleges mondanunk, hogy a nyomdász mindinkább fontosabb tényezővé válik egy oly társadalomban, hol mindenki tud olvasni és olvas bőszen, rendületlenül, reggeltől estig. A nyomtatott papír korszakában élünk. Táplálékul könyveket falunk, ujságokat és revüket. Bátran elmondhatjuk, hogy Gutenberg unokái a világot uralják! És egészen bizonyos, hogy a világegyetem össznyomdászsztrájkja éppen olyan súlyos kihatású lenne,

mint például egy világ általános péksztrájkjáé. Sietünk mindenestre megnyugtatni az aggódót: a nyomdászok nem szándékoznak e csúnya játékot megjátszani...

*

A *Courrier du Livre* tanulmányt ír a nyomdászok gazdasági helyzetéről és odáig megy, hogy azt állítja, hogy a világ nyomdászai sorsukkal alapjában véve megelégedett emberek. Úgy véli, hogy a nagy háború óta e mesterség „kielégítően megfizetett” (*suffisamment rémunérateur*) vált... Különösen érdekesnek találtam egy fejezetét, ahol többek között azt írja: „Habár igaz, hogy e mesterség (a nyomdászat) nem szégyenített meg ama botrányos konjunktúrák által, melyek napjaink jellegzetes meglepetései, mégis bizonyos, hogy a nyomdászmesterek és munkásaik manapság kevésbé panaszkodnak, mint hajdanában...” (!)

A következő kis mondatban azonban lehetetlen nem felfedezni a tendenciát:

„Az utánpótlás — éppen ezért — nem is okoz olyan válságokat, mint az egyéb mesterségek nagy

Multak emlékei

Pár esztendő választ el vállalatom félszázados alapításának évfordulójától és gondos emberként, megkezdtem története megírását.

Milleniumi kiállításkor folyton kongresszuskodtunk, deputációztunk, magnum áldomásoztunk, sívár helyzetünk javítása szempontjából s egy ily alkalommal bőven öblögettük le pezsgővel keservünket, Ösbudavára egyik fényes éttermében.

Miskolci Klein kartárs tősztra emelkedett. Egyet tolt előre tekintélyes pocakján, pöndörített tömör — jól kitisztaújlakizott — bajuszán és szólt eképpen:

— Kedves barátim! Mi kesergünk, síránkozunk, hímezünk-hámozunk és nem merjük kimondani az igazságot! Mindnyájan tudjuk, hogy legnagyobb bajunk a Kner kibírhatatlan verse-

nye! Most itt van köztünk, sokan vagyunk, a felelősség megoszlik: üssük agyon! S akkor nem szorultunk Tisza Kálmán, Baross, Wekerle meg a többi miniszter támogatására...

Az általános helyeslő hozzájárulás morájának lezajlása után szálltam a szó elé.

— Kedves kartársak! Ha ily csekélységgel igazán talpra lehet állítani döglődő szakmánkat, hitványság lenne ezen áldozatot meg nem hoznom! De ne feledjék, hogy — köztudomás szerint — hetvenöt forinttal és teljes hozzánemértéssel kezdtem a mesterséghez és ma, elhalálozásom esetén, tízezer forint életbiztosítási díj és ugyanennyi balesetre szóló összeg üti a család markát s persze ez utóbbi kategóriába tartozik az agyonveretés is. Az üzem élére pedig Imre fiam kerül a két nagy summával, meg a lipcsei szaktechnikumban magába sze-

dett rengeteg tudománnyal: e réven tehát még csak az eben gubát cserélés előnyére sem számíthatnak!

Ez azoknak szól, akik irodalmi testamentumomon való dolgozásom híréből elmúlásom reményét óhajtják méríteni.

Bulletinem a következő: vérnyomás 130, érelkés 72, közérzet kitünő, ételital-álom: egyformán ízlik mindhárom.

Ellenben kalamárisba mártván tolamat, szárnyrakeltek az emlékezések és napvilágra kíváncsoznak oly dolgok is, melyeknek nem tudok helyet szorítani nyomdász- és kortörténeti keretben írott jubiláris kötetemben, tehát — hosszabb időközökben — itt fogom leadni őket.

A 104.301/1894. B. M. rendelet huszonkilencféle egészségügyi kimutatást igényelt a községekétől, oly rövid terminussal, hogy nyomtatott blankettákon is nagy dolog volt annak eleget tenni.

részeiben. Mindig számos az üresedésben levő állás. És valóban: e mesterség eléggé csábító, mert a közmunka biztosságát a szellemi termelés nemes-ségével társítja...”

*

E néhány gondolat azonban csak témafuttatás akar lenni és nem polémia s ezért a nyomdászok gazdasági karrierjének lehetőségeit itt nem vitatjuk. Mindenesetre, nagyon érdekes lenne azonban a *Courrier du Livre* megállapításai mellé helyezni az 50 éves jubileumukon már túllévő nyomdászok anyagi helyzetéről összeállítandó statisztikát...

*

Vajjon csakugyan a művészetre hajló ív a nyomdászat, avagy a betűvel és a formával való bibelődés tényleg csak nagyképző fontoskodás lenne? A művészet mímélése? — A kérdés minden-napos.

*

Bármely szerszám kezelése a biztosság, a tel-jesség és az egyensúly élményét adja. De a betűk sorzása, csoportosítása; egy klisé körültörde-lése (a franciák a *habiller*: öltöztetni szót alkal-mazzák, és szerintem ez jobban hangsúlyozza a munkában rejlő *teljesítményt*) sokkal kifejezettebb

teljesítményt képviselnek, mint pl. a fejsze, a fűrész vagy a kalapács játéka. Egy ily munka az ízlés érzékeit igényli és egy bizonyos szemmérté-ket. Mert a fehér és fekete foltok szerencsés meg-oldásának tudása már feltétlenül művészetet jelent. A nagy művészek által tervezett betűk, a jóízlésű munkás kezében finommívű ékességekké válhatnak, melyeket egy örvös vagy ékszerész alkotó mágorával használ fel egy-egy sor díszí-tésére. Az anyaghoz kötöttség mellett új és újabb alakban termeli ki magát ilyenkor a képzelet. Nem munka ez már, hanem alkotás. Stíl: a forma köl-teménye. És benne feltalálható a (munka termé-szete szerint) a rím vagy a rímtelenség; a szaba-tosság vagy a szabadosság. A szépérzékre való igyekezet megneemesíthet bármely szedésmunkát.

*

A szedővas keretében tudós mozaikként helye-ződnek el, mindenfajta elegáns elővigyázat köze-pette, az azelőtt még csak holt ólombetűk. A felü-letes szemlélő számára ez egy nagyszerű türelem-játék benyomását nyújtja és mindamellert vajjon ki tudná felbecsülni: milyen nehéz és gyakran milyen kemény munkát jelent a munkát végző számára? Az asztalos a fűrész mestere, a lakatos

Már pedig, ki gondolhatott ezek beraktározására, mikor egyszer kellett-tek az életben, egy-egy példányban.

Cégem egy ócska gyorsajtóval meg egy taposóval volt felszerelve, melyek főmozgatója túltűtött ambícióm volt.

Sebtében kinyomattam a huszon-kilencféle nyomtatványt és két-két pél-dányban megküldtem az ország min-den községének ingyen.

Hogy milyen jó üzleti beruházás volt ez, bizonyította a mindenfelől jött hálálkodó levél, legtöbbje azon bizta-tással, hogy csak terheljem meg vele a községet.

Huszonkilenc krajcárért új kon-tókat nyitni!

Vármegyénk egy nagy községe nem kaphatta kézhez a blankettákat, vagy elhánnya és körmére égvén az ügy, ló-hátast menesztett Orosházára a minisz-teri rendelettel, hogy a benne lévő összes mintákat nyomják ki két-két példányban: Kost-was-kost!

Olyan anyakönyvi kivonat forma, egyszerű kis tabellák voltak és a számla körül baj támadt. Kétszáz-kilencven forintot igényelt a kartárs, tehát az egész évi irodaszükségletre előirányzott összeg nagy részét.

Az orosházi járásbíróság szakértő-jeként — kartársam szegénység-sza-bottságát tekintve — megítéltettem a fele összeget.

Távotunkkor hálásan megköszönte, viszont feltettem a kérdést, hogy mily alapon hozta ki a horribilis összeget?

— Kedves kartárs úr! Kétszáznyolc- van pengőre vagyok zálogolva!

— Ó! Akkor meg mért nem szólt tárgyalás előtt?

*

Kétíves orvosi füzet került ki egy rég megszűnt szarvasi nyomdából, mely per tárgyává lett, a megrendelő által a kész nyomtatványban konst-aált 900 — olvasd: kilencszáz — sajtóhiba miatt.

A nagymosás az én kezembe került és tokozta gondomat, hogy hivatalos helyen sajnálkoztak a sokgyermekű, szegény nyomdászok és rámutattak a rendelő vagyonosságára, meg hogy nem is a vármegyénkbe való.

Egyszerű okoskodás itt nem segí-tett, mert a sajtóhibák sem voltak szimplák. Például „oltó gerely” helyett „Oltó Gergely”-t szedtek. A magya-rázó ábrák pedig olyanok voltak, mintha a klisé talpáról nyomták volna.

A vállalati szerződés azonban nagy-szerű volt és azzal érveltem, hogy dip-lomás ember ha a jelenlévő — és aposztrofált — nyomdással oly szer-ződést köt, hogy szellemi termékének szövegnyomása, illusztrációk kivitele azon színvonalú kell hogy legyen, mint amilyen a Franklin-Társulatnál készülő Természettudományi Közlöny s még a korrigálást is oda bízza: annak nagyon is megjárja sajtótermék ez.

keze főképp reszelőtől kemény, a kovács kalapácsot és pörölyt forgat, a műszerész körző és fokmérővel dolgozik. A betűszedőnek univerzális lénynek kell lennie, ha minden sarkon ember akar lenni a gáton. Egyforma ügyességgel és tehetséggel kell forgatni tudnia mind e szerszámot, nem beszélve a véső, vágó és fúróról; és ugyanoly jártasnak kell lennie számtanban, mértanban, mint amennyi ismerettel kell bírnia nyelvtanból, irodalomból, történelemből, sőt még algebra, vegytan és természettanból is! Nem a középszerűsége való törekvés az új igyekezetek mértéke a nyomdásznál. Nem. Többre van szükség. A gondolat munkásának inkább a *gondolat munkatársának* kell lennie, mint munkásának. A gondolatnak alakot, formát és lényegét kell hogy tudjon adni. Meg kell őriznie a gondolat teljességét. Elő kell segítenie a gondolat folyamatosságát és főképp hibátlanágát. És mindezt úgy, hogy az egész egyöntetű egészet adjon: a külső forma a gondolatot éreztesse a lehetőséig és a lényeg eléggé hangsúlyoztassék. Ügyesség és érzék szüksége egyrésztől, tehetség és érzés szüksége másrésztől.

*

És mit mondjunk a mágikus szedőgépről? Egy bizonyos nagyszerűséget és egy titokzatos nemes-

séget hord magában e csodálatos szerszám, melyet a nem beavatottak még csak nem is gyaníthatnak.

... Egy üst, melyben egy forró fémkeverék kavarg; egy sokkal lágyabb, hajlékonyabb és érzékenyebb billentyűzet, mint az írógépé; és előtte a talizmáni erővel felruházott: a szavak mestere. Az ujjak egy trillája és nyomán rézmatricák siklanak keskeny csatornában, csoportosulnak, sorzódnak, majd felzárkózva forró, égő, élénk-ezüst fröcsöt provokálnak és vívnak ki. Ez viszont addig ülepszik és formálódik, míg néhány másodperc múlva már egy ragyogófényes, langyos fémlap bizonyítja egy — a jövőre nézve esetleg egészen elmúlásra ítélt — gondolat vagy gondolattörődék átmeneti maradandóságát. A betűk ezen automatikus felsorakozása; eme engedelmes igyekezet, mely pompás ólomkatona-rendekbe tereli a sorra sort adó fémfolyamot egy bizonyosan egyáltalán nem meglátható energia előtt; eme hajlékony és hajlítható erők és e századmilliméternyi pontosság összege adják ezt az impozáns szerszámgépet, a modern mechanizmus egyik legcsodálatosabb alkotását.

És mégis...

És mégis úgy van az, hogy a nem beavatott kezében csupán holt kerekek és csuklók tömege

Ily értelmű lett az ítélet és a helyén való megokolás folytán, másodfokon is pervesztes lett az azóta nagynevűvé vált orvosunk: akivel azonban nem szeretném *magamat* kuráltatni.

Aki kételkednék ilyesnek megtörténtében, szíves figyelmébe ajánlom a m. kir. népjóléti miniszternek a *Budapesti Közlöny* m. évi dec. 21-iki számában megjelent 6000. eln. rendeletét, illetve az ez évi január elsei számában közölt leírás és sajtóhibagazdítását.

Hat széles hasábon 60 § szorult helyesbítésre; valamint öt tabella.

S az államnyomda technikai osztályában nem akadt, ki javasolta volna a rengeteg hibajavítás helyett az egész törvénycikk újra nyomását, holott senki másképp el nem igazodhat a két szövegen, mintha leírja magának teljességében, a kiigazítások figyelembevételével, mert hisz az eredeti szöveg-

nél nincs hely a tömeges helyesbítések beszurására.

Divatban voltam és egy nagy vármegye szállítójával való perben is meghívtam a törvényszék szakértőjeit.

Cifra úgy volt.

Pályázatot hirdetett a vármegye, nyomtatvány szállításra és egy élelmes kartárs ajánlata leegyszerűsítette a dolgot, kilószámra kínálva áruját és pedig a tiszta papír kilónkénti árának a négyszereséért.

Volt pedig ekkor az igényelt szürke fogalmi papírnak az ára 19—24 fillér, aszerint, hogy ki árusította és ki vásárolta.

S a baj abból származott, hogy néhányféle egy-hármezer példányos tabella mellett rengeteg volt az egy-kétszáz íves megrendelés s ezeket egy-két forintért kellett szállítani.

A per tárgyát pedig az képezte,

hogy a mennyiség nem mindig volt ki, még súlyra sem, míg a számlázott összeg túlbőven ütötte a mértéket.

Abban a vármegyében szegényletes volt szakmánk állapota s tehát ennek reputációját is védenem kellett; de nyomoronc kartársamnak a maga ke-reste kelepceből való kihúzását is kö-telességemnek tartottam.

Azon álláspontra helyezkedtem, hogy a vármegyének nem volt szabad ilyen, a feltételektől eltérő ajánlatot figyelembe venni és az abszurd szer-ződéssel egyenesen rászorította vállal-kozót az önvédelemből való inkorrekt-ségre.

A törvényszék akceptálta ezt és a vármegye ügyésze azt kérte, hogy mondja ki a törvényszék a szerződés megsemmisülését, minek ellenében a vármegye nem fellebbezi meg az íté-letet.

Viszontlátásra!

Kner Izidor

marad a működésében pedig szinte érző, lélekző és lüktető misztikum.

Az ember, aki e nagyszerű gépet kormányozza, homályos önteltséget érezhet.

Szavakat és mondatokat alkotni, egy szárnyaló verset vagy egy próza erőteljességét fémbe metszeni, a képzeletnek álmainak egy végső és marandó formát adni; s mindezt a táncoló betűk klaviatúráján egy látszólag felületességgel végzett néhány könnyed billentyűzés által: íme itt az erő, a mű és a mester együtt és csak a műértő tudja ebben a hármasságban eléggé felbecsülni az egyedek pompásságát és értékét.

*

A szedőgép embernek, a gépszedő mechanizmusnak látszanak egymás mellett. A szedőgép tökéletesebbé teszi az embert. A papíróldöklő Góliát: a kolosszális rotációs gép csak méreteivel és gyorsaságával döbrent meg — intelligenciája és ügyessége eltölpül a szedőgép mellett.

*

Egyáltalán nem meglepő dolog tehát — ilyen körülmények között — a gondolat munkásánál felfedezhető titkos büszkeségfajta és ama bizonyos szakmai hit és bizodalom, melyek szinte egy középkori egyházatya méltóságára vallanak. Nem felejtethetjük el ugyanis, hogy a munkasalázó taylorizálás gyáraiban kevés az oly mesterségek száma, melyek ezt az érzést nevelnék...

*

Érdekes a nyomdász lélektana mindenesetre, de ugyanakkor különösen is érdekes, mert a gondolat eme munkásainak esete kivételes. Egy oly kultúrában, mint a miénk, ahol a kézimunkások és az entellektüellek a barrikád különböző oldalain találkoznak és — habár akaratuk ellenére is — érdekháborúban állanak, a nyomdász munkás szerepe, — aki tulajdonképpen irodalmi fémmunkás, hiszen szavak kovácsa és öntője — a nyomdász munkás szerepe közvetítő kell hogy legyen.

*

És a nagyobb válaszfalak ledöntését is elősegíthetné a nyomdász közbelépése!

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTŐDE RT BUDAPEST VI, DESSEWFFY U. 32

SZÉLES VILÁGOS ANTIKVA-VERZÁL

Perl (Korps 5)

A KLISÉK KÖRÜLI KÖRÜLTÖRDELESEK KESKENYEBB
SOROKNÁL LÁTJUK LEGINKÁBB AZT, HOGY MILYEN A

Nonpareille (Korps 6)

MELYEK A SZÖVEG ÉRTELMÉT HELYES

Petit (Korps 8)

MINDEN SZEDETT SOR EZZEL SZEMBE

Garmond (Korps 10)

ÖTLETES LEGYEN A SZEDŐ

Ciceró (Korps 12)

BETŰI EDDIG MINDEN

Mittel (Korps 14)

MEGKÖZELITHET

Text (Korps 20)

FÖLD RÉSZEI

SZÉLES KÖVÉR ANTIKVA-VERZÁL

Perl (Korps 5)

UGYANEZ MEGTÖRTÉNIK EGY RENDES GYORS-
SAJTÓN IS, HA A FELHORDÓ HENGEREKNEK AZ

Nonpareille (Korps 6)

KÖZVETLEN A SZEDÉSHEZ ÉRJENEK

Petit (Korps 8)

ÉS A KITŰNŐ FESTÉKEZŐMŰ

Garmond (Korps 10)

FESTÉKSZEKRÉNYBEN

Ciceró (Korps 12)

AZ ÉLET EMBERE

Mittel (Korps 14)

IRÓESZKÖZÖK

Text (Korps 20)

ODISSZEUS

2 Ciceró (Korps 24)

EPIRUSZ

KÜZPONTOK:

H. BERTHOLD AG, BERLIN
D. STEMPEL AG, FRANKFURT a/M.

Igen: ha egy világáltalános nyomdászsztrájk katasztrofális lehet a kultúra szempontjából; ki tudja: ugyanúgy tán egy nap alatt megfordítaná az emberiség sorsát, ha aznap a világ minden nyomdagépje egyet és ugyanazt nyomtatná... Úgy kezdődne: *Béke*...

Igen: a jövő nagy egyetértése felé a közvetítés szerepe a világ nyomdászaira vár.

Szép hivatás.

Es, Istenem, mennyi fiatal ember verekszik és tülekedik e nehéz karrier felé, ahol pedig a *fata morgana* annyiszor verekedtette már hiába ez új keresztes lovagokat!

*

De hát tényleg úgy áll a dolog, hogy kevés szakma ingerli ily szerencsés módon ölelkeztetve a kézimunka biztosságát a szellemi termelésre való igyekezettel.

Geyer Raoul

Plakátszépségek tiündöklése és bukása

Ami a csinos lábikrák barátja számára az amerikai revű, az nekünk, komolyabb korosztályoknak a Studio plakát-évkönyve. Évente, vagy kétevente átutazik az Óceánontúlról egy úr s elhozza a legzamatosabb fox-trottokat és a legsikkesebb lábakat Európába. Évente vagy kétevente beköszönt hozzánk a zöld- vagy pirosfedelű „Annual” és bemutatja a két világrész reklámtermését képekben. A néző ül egy kényelmes zsöllyében és örömmel állapítja meg, hogy még vannak szép lányok Nagybritániában. Sőt akadnak minden más országban is: kedvesek, mosolygósképűek, bubifrizurások és — semmitmondók. Mert műélvezetnek sem nagyobb, sem mélyebb az, amit a plakát ma nyújt, annál, amit az úgynevezett „meztelen revű” nyújt. Fess formák; szép cipők; arany háttér; gyöngyöző borok. Csillogó színpad. És a mottó: Egy gondolat sem bánt engemet. Nemcsak engemet, aki nézem, de a művészt sem, aki tervezte. Az ezévi plakáttermés („1928 Annual of Commercial Art” — mondja a címe) valósággal úgy fest, mintha egész Európában s Amerikában összebeszéltek volna a hirdetőirodák, nagyvállalkozók, szappan-, mosósz-, parfüm- és egyéb gyárosok s egyenesen megtiltották volna a plakáttervezőknek, hogy gondolkozzanak. Itt a plakátjaikon is csak lábak, derekak, kivágott ruhák vannak, de fejek... nincsenek sehol. Még a plakátfiguráknak is csak „compass” van a fejük helyén. És talán ez a legjellemzőbb vonása a kereskedelmi művészetnek 1928-ban.

Ezzel szemben vagy negyven évvel ezelőtt egy Harper nevű úr összegyűjtötte az akkori világ leg-

szebb hirdetéseit s kiadta két vastag kötetben „Les Maitres des Affiches” címen. Akkor, mint mondani szokás, a plakát még gyermekcipőkben járt. Ki sem lehet mondani, hogy mennyivel szebb, meghatóbb, elragadóbb volt ezekben a cipőkben, mint a mai angol, amerikai és német cipőkben. Mindekelőtt: francia esprit volt benne. Ami különbségnek körülbelül akkora, mint Offenbach viszonyítva Eisemann Mihályhoz. A plakátot is: akkor művészek csinálták, ma (tisztelet a kivételnek) alvállalkozók. Hát jó, jó, hisz az bizonyos, hogy Chéret és Steinlen, Toulouse-Lautrec meg Willette nagyobb legények voltak, mint — hogy jó messzire menjek hasonlatért — Fred Taylor. De az ember nem érti, hogy mért csak akkor csinálták az ilyen „útszéli” munkát az igazi művészek. Mért éppen ők, a vicclapok rajzolói, a kabarék falfestői, a csap-székek szerelmesei tudták megszólaltatni a megrendítő emberi érzéseket egy színfolton, melyet a japán grafikusoktól lestek el. Honnan van az, hogy a koreszmét époly jól ismerték, mint a litográf-festékeket, melyeket maguk raktak a kőre. Mért volt remegő, oscilláló, nevető és könnyes szemük s mért volt olyan halálosan biztos kezük...?

Ezt nem holmi konzervatív régiségimádat mondatja az emberrel, hanem összehasonlító művészeti szemlélet. A plakát hőse akkor: az ember, a festett figura, a színsíkban égő alak. Ma: a szépség. Ezek az akkori kabaré-, színdarab-, regény- és egyéb hősnők épúgy nem voltak szép szívődöglesztők, mint Duse sem volt az. Csak éppen énekeltek, beszéltek, suttogtak, vagy megigéztek a falakon, mint mond-

Vom Weihnachts Büchermarkt

Eine Auswahl

von Büchern zu Geschenk-Zwecken

Romane, Novellen, Erzählungen, Chroniken

AKSAKOW, Sergei Timofejewitsch: Familienchronik.

Nach Raczyński's Übertragung aus dem Russischen bearbeitet und erweitert von Hans Röhl. In Pappband 30 Mk., in Halbleder 60 Mk.

ANDERSEN-NEXÖ, Martin: Pelle der Eroberer.

Roman in zwei Bänden. Aus dem Dänischen von Mathilde Hofmann. 10.-12. Tausend. Geheftet 18 Mk., Halbleinen 36 Mk., Halbleder 45 Mk.

ANDERSEN, Hans Christian: Märchen.

Unter Benutzung der von Andersen selbst besorgten deutschen Ausgabe übertragen von Hildegard Mann. 2 Bände. In Leinen 95 Mark

ARABISCHE NÄCHTE.

Nachdichtungen arabischer Lyrik von Hans Bethge. 14.-23. Tausend. In Halbleinen nach Art chinesischer Blockbücher gebunden 25 Mark

ARCOS, René: Das Gemeinsame.

Übertragen von Friderike Maria Zeig. Mit 27 Holzschnitten von Franz Masereel. In Pappband 25 Mk., in Leinen 35 Mk., in Halbleder 50 Mk.

ARNIM, Achim von: Werke.

Auswahl in 3 Bänden. Herausgegeben von Reinhold Stegmann. Mit Arnims Bildnis in Lichtdruck. In Pappbänden 50 Mk., in Leinen 70 Mk.

SCHERK
BERLIN / NEW YORK / WIEN

Was ist das Richtige?

Das, was zu dem Stil der heutigen Mode gehört, was die Harmonie zwischen Kleid und Erscheinung vermittelt. Ein sorgsam abgestimmtes Gesicht zum Beispiel. Deshalb ist Puder heute Mode. Ein Puder natürlich, der Auswahl in feineren Nuancen bietet, der sich gut verteilt, aus gewählten, für die Haut nützlichen Substanzen hergestellt ist. Diese Wünsche erfüllt Mystikum Compact, der Puder für die Handtasche der Dame. Er wird Sie entzücken.

MYSTIKUM COMPACT

Der 8 Cylinder

Es war schon immer Ihre Sehnsucht, einen Sommer mit dem Wagen im Gebirge zu verbringen. Auch Ihre Wahl ist bereits getroffen: HORCH 8. Fachleute haben Sie bei Ihrer Wahl beraten. Hat Ihnen nicht erst kürzlich einer Ihrer besten Freunde von einer Fahrt erzählt, die er von Trafoi über das Stilfser Joch, den Berninapafß, St. Moritz und die Lenzer Heide nach der Rheinebene unternahm? Begeistert hat er die Leistung des HORCH 8 gerühmt. Die Steigungen und die schwierigen Spitzkehren der Stilfser Jochstraßen hat der Wagen spielend leicht und sicher bezwungen: so groß sind Kraftentwicklung und Steigungsfähigkeit dieses ersten deutschen Achtzylinders. Wenn Ihre Reise beginnt, wird es für Sie eine besondere Freude sein, daß Sie die Fahrt in einem guten deutschen Wagen unternehmen können, der sich überall mit den stärksten internationalen Wagen messen kann, und der geeignet ist, das Ansehen Ihrer Heimat im fremden Lande zu erhöhen.

HORCH

Ihr Teint

ist gefährdet!

Die Einflüsse der Witterung, Ruß und Staub der Großstadtluft, welche die Poren des feinen Hautgewebes verstopfen, eine naturgemäße Ernährung und ungehinderte Atmung unterbinden, gefährden Ihren Teint. Creme Mouson ist Ihr zuverlässigster Helfer. Denn Sie ist nicht wie viele Hautcremes nur Hautanstrich und Pudergrundlage, sondern Hautnahrung. Die heilende und ernährende Kraft der Creme Mouson beruht auf einer Zusammensetzung von 21 verschiedenen Ingredienzien, balsamischen Fetten und aetherischen Oelen. Eine besondere chemische Umwandlung aber bewirkt die Verschmelzung zu dem unerreichten Grad seidener Feinheit, der Creme Mouson eindringen läßt bis in die tiefsten Zellen des zarten Hautorganismus, nährend und glättend, alle Unreinheiten der Haut lösend und die erschlafften Hautgefäße zu neuer Funktion anregend.

CREMIE MOUSON

erhältlich in Tuben zu Mk. 0.50, 0.75 und 1.00 sowie in Dosen zu Mk. 1.50

Creme Mouson-Seife Mk. 0.70 ★ Cold Cream Mouson in Tuben zu Mk. 1.00

BUDAPEST IV, IRÁNYI UCCA 13 SZÁM

ORION

VILLAMOSSÁGI RÉSZV.-TÁRSASÁG

TELEFONSZÁM
JÓZSEF 148-48

Tervezte és az ólommetseteket készítette Kettinger Antal

GYÁRT: RADIÁTOROKAT ÉS
KAZÁNOKAT KÖZPONTI FÜTÉSEKHEZ

MAGYAR

RADIÁTORGYÁR RT

BUDAPEST X, GYÖMRŐI ÚT 26. SZÁM
TELEFON: J. 390-34 ÉS 350-88

Tervezte Herschkovits Dezső

KONVALINKA KÁROLY

KÁRPITOS ÉS DÍSZÍTŐ

BUDAPEST IX, FERENC KÖRÚT 18 SZ.

MŰVÉSZI
LAKBERENDEZÉSEK
VÁLLALATA

Tervezte és az ólommetseteket készítette Kettinger Antal

ORSZÁGOS KÖZPONTI

KÖZSÉGI
NYOMDA

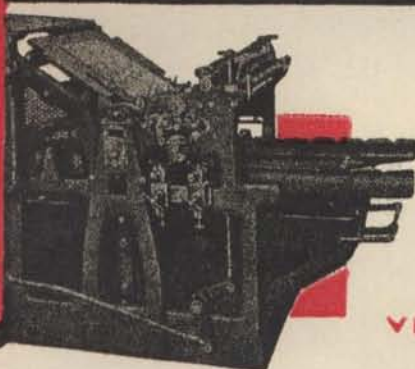
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VIII.,

PRÁTER-UCCA 5-7.

JÓZSEF KÖRÚT SAROK

TELEFON J.463-12 ÉS 463-13.

5-7.

VIII. PRÁTER-UCCA

NYOMDA-INTÉZET
ÜZLETI KÖNYVGYÁR

Tervezte K. Lukács Kató

Seffer An1a1

TORNASZEREK ÉS SPORTESZKÖZÖK GYÁRA
ÁRJEGYZÉK

BUDAPEST

IV, KAMERMAYER KÁROLY-UTCA 3

FIÓKÜZLET: IV, KECSKEMÉTI-UTCA 14

GYÁR: PEST-SASHALOM

TELEFON: 891-31

Árjegyzék címlap. Tervezte Kner Albert

ÉBREDJÉTEK FEL

DÉRY TIBOR

Tervezte Hasek Lajos

juk Yvette Guilbert a színpadon. A szépség legkisebb pretenziója nélkül. Európa akkor még nem imádta a shaw-görlöket és az anzikszkártya-szépségeket. Európában akkor még a fejnek s a belső tartalmának járt ki a tisztelet. De jött Amerika, a háború, a pénzbüszség, a rizsültetvényesek és a néger dohánytermelők ízlése és Európát ma épúgy az érdekli, ami a csípő alatt van, mint a zsidó-spanyol költő Manueto hőstét. Ki beszél itt a fejeokről?

Kevés kivétellel, igen kevés kivétellel, ma a plakát minden országban hasonlít egy olyan telt, kissé hervadó, sok festékkel s parfümmel átítart szépséghez, akinek arcán má: megfelelő barázdákat szántott az idő. A franciák mintha még egyszer magukhoz akarnák ragadni a vezetést s hangos, kicsattanó jókedvet mímelnék. Cappiello, Jean D'Ylen, Colin sziporkáztatják a színeket s alakjaik hancúroznak a plakát vezérszaván. Az olaszoknál az új klasszicizmus vezérei, a „valori plastici” valóban a freskófestés buzgalmával fognak plakát-kompozíciókhoz. Csakhogy a cinéma-, vagy cigaretta-hirdetés nem oltárkép. A németek pedig a geometriai vicceket kezdik beültetni az igazi ötletek helyére. Hohlwein, Gipkens s Ernest Deutsch színes laposságai helyett előtérbe jutnak a gumilabdafejek, a kályhacsövekből formált betűk és kasszakulcsok, mint síkdíszek. Régente stílus volt. Most modor. Sőt modorosság. Azután jött: a szépség. Pirosarcú, fogait gondosan ápoló, szvetteres szépség. A giccs-szépség, a cigaretta-szelence szépség azonban nem soká tündöklött. Bekövetkezett a bukása. Helyébe jött a csunyaság.

Most az ő ideje van a plakátművészetben is. „Maga csunya, maga csunya” — fütyölik ucahosszat a megváltozott lovagi felfogás szerint az ifjak. S ez muzsikál a plakátokról is. A figurák már rég nem a bálkirálynőkre emlékeztetnek, hanem a vízfejű családra. Az embriókorban elpusztult gyermekekre. A legjobb esetben pedig arra a babára, aki a kötszerüzletek kirakatában áll sérvére támaszkodva. Ebben állítólag vicc van, sőt groteszk vicc, ami lehet is, hogy igaz. Csak az nem igaz, hogy ugyanaz a vicc százszor újra felvizezve még mindig jó volna.

A plakátban tehát zűrzavar uralkodik mindenfelé. Sőt beszélnek arról is, hogy ez az alig fél-százados művészet kihalóban van. Emlegetik a közlekedés gyorsaságát, mely nem kedvez neki. Emle-

getik a falak, palánkok, hirdetőoszlopok ritkulását, ami csakugyan eltűnőben van a világ nagyvárosaiban. Ily helyeken tényleg a külvárosokba szorul a plakát s a nagy boulevardokon már csak az épületállványokon jut számára hely. Azt is mondják, hogy az egész világ ma autón jár s uccán nem ér rá képet nézni. Ebből joggal következik az, hogy a plakát ne legyen afféle tájékoztató közlemény, vagy statisztikai olvasmány, amilyeneket a Magyar Héten láttunk. De legyen erős, nagy színfolt, hatalmas vezérszóval. Jellegzetes felkiáltójel. Vagy egy mulatságos ötlet vastag kontúrokkal.

Ebben az egész angol könyvben, mely legalább hatszáz külföldi reklámképet tartalmaz, talán egy ilyen van. A londoni földalatti vasút a világ egyik legnagyobb hirdetővállalata. Nemcsak másoknak csinál reklámot, hanem önmagát is hirdeti. Egy ilyen plakátján van egy rohanó kis nyúl, amelyet egy agár üldöz. Aláírás: „En is földalatti utas vagyok.”

Végeredményben pedig az egész mai plakátművészet szemléléből nem sok jót lehet a jövőre vonatkozólag kiolvasni. Az impresszionizmus utáni művészet áradatai nagy zuhatagok módjára ömlenek bele, de sűrűn váltakozó áramlatok eddig semmi pozitív formát nem tudtak állandósítani. Hol a betűk kultusza, hol a szín, a forma, vagy a konstruktív felépítés nyomul előtérbe — de mindebben inkább fáradtság, mint friss ötletesség látszik. A képzőművészet és a díszítőművészet többé-kevésbé művelt közönség luxusigényeivel számol ma is. Ezzel szemben a hirdetésrendelő konzervatív — és ez érthető. Ő bizony olyan publikummal dolgozik, amely még nem otthonos a szürrealizmusban. A hirdetés pedig az áru reklámjáért van s nem a művészet propagandájáért.

Ezért a szovjet fából faragott geometriai emberei époly érthetetlenek a tömegeknek, mint amennyire unják a télapófejű hirdetéseket. A plakát a lehetőségek s a művészet összeegyeztetésének gyümölcse. Ezért az a kis meztelen fiú, aki kannából issza a kávé Botlik plakátján, még mindig a legjobb ucai hirdetések egyike a világversenyben. Tizen-nyolc ország legjobbjai közt emlegeti nevét a Studio könyve. És ami annál több: ismeri, szereti, sőt megérti a pesti kávévásárló közönség is. A nagyságtól a szakácsnőig. Egy plakát számára a legnagyobb karriér.

Nádai Pál

A hálálkodás vége: gáncsoskodás

A *Magyar Grafika* legutóbbi füzetében, a *Hála a szedőgépeknek...* című csevegésem végén megígértem, hogy azt folytatni fogom. Igéretemet ezenel beváltom.

Legmulatságosabb emlékeim, amelyek a kompressz-kéziszedéshez fűződnek, a blokálas és deblokálás területéről valók. Aki valamikor is látta azokat a szűkülő ábrázatokat, amiket a jó kéziszedő olyankor vágott, amikor kifogyott valamelyik gyakran előforduló betűje — leginkább szám, jel, idegennyelvű ékezetes betű, vagy verzális betű —, az egészen biztosan osztozik abban a nézetemben, hogy már csak ebből az okból is érdemes volt megtalálni a szedőgépet. Ilyenkor azután megindult a hajsz: kihuzigálni az illető hiányzó betűket osztanivaló szedésekből, amíg ebből tellt; ha már nem volt honnan kihúzni, akkor következett a szedőszekrényben az illető betűrekeszt környékező rekeszeknek szorgos, még a fináncokat is megsegényítő átkutatása az egyszerre drága kincscé avanszált betű után. Ha többen szenvedtek ebben a bajban, a kényelmesebb lelkiiberendezésű szedő bizony nem sokat huzigált, hanem egyszerűen blokála az illető betűt, de voltak olyan ravaszok is, akik megvárták, míg a lelkiismeretesebbek föl kutattak bizonyos mennyiséget belőle és akkor egyszerűen ellopták a nagy fáradozással összekutatott betűmennyiségnek egyik részét, ha ugyan lehetett, mert az, aki a hiányzó betűket a maga számára összekeresgélte, nemigen tette azokat a megillető szekrényrekeszbe, hanem bizony még a lájbizsebébe is elrejtegette és szedésközben onnan szedegette elő azokat a sorjázóba. Voltak olyan szedők is, akiknél az ilyen gyakran hiányzó betű sohasem fogyott el, mert olyan ügyesen rejtegették, hogy még akkor sem dobták ki rejtekhelyéből, amikor már utánrendelés következtében bőven volt belőle. Ha elgondoljuk, hogy még igen sok nyomda létezik, ahol nincs szedőgép, akkor azt is hozzá kell gondolnunk, hogy a blokálassal és deblokálással járó szedőgyötrelmek még mindig nem értek véget. Hát még a deblokálás! Mint amikor a legyek a cukorra, vagy hasonló jóra rászállnak, úgy támadták meg a szedők azt az éppen imént a gépből kikerült for-

mát, amely a hiányzó betűt nagyobb mennyiségben tartalmazta, hogy a maguk számára a deblokáláshoz szükséges mennyiséget biztosítsák. Ilyenkor sem volt ritka dolog az összezőrdülés, a káromkodás, a szitkozódás.

Hát arra a kínra vajjon ki nem emlékszik, amikor a kéziszedés egyik-másik részlete alatt megragadt valamilyen piszok vagy valamilyen fa-szilánkocska és azt a géprevízióknak szuttongó végzése alkalmával ki kellett piszkálni? Ma is előfordul, hogy a gépszedés alatt van valami, de mennyivel könnyebb azt onnan kivenni! Az ember egy kézzel kiemeli azokat a sorokat, amelyek alatt valami van, letisztítja azt a valamit és kész. Ám a kéziszedés esetében — különösen ha az ilyen „alattasággal” sujtott oldal közelebb volt a hengerekhez — néha alig lehetett hozzáférni az ilyen átkozott helyhez, hacsak teljesen rá nem térdelt az ember a formára és úgy vette ki azokat a kéziszedésű sorokat, amelyek alatt valami volt. A ravaszabb szedők ilyenkor megkérték a gépmestert, hogy a belövődészkára kihuzatva a formát, állíttassa azt élére, és egyszerűen lepucolták a szedés aljáról azt az alatta levő valamit. Ámde az esetek legnagyobb részében a gépmester nemigen hajlott az ilyen kérélmekre és ilyenkor nem volt más mit tenni, mint rátérdegni a formára és minthogy igen ügyetlen testhelyzetben volt ilyenkor a szedő, megtörtént gyakran az is, hogy a kiemelt ép sorok helyett — egy csomó fist szorongatott a kezében a kétségbeeséssel vívódó szedő. Aki már ilyen szorongatott helyzetben volt, akárcsak egyszer is, az is a szedőgépnek hozsannázói közé fog beállani.

De nem mennek kiskutya számba azok sem, ami bajok a kéziszedésben a kikötés, formatologatás, lelövés, hajóra lövés alkalmával adódtak! Ha olyan szedő kötötte ki a szedést, aki nemigen szereti erejét pazarolgatni, vagy ha nedves kikötőzsinórral kötött és az megszáradván, meglazult, kész veszelem volt ilyen oldallal manipulálni; azt újból és jól kellett kikötni. De addig is, mennyi betű potyogott el a széléről, néha bizony a közepéből is, hol kevesebb, hol több; mérgeződés, apja-anya emlegetése az olyan szedőnek, aki így köt ki: nem

tartozott a ritkább esetek közé. Még a revizor is hálálkodhatna ebből a szempontból nézve a szedőgépnek, mert a soröntő gépek készítette szedésben nem kell attól félnie, hogy a sorok széléről elpotyogott valamelyik betű, vagy elkeveredett a felső vagy alsó sorba, mint a kéziszedésüben szokott előfordulni; mondom, még a revizor is hálálkodhatna ezért, ha a soröntő gépek szedéséből nem származtak volna számára sokkal veszélyesebb bajok, amelyek a soreldugásokból erednek . . . No de erről majd később!

De ki is tudná mind fölsorolni azokat az előnyöket, amelyek a soröntő szedőgépek térhódítása folytán nemcsak a főnökök, hanem a szedőlegények javát is szolgálják? Én itten csak azokat az eseteket említettem fel, amelyek kapcsán valamelyes komikumot tudtam magunk elé varázsolni! De most már hadd említsem — hacsak kutyafuttában is — azokat az előnyöket, amelyek révén egyszerűbbé, könnyebbé vált a szedő munkája. Ha tördelő vagy és szükséged van bármilyen nemű reglettára: nonparell, petit, borgisz, garmond, ciceró vastagságban, öntethetsz magadnak a szedőgépen szedés-

szélességű reglettákat abban a betűtestvastagságban, amelyikben csak akarsz; sohasem kell már törődnöd azzal, van-e elég stég meg kvadrát az anyagszekrényben; a tördelésed tárgyát alkotó, anyagberendezésedet, amelyet a szedőgép azonnal szállíthat számodra, nincs olyan betűöntőde, amelyik gyorsabban liferálna. Az Unterschlag nevezetű fittyfenével sem kell törődnöd, mert a soröntő gépszedésű oldalakat kikötheted anélkül is. Pagina-számokat nem kell szedegetned, azokat is megkaphatod a szedőgéptől és a gépszedőtől. Ha ritkítottnak akarsz valamit szedetni, nincs gondod arra, van-e elég tértő; nincs szükséged arra, hogy néha — tértőhiány miatt — nyolc- vagy négycicerós tértődarabokból eszkábáld össze a ritkítóanyagot, ott a gép, szed az neked olyan ritkítással, amilyen-nel jól esik, anélkül, hogy a kisujjadat kellene megmozdítanod tértők keresése ügyében. Ha történetesen hirdetésszedő vagy és bármilyen vastagságú keretléniaakra vagy körzetekre van szükséged, egy cseppet sem kell hogy fájjon a fejed, hogy hol találod azokat bőséges mennyiségben; nem kell — mint régen — az egyes, cicerókvirt nagyságú

ERBAR GROTESK

Die schöne Erbar-Grotesk ist in leichter, kräftiger und fetter Zeichnung vorhanden · Ihre sachlich-klare Linienführung und ihre edle Schönheit machen unsere Erbar-Grotesk besonders für die neue Satzgestaltung in jeder Druckerei unentbehrlich

LUDWIG & MAYER

SCHRIFTGIESSEREI · FRANKFURT AM MAIN

Vertreter für Ungarn: Karl Klein, Budapest VI, Gróf Zichy Jenő-Utca 44

körzetdarabkákat egymásmellé nagyínlódva összesorjázni, hanem kész, egészen harminckét ciceróig terjedhető darabokat kapsz készen, amelyekkel de mennyivel könnyebben csinálhatod meg a hirdetés keretét. Ha akcicenszedő vagy, az imént vázolt körzetszedési könnyebbségeken kívül még más jóságokkal is szolgál neked a szedőgép, mert ha néha-néha rézsutosan akarod soraidat elhelyezni, mennyivel könnyebb egész, egybeöntött sorokat kizárni, mint egyes betűkből állókat; ha hajlíthatatni akarod a sorokat, a készen öntött sort mennyivel könnyebben hajlíthatod, mint az egyes betűkből állót. Ha valamilyen kenyérbetűfajból szedendő egyugyanazon szöveget sokszor kell szedned (például tagdíj-nyugtaívek, részvénytulajdonosok stb.), nem kell — mint a kéziszedésnél — az unalomtól majdnem halódva a sorokat tízszer-húszszor a vinkelbe egyes betűkből összerakosgatni, hanem olyan soröntő szedőgéppel adod át, amely egyszeri matricaszedéssel annyszor önti ki számodra a szükséges sorokat, ahányszor csak akarod. Ha verseket,

vagy egyéb olyat szedsz, amihez sok kvadrát kell, nem kell tartanod attól, hogy kifogy a kvadrátod, legfeljebb meg kell várnod, míg az előző sor visszajut az osztószerkezetbe, hogy újból legyen elegendő kvadrátod. Ha spacionálnod kell, nem kell turkálnod a spáciumrekeszben, ahol majdnem soha sincs a spacionáláshoz szükséges spáciumod, a gépen csak megérinted a spáciumbillentyűt és meg a dolog kívánságod szerint.

Íme, csak hevenyében fölemlítve, minő könnyebbségek adódnak számodra a soröntő szedőgép révén! Ámde . . . azért mindez nem fenéig tejfel!

Ha valaki figyelmesen olvasta végig minden szedőgép-magasztalásomat, és ha elég rosszmájú ember, még meggyanúsíthatna azzal, hogy a szedőgépgyártól províziót kapok ezekért a dicsőítésekért. Hiszen nem törődnek én még a meggyanúsítással sem, ha az a provízió valóban a zsebemben volna, de sajnos, nincs és így én egészen önzetlenül regisztrálok itt a szedéstechnika haladását és legfőljebb annyit hoz a konyhámba, amennyit ezért a csevegésért kapok. No de mingyárt másképp beszélsz, kedves szaktársam, mert meg fogom fordítani a rudat; majd fölsorolom az árnyékoldalát is, és ha ezt is elolvasod figyelmesen, akkor az előbb én rám kent megfizetettségi rágalmat egykettőre vissza fogod vonni! Halljad tehát a bajokat is, amik a szedőgép térfoglalása révén születnek!

Hát kedves gépszedő szaktársam, ha történetesen nem vagy kifogástalan grammatikus és elsőrangú kéziratolvasó, akkor a soröntő szedőgépen végzett teljesítményeden ez a fogyatékságod sokkal gyorsabban fog kitűnni, mint amikor kéziszedő korodban hibákat ejtettél; hiszen a kéziszedésben, ha a munka hevében egy kommát elfelejtettél odaszedni, ahová való, ennek a feledékenységednek nem volt oly bosszantó következménye, mint a soröntő szedőgépen, mert két félnégyszetet kivettél az árral, helyettük két harmadnegyszetet tettél és kész volt a komma helye; most azonban a miatt a vacak komma miatt újból kell leszedned az egész sort, ami — főként széles formátumon kisebb betűgrádusból — igen csunya mulatság. Emellett — hiszen az ördög sohasem alszik — ki vagy téve annak a bajnak, hogy a kijavított kommát ugyan beleszedted, de abban az újonnan szedett sorban valamilyen betyárabb hibát ejtettél! Igaz ugyan, ha rutinos gépszedő vagy és vigyázol, akkor ritkábban

**KURCZ
ÉS
LAJTA**

FOTOCINKOGRAFIAI MŰINTÉZETE
BUDAPEST,
VIII., VIG-UTCA 3

TELEFON: J. 353-18

esik meg veled ez a baj; ámde az ember húsból és vérből való teremtmény és mindig szenvedő alanya az ilyen huncfut lehetőségeknek.

Ha pedig kéziszedő vagy, a kéziszedéssel szedett sorokat — hacsak készakarva nem csinálod — nem igen tudod eldugni korrigálás alkalmával, ám a gépszedéses sorokkal ez már könnyebben eshetik meg; ha csak egy pillanatnak századrészig eltérül a figyelmed a munkádtól — ez pedig igen könnyen lehetséges, mert csak az kell hozzá, hogy a szemedet egy hirtelen neszre máshová irányítsd — és máris egy hasonló szóval kezdődő jó sort dobtál ki, annak helyére meg odatetted a javított sort, a rosszat pedig, amit ki kellett volna dobnod, ott hagytad a helyén. Egy helytelen fogással tehát három bajt csináltál! Tehát itt is csak a fokozottabb figyelem óv meg a bajtól. Figyelni, figyelni! Hiszen a kéziszedésnél is kell figyelni, de hol van ez a figyelés attól, amit a soröntő gépszedés körüli munkálkodásnál kénytelen tanusítani az ember! Megállapítható tehát, hogy a fokozottabb figyelmű folyton mindkét szaktársam: gépszedő is, kéziszedő is, jobban ki vagytok téve idegeitek őrldésének, mint a kéziszedés egyeduralmának idején. Mert hiszen ha csak figyelni kéne, azt még valahogy elbírná az ember nyolc órán át, de az a baj, hogy nemcsak figyelni, hanem dolgozni is kell!

Ha még most hozzáadom azokat a bajokat, amik a gép mechanizmusának zavaraiból keletkeznek — amelyeknek élén ott van a fröccsnek elkeresztelt jótétemény —, egészen bátran elmondhatom, hogy bizony nem volt megvetendő állapot az sem, amikor csakis kézzel szedtek, mert nem voltunk kitéve annyi kísértésnek, mint most. A revizor pláne! Mert ha a kompressz-ívek géprevizíójának végzésekor már föl is fedezte az eldugott sor jelét: a ki nem dobott rossz sort, még mindig utána kell szaglászni, hogy vajjon hová van eldugva a javított új sor? Fránya szituációk teremődnek ezen a téren is a soröntő szedőgépek okából! De a gondos, lelkiismeretes korrektort is bosszantja az a gépszedés, mert igen sok, főként az egyöntetűséget célzó dolgokat kell kijavítatlanul hagynia, mert a csekélyebb baj könnyen szülhet nagyobbbat, amennyiben a kijavított sorok újraszédése alkalmából nagyobb hibák kerülhetnek a sorba.

Légió a száma a szedőgépen elkövethető hibáknak.

Még csak egy esetet mondok el, amely a szedőgép térfoglalásának első idejében történt meg. Egy nagyobb hetilapnak szerkesztőjét, aki nem igen szégyelte magát a szerzői korrektúrák minél nagyobbra való növesztésében, arra figyelmeztette a Linotype-pal bővült nyomdának tulajdonosa, hogy most már legyen szíves a szerzői korrektúrákban csak a legeslegsükségesebbeket kijavítani, mert így meg úgy, emiatt meg amiatt... és elmondta neki a szedőgépen termelt szedésnek minden csínyját-bínját és az azzal megtörténhető összes bajokat. A hetilap szerkesztője türelmesen végighallgatta a nyomdatulajdonost, majd amikor ez befejezte mondókáját, így szólt:

— Ha az valóban úgy van, amint ön elmondta, akkor az én lapomat csak szedjék ezentúl is kézzel! Nem hagyom gépen szedni, inkább máshová viszem!

Azóta persze más szerkeszti a lapot és mégis csak gépen szedik.

Üdv az olvasónak!

Rasofszky Andor

A művészi és ok-szerű reklámozás gyakorlati módszereit ismertető, dúsan illusztrált és kitérő nyomtatás-technikával előállított művészi havi folyóirat, amelyet nem nélkülözhet a nyomdász, kereskedő, iparművész

**OFFSET-
BUCH-
UND
WERBE-
KUNST**

Egyes szám ára —.75 dollár, féléves előfizetés 4.50 dollár.

Kiadó:
Offset-Verlag G. m. b. H.
Leipzig, Seeburgstr. 57

Hajtogatható dobozkák előállításai könyvnyomdai úton

Alábbi szerény értekezésem közreadása különleges voltánál fogva — úgy vélem — némi érdeklődésre tarthat igényt szakkörökben, annál is inkább, mivel az ismertetett eljárás csekély mértékben és főképpen hiányosan ismeretes hazánk nyomdászköreiből. E körülménynek tulajdonítható csak, hogy az illetékes egyének eddig vajmi kevés súlyt fektettek az ily munkák akvizálására, ami pedig tapasztalatom szerint csakis erkölcsi és anyagi haszonnal kecsegtethetett volna. Csekélységemet az anyag nyilvánosságra hozásában 35 évi lekötöttségem gátolt csak s hiszem, hogy ezen, több évtizedes gyakorlaton alapuló soraim megfelelő talajra fognak találni.

E sorok jobb megértéséhez vegyünk kézhez mindenesetre bármilyen (szappan-, fogkrém-, rádiócső-, stb.) dobozkat teljesen laposra kitergetve.

A dobozka formájának megszerkesztése

Minden egyes esetben tisztában kell hogy legyünk a készítendő dobozka alakzatával, illetve belméreteivel, amelyek szerint kartonból kivágjuk a dobozka pontos mintáját s azon ceruzával meghúzzuk az összes hajtások nyomvonalait, valamint a zárólebbentyűk bedugására szánt bevágások egyenes, ferde vagy esetleg szorított tojásdad vonalait.

Az így előkészített mintalapot lefektetett szedőhajóra helyezzük, az edzett, egyoldalt rézselt, acélból készült vágóvonalakkal oly módon határoljuk körül a kimetszett mintát, hogy a vágóvonalak egyenes — tehát rézsztelen — oldalát pontosan a megfelelő ceruzavonalakhoz illesztjük.

A zárólebbentyűknél e tekintetben a fődolog az, hogy a vele ékben találkozó szomszédoldal szögelete pontosan legyen beállítva, míg a lebbentyűk diszhajlításainál — bármily kacsaringós alakúak legyenek is azok — némi eltérések megengedhetők, miután ez a kész dobozka kezelését miben sem alterálhatja. Minden körülmények közt azonban arra

kell e műveletnél a főszílyt helyeznünk, hogy a vágóvonalak rézsoldali facettái mindig kifelé fordítva álljanak.

Sorra kerül most már a hajtogatást elősegítő metsző (Ritz-), préselő- (Rill-), vagy sajtoló (Kerb-) léniák beállítása. Hogy mily feldolgozandó papíryanagnál melyik válfaját használjuk a hajtogatást elősegítő háromféle léniáknak, azt a formaegyengetés magyarázatánál fogom fejtegetni; ezúttal annak hangsúlyozására szorítkozom csak, hogyha valahol, úgy itt feltétlenül ügyelendő arra, hogy a léniákat pontosan az előrajzolt ceruzavonalakra illesszük, miután ez biztosítja csak a készítmény dobozka bel-, illetve köbméreteinek peniblis betarthatását.

Hátramaradna még az úgynevezett visszaszorító-szegecsek (Abhebebolzen) elhelyezése. Ezen szegecsek rendszerint kétcicerós négyzetméretűek és a vágóléniáknál egy ponttal alacsonyabb magasságra beállított belső rugós szerkezetűek; hivatásuk, hogy a nyomás megtörténtével a kartont vagy egyéb feldolgozott papíryanagot a formáról a nyomótégely felé visszaszorítsák s így megakadályozzák a papíryanagnak, illetve a most már laposan előttünk fekvő kész dobozkáknak a formábanrekedését. Hogy tehát e műveletet biztos siker koronázza, legcélszerűbb az említett visszaszorító-szegecseket közvetlenül a vágóléniákon belül, ahol a papíryanag leginkább megreked, négy oldalt egymással szemközt elhelyezni. Díszes visszaszorító-szegecseket — például csillagokat — akkor használunk, ha az írással vagy klisékkel együtt ezek is festékekkel nyomandók. Az összecsukó lebbentyűk befogadására szolgáló lyukak metszői már beépített kivetőkkel kaphatók; ezek hasonlóan szolgálnak, mint az előbb említett visszaszorító-szegecsek.

Az így előkészített formával most már ugyanúgy bándunk, mint bármely más lénia- vagy írászedéssel, vagyis a különféle léniák és szegecsek,

ÁTNYOMÓPAPIROSOKAT

KIVÁLÓ MINŐSÉGBEN 40 ÉV ÓTA GYÁRTUNK **RICHARD NAUMANN** DRESDEN 16, SCHUMANN STRASSE 45

úgyszintén az esetleges klisék és írássorok közti ürt kitöltjük annak rendje-módja szerint vakanyag-
gal; a formát végül a legnagyobb elővigyázattal a sajtó rájárába zárjuk.

A vágással és hajtogatómetszéssel, préseléssel vagy sajtolással egyidejűleg szöveg- és dombornyomást is végezhetünk, amely esetben ügyelnünk kell arra, hogy a szedés (vagy klisé) és a körülötte alkalmazott, említett léniák bármelyike közt legalább hat pontnyi ür maradjon.

E kombinált műveletek taglalására később térek vissza.

I. rész

TÉGELYSAJTÓ

Beigazítás és egyengetés

Mindenekelőtt — s ezt évtizedes tapasztalatból állítom — lehetőleg illusztrációk egyengetésében jártas gépmesternek osszuk ki e munkát. Ennek nagyon egyszerű az az indokolása, mint ez egyébként alábbi magyarázatomból kiviláglik, hogy a metsző formák egyengetése ugyanoly kiforrott érzéket és türelmet követel emberétől, mint a legfinomabb illusztrációk egyengetése. Ez utóbbi tulajdonságok nélkül e téren senki sem boldogulhat.

Alapfeltétele az ilyennemű műveleteknek, hogy mintegy 50—55 q nyomást kifejtő és hasoncélra erősen szerkesztett tégelynyomású gép álljon rendelkezésünkre (Viktória vagy Phönix).

A rézből hengerelt kontralemmez megrögzítése a nyomótégelyen

A tégely nyomófelületét benzinnel lemossuk, illetve megtisztítjuk a rája tapadt zsiradéktól; a teljesen száraz nyomóalapra egy ecset segítségével, vékonyan és egyenletesen elosztva, rákenünk jófajta keményítőcsirizt, amelyre egy lap közönséges ujságpapírt simítunk. Az egyenletesen hengerelt, mindkét oldalt tükörsímára csiszolt kontralemmez egyik oldalát szívós (legcélszerűbben cellulose) kartonnal vonjuk be, míg a hátoldalát ugyancsak keményítőcsirizzel kenjük meg és a tégelyre feszített papírlapra rögzítjük.

Mielőtt a rögzítési eljárást közelebbről megvilágítanám, meg kell jegyeznem, hogy a használandó csiriznek feltétlen kásaszerűnek (tehát csomómentesnek) kell lennie; a felragasztandó karton

vastagságát — miután ezt csak léniapréselések (rillnizések) előállításánál használjuk — a feldolgozandó anyag minemősége szerint állapítjuk ugyan meg, de ez két pontnál vastagabb soha ne legyen.

A kontralemeznek a tégelyalapra való rögzítése előtt — különösen régibb nyomógépeknél — meg kell előbb győződnünk, nincsenek-e a nyomóalapon egyenetlenségek, ezt legjobban úgy állapítjuk meg, ha a gépbe emelt formát kézi hengerrel befestékezzük, a nyomást gyengére állítva, lenyomatót készítünk a tégelyre feszített papírlapra. A most már tisztán jelentkező homorú részeket a tégelyen egyenlítjük ki s annak helyes elvégzését akképpen ellenőrizzük, hogy a kontralemezt a két felső szélére alkalmazott papírsávok segítségével ideiglenesen — tiszta oldalával a tégelynek fordítva — felerősítjük s az előbb említett eljárással, de a nyomást a rézlemez vastagságával gyengébbre állítva, a felfeszített kartonlapra lenyomatót készítünk; az ezirányban netán még mutatkozó hiányokat — a rézlemez felemelésével — a tégelyen való utánsegítéssel pótoljuk. Ha az eddigi munkánk pontosságáról meggyőződünk, hozzáfogunk a kontralemez tényleges rögzítéséhez és pedig a következő eljárást követve: a kontralemez még tiszta oldalára egyenletesen egy vékony keményítőcsiriz-

SCHRIFTGUSS A. G. VORM. BRÜDER BUTTER

Dresden

Ratio-Latein

Baudenkmäler der Antike EMPIRE-KORABELI

Marggraff Kursiv

Internationale Weltausstellung Paris Eredeti-e a Mai Divat

Halbfette Butterfly

Salon für feine Damen- und Herrenschneiderei Hatalmas orgonát kap az Ufa

Arpke Antikva

Die Kunst des Mittelalters HUNGARIAN EXPORTER

réteget kenünk s a lemezt a tégelyre ragasztjuk; utána a formát kiemeljük a sajtóból és helyébe egy egyszersmindenkorra előkészített írásmagasságú, a nyomófelületet tökéletesen fedő keményfa- vagy kifogástalanul símán kiöntött ólomkoloncot emelünk be, a nyomást óvatosan oly erőre állítva, hogy a felragasztott rézlemezre közepes sajtolást gyakorolhassunk. Most már holtpontra csukjuk össze a gépet s ily állapotban mintegy 2—3 óra hosszát érintetlenül hagyjuk. Legcélszerűbb azonban, ha a munkát úgy osztjuk be magunknak, hogy a gépet csukott állapotban éjjelen át hagyhassuk, nehogy e téren holmi kellemetlen meglepetéseknek legyünk kitéve és mert így biztosabb, hogy a rézlemez a tégelyalapról le nem málik.

A tégelyen való egyengetés

E helyütt kívánom megállapítani, hogy a feldolgozandó anyag mineműsége szerint az ismert háromféle eljárás közül melyiket alkalmazzuk hajtogatató vonalak előállítására, nehogy a hajtogatásnál a dobozka anyaga a szélvonalakban töredezzék, illetve szétmállják.

Az egyes eljárások a következők: 1. a hornyolás (rillnizés) kétszeres vastagságú közönséges kartonnál, vagy bármily vastagságú rendes papiroknál; 2. vonalsajtolás alkalmazandó kétszeresnél vastagabb szívós kartonanyagánál, továbbá úgynevezett patent és rongylemezekenél és 3. vonalmetszés (ritzelés) alkalmazandó mindennemű vastagabb, porhanyós kartonoknál és falemezekenél.

Áttérve most a tégelyen való tulajdonképpeni egyengetésre, lássuk a munkamenetet oly dobozkat kivágó formánál, amely hajtogatató vonalsajtolással (Kerben) vagy préseléssel (Rillen) van egybekötve.

Az ideiglenesen gépbe helyezett sajtolókoloncot kicserélve a kifogástalanul zárva maradt formával, annyira erősítjük óvatosan a nyomást, hogy az ismételten befestékezett vágóvonalak a rézlemezre kasírozott kartonlapon láthatóvá váljanak. Meg kell most már állapítanunk a tégelyen, hogy hová esnek a hornyoló vonalak; miután ezen rézből vagy acélból készült léniák — mint azt már előbb említettem — alacsonyabbak a lenyomaton előttünk lévő acélból készült külső vágóvonalaknál, ezt csak úgy állapíthatjuk meg, ha a tégelyen levő nyomaton oly pontokat, ahol a vágóvonalak a forma belseje

felé szögben találkoznak vagy végződnek, a szemközt fekvő azonos pontokkal vékony ceruzavonalakkal párhuzamosan balról-jobbról a feldolgozandó anyag $1\frac{1}{2}$ -szeres vastagságának megfelelő távolságban, vasvonalzó támogatásával, egy éles késsel teljesen függőlegesen elmetsszük a kartont a rézlemezig; a két bemetszés közötti karton-sávot most a rézlemezről eltávolítjuk. Az így támadt rések szolgálnak azután matricául a nyomásnál a hornyolásnak.

Ezen művelet után mindenütt, ahol a szélvágókések munkájukat végezték, a kartont szintén eltávolítjuk, szem elől nem tévesztendő azonban itt, hogy a préselőrések megvédésére egy aránylagosan széles kartonrésznek maradnia kell és hogy a karton a szélkivágókések mentén gyengén lerézselendő, és pedig kizárólag azért, hogy a kivágásnál a megmunkálendő anyag a rézlemezhez pontosan símulhasson.

A tégelyen való egyengetéssel elkészülvén, a nyomást óvatosan úgy állítjuk be, hogy a vágókések a rézlemez érintsék, semmi körülmények között az utóbbit be ne vágják, miután ezáltal a kések igen hamar eltompulnának s ezenkívül a bemetszés szélei a tiszta, cafat nélküli vágást lehetetlenné tennék.

Szükségessé válhat azonban emellett még egy alulról való egyengetés is, akkor, ha a feldolgozandó anyag annyira vékony, hogy a hornyolás gyengébb a kellenél, vagyis a dobozkat nem lehetne eléggé jól hajtogatni, mely esetben a szóbanforgó hornyoló vonalak megfelelő magasságra aláakandók, ehhez pedig legcélszerűbb az utóbbi években forgalomba hozott galvanopapírt használni, megfelelő keskeny sávokra felszeletelve.

Vonalmetszés

Ha a feldolgozandó karton minőségére való tekintettel sem a rézpréselés, sem pedig a vonalsajtolás nem volna elegendő, ez esetben a vonalmetszési műveletet (ritzelést) alkalmazzuk a hajtogatató szélek elérése céljából. A metsző-léniák ugyanúgy, mint a sajtoló léniák, felső egyengetést nem igényelnek, tehát itt sem kap a kontralemez kartonáthuzatot. Magassági rendelkezés hiányában a gyárosok — legalább ez a bevált szokás a Schelter és Giesecke cégnél — ezen

„Wintersonne am Staubbachfall“

Gedruckt mit Tiefdruckfarbe Grün 251044

Hamburg-Lüneburger Farbwerk G.m.b.H.

Orange 3140

Violet 3490

Képviseelő:

WAHL ISTVÁN

BUDAPEST VII, BAROSS TÉR 14

TELEFON: J. 332-74

metsző (ritzelő) léniákat középerősségű karton vastagságához arányítva szállítják. Ha már most a közepesnél gyengébb anyagot kell feldolgoznunk, akkor a metszőléniákat, míg ha erősebb kartonból készülnek a dobozkák, a szélvágóvonalakat kell alulról a megfelelő magasságra aláaknunk. Ha egy nagyobb mennyiségű dobozka kigyártása van tervbevéve, akkor mindenesetre célravezetőbb, ha a papírányag megmintázásával és a szétvágóvonalak (kések) magasságának megadásával — külön e munkához rendelünk metsző- és ehhez való metszést védő léniákat, amely esetben még az alulról való egyengetés is teljesen elesik.

A most említett védőléniák mindig oly magasságra veendő, esetleg rakandók alá, hogy a feldolgozandó anyagot vastagságának legfeljebb egyharmadrésznyi arányában messe be, ami elégséges ahhoz, hogy a dobozkákat nyomás után élesen összehajthassuk. Különösen szem előtt tartandó ezen körülmény, ha abnormis vékony papírányagot (mint pl. 70—80 kg-os superiorpapír) akarunk ritzelni, ahol a metszőléniák igen könnyen teljesen átmetszik a papírt.

A metsző- (stancoló) és hajtogatást elősegítő munkálatokkal egyszerre való klisé- vagy szövegnyomtatási eljárás

Ezen kombinált munkánál az eddig magyarázott egyengetések teljes épségben fenmaradnak, vagyis a kimetszés és szélpréselés előhívását ugyanúgy végezzük, mint a nyomásnélküli dobozkák előállításánál, ellenben a kontralemmez még egy külön kezelést igényel.

A dolog természetében rejlik, hogy az írás körülbelül egy ponttal áll magasabban a szélvágókéseknél; kiindulási alapja e magassági viszonylatnak, hogy nyomás közben a festékező-hengernek csakis az írást vagy az esetleg alkalmazott klisé szabad érintenie. Miután a különféle magasságok végeredményben a nyomótégelyen egyenlítődnék ki, az erre applikált rézlemez azon helyeken, ahová szöveg- vagy klisényomás esik, kivágjuk és az írás egyengetéséhez szükségelt tégelyhuzatot a nyert ürbe ragasztjuk.

A kontralemmez kivágásának széleit lereszeljük, nehogy a merőleges vágás a nyomandó papír-

■ AZ ÖN GÉPSZEDÉSE?

Mennyi bosszuságot idéz elő a sorok egyenetlen megvágása! Szedő és tördelő sok időt és fáradságot áldoz a soroknak kartonspánnal való egyengetésére, ugyanúgy a gépmester a gyorsaságban, amikor nyomtat. És sokszor mégsem kerülhető el a gépszedés megfektetése. Ez természetesen a nyomtatvány kárára van; sok idő megy ilyenkor veszendőbe és a pontos szállítás is kétségesse válik. Ez főként az ujság részére elviselhetetlen állapot. A

Typograph szedőgép

nem vágja meg a sorokat, mert azok komplett öntési eljárás útján készülnek. Ezért a Typograph-szedés több biztosítékot nyújt a nyomás folytonossága tekintetében, mint minden más rendszer. Felvilágosítást és nyomtatványokat küld a

Typograph G.m.b.H. Berlin NW 87

Magyarországi képviselők: **KRAMMER LIPÓT Budapest VI, Bajnok ucca 26. szám**
TANZER MIKSA Budapest VII, Akácfa ucca 50. szám

MEGFEKESZIK

anyagot a tégelyhez való símulásában akadályozza, mert ellenesetben a papír e helyeken hólyagokat és ráncokat vetne, esetleg el is szakadna. A nyomás beegyengetését azután minden továbbiak nélkül ugyanúgy végezhetjük, mint azt rendes szedés-formáknál megszoktuk.

Ami a rézlemeznek a kivágási műveletét illeti, azt nagy elővigyázattal lombfűrészszel kell akképpen végeznünk, hogy az írás és klisé körül legalább egy nyolcpontnyi ür maradjon. Ha ebben nem volna elég biztonságunk, úgy legcélszerűbb, ha vagy egy oly eredeti dobozkát küldünk be a gyárnak, amelyen az írás és esetleges klisé szigorúan meg van határolva, vagy pedig oly kartonlapra pontosan lerajzoljuk az összes tényezőket és ez alapon rendelünk egy a további kezeléshez szakszerűen kivágott kontralemezt. Ezt például a Schelter és Giesecke cég, ha egyébként a többi anyagot is tőle rendeljük, csekély munkadíj megterítése ellenében készséggel szállítja.

*Kivágott kontralemezek helyetti
rézsávoknak felragasztása a nyomótégelyre*

Kivágott rézlemezeket rendszerint oly kisebb arányú dobozkánál szokás alkalmazni, amelyeknek

rendelése időről-időre ismétlődik. Ellenben nagyobb formáknál és oly munkánál, amelyeknek méretei esetről-esetre változnak, ajánlatosabb a megmunkáló léniák helyeit a nyomótégelyen megfelelő nagyságú egyes rézsávokkal ellátni. Ezen helyeket ugyanúgy állapítjuk meg a tégelyen, mint azt egyengetési magyarázataim elején megemlítettem.

A tégelysajton való műveletek befejezéseül az összehajtható dobozkák előállításának a legkomplikáltabb munkájáról kívánok még röviden megemlékezni, és ez: az eddig ismertetett munkálatokkal egy munkamenetben való dombornyomás végzése.

Főszű fektetendő itt arra, hogy a patrica elkészítésére szilárd alapot teremtsünk; ennek elnyerésére a készítendő patrica alá, a kontralemezre a szükségelt nagyságban egy darabka rézlemez ragasztunk fel cipészcsirizzel s rövid ideig száradni hagyjuk. A dombornyomás kliséjét mintegy három ponttal alacsonyabbra reszeltetjük az írásnál. Ezután a patrica készítését az ismert módon — leghelyesebben iszapkrétával — végezzük. Természetes, hogy a dombornyomás előkészítését az összes többi egyengető munkálatok befejeztével foganatosítsuk csak.

Ennyit a tégelysajton előállítandó hajtogatható dobozkák készítéséről.

II. rész

GYORSSAJTÓ

Tömegmunkáknál vagy nagyalakú dobozoknál

Az eljárás a formaegyengetésnél, valamint az alkatrészek kezelésénél nagyjában ugyanaz, mint a tégelysajton s így csakis a különbözetek felsorolására szorítkozom.

A nyomóhengerre applikálandó kontralemez (rézből, esetleg félig puhára ötvöztött acélból) a nyomófelület kerületének és hosszának megfelelő méretben pontosan körbe hajlítandó, amit legelőnyösebben bádoffeldolgozó iparos hajlítógépén végeztetünk; az előrészen egy 2 cm-es derékszögű áthajtást eszközöltetünk, hogy a lemezt az ívszorító rúd alá hozzassuk. A hátsó szélén 6—8 cm-es közökben kisebb lyukakat veretünk ki, hogy ezeken keresztül egy erős vásznat varrassunk és ennek segítségével a lemezt a nyomóhenger körül feszíthessük. Az egyéb előkészületek a nyomóhengeren és a formán ugyanazok, mint a tégelysajton.

Nagyobb formákról lévén itt szó, mint a tégelynyomósajton, a formát magát első gyengébb bezárás után jól megvizsgáljuk; laza kizárások vagy egyéb mozgó alkatrészek ne legyenek (különösen íves vágóvonalak alkalmazásánál), pótlólag a formát erősen utánzárjuk, hogy deszka nélkül veszélytelenül felemelhessük. Nagyon fontos, hogy a forma alja is minden piszoktól mentesítve, illetve letisztítva legyen. Beemelés után a formáról egy kézihengerrel befestékezett lenyomatot készítünk és pontos regisztert állítunk, mivel egyengetés után a formát semmi körülmények közt kinyitni nem szabad, nehogy addigi munkánkat kockára tegyük. Az egyengetés kezdetén a vágóvonalak csak gyengén messék át a feldolgozandó papíryanagot, mivel ezzel az eljárással tartósabbá tesszük az egyengetést és hosszabbítjuk a vágó- és metszővonalak élettartamát. Egy újabban készítenő levonaton kirajzoljuk a késeknél eszközlendő aláakásokat, megjelölve az egyes helyeket 1—2 és 3-mal, erősség szerint; a túlerős aláakásoktól óvakodjunk, nehogy ezáltal a kések idő előtt tönkremenjenek és a rézlemez átvágódjék, ami ilyenkor már 1000—2000 nyomás után következik be s akkor az egész munkát előlről kezdhethetjük, vagy kicserélve vagy pedig eltolva a nyomóhengeren a kontralemezt.

Az egyengetés elkezdésénél a formát felemeljük és aláragasztjuk egy ív könyvpapírral, utána a nyomóalapra leengedjük a rámát, erősen elékeljük, végül egy órán át rászáradni hagyjuk az aláragasztott ívet s csak azután emeljük be újra a formát, hogy az alulról való egyengetést megkezdjük. Befejeztével jól lealapáljuk a formát s a levonatkészítést és alulról való utánsegítést mindaddig folytatjuk, míg az összes kések teljesen egyenletesen vágnak.

Most már a kontralemezre ragasztunk egy simítatlan nyomóívet s félórai száradás után ráragasztjuk a tégelysajtó-manipulációnál felemlített segéd-eszközöket (karton vagy rézsávok) ritzeléshez vagy rillnizéshez, esetleg sajtoláshoz; úgy az aláakásnál, valamint a nyomóhengeren történő egyengetésnél ügyelnünk kell arra, hogy a függőleges vonalakat gyengébben, a vízszinteseket pedig erősebben tartsuk, mert a nyomóhenger gördülése következtében az utóbbiak gyöngülnek, míg az előbbiek erősödnek nyomás közben. S most már tovább nyomunk.

Egyes vágó- vagy metszővonalak kicsorbulásánál, a formát fel kell emelni, az illető helyen az aláragasztott ívet kivágni, a defekt léniát alulról kivenni s a pótlást felülről eszközölni. Ezen egyes kések egyengetését ugyanúgy kell végeznünk, mint ahogy az egész formán tettük mindaddig, míg a régiekkel teljesen egyformán nem vágnak vagy nem metszenek. A formát semmi körülmények között kinyitnunk nem szabad.

Mindezek után előfordul, hogy a karton vagy lemez az alkalmazott visszaszorítószegecsek dacára, továbbnyomás közben a formában reked. Ilyenkor a formát időközönként síkporral hintjük be s ismét símán nyomhatunk tovább. Ha nagyobb-méretű dobozoknál ez az eljárás nem járna kellő sikerrel, úgy ez annak a jele, hogy a vágók sok részben tompultak, másrészt pedig bevésődtek a kontralemezbe. Ilyenkor az egyedüli segítség, hogy egy, már a nyomáshoz kevésbé használható festékező-hengert a gépbe illesztünk, azt egész gyenge kencével bekenjük s az acéldörzshengerrel együtt folytatólagosan szalasztjuk. Legcélszerűbb a kencéző-hengert preventíve továbbnyomás előtt már a gépbe illeszteni.

Fontos, és ezt nyomatékkal hangsúlyozom újól, hogy csakis elsőrendű gépmester végezze az összes műveleteket a saját gépén egyedül, kitarató

türelemmel és pontosan, mert ambíció nélküli munka helyütt bosszulja meg magát irgalmatlanul.

Konkrét esetekben az eziránt hozzáforduló szakembereknek készséggel ad felvilágosítást levélben e cikk írója.
Hirschkovitz Jónás

Mire vigyázzunk az Intertype-nél

A nagy német alkotószellem csodáját tökéletesítette az amerikai szedőgép-építőgyár, amikor az Intertype-szedőgépet megalkotta. A gép mechanizmus a emberi agy örökműve, amely mérhetetlen gyorsasággal vitte előbbre a Tudást, a Kultúrát, az emberiség megreformálását — s tette ezáltal magasztossá.

Ha Gutenberg, a nagy Mester megtekintené, csodálkozóan nézné a gyakorlati, gyors mestert. Mi mondanánk, helyesen vagy nem helyesen: „Consummatum est... elvégeztetett, íme, Mester, akaratod szerint!” Azt az űrt, amely a Mester betűjétől, faprésétől a ma zakatoló, kolosszális rotációsáig, az óránként 3—4000-et nyomó offset-gépig, az óránként 5—6000 „n”-et szállító szedőgépig, mind az ő hatalmas lángelméjéből fakadt, a világot áthidalta, a Tudás nem lett többé privilégium, mindenkinek hozzáférhetővé vált.

Hosszú idő telt el addig, míg a tökéletes szedőgép gyakorlati termelőeszköz lett. Mert jóllehet, az Intertype-pel sem vagyunk már megelégedve. Mi, hálátlan utókor, többet és jobbat kívánunk mindig.

Mi, gyakorlati emberek, akik egyik alkatrésze vagyunk az ördögi szerkezetnek, sokszor szedés közben egy pillanatra elgondolkozunk a gép konstrukcióján, az óraműpontossággal járó gépen, hogy Mergenthaler, az órás-nyomdász valóban az ördöggel cimborált, mikor ez ötlete támadt, hogy szedőgép pedig legyen.

Igy tehát helyénvaló az, hogy bizony a gépet babusgatni kell, amely olyan, mint a pajkos gyermek: ha nem járunk kedvében, nem fogad szót ez az örökké zajongó masina. Kényeztetnünk kell. Éberséggel kell őrködnünk csínyjei felett, mert tapasztalhatjuk: igen sokszor váratlanul úgy megrétfál bennünket, hogy csak úgy prüszkölünk bele. Sokszor megáll, mint a csökönyös ló, a gépszedő nem legkisebb bosszúságára.

Mire is kell vigyáznunk az Intertype-szedőgép-nél, hogy a leggyakoribb esetek közé tartozó, naponta előforduló zavarokat elkerülhessük? — bár köztudomású — mégis ismétlendő az, hogy figyelmünket még jobban a gép felé irányítsuk.

Az elindulás előtt a klaviatúra baloldalán levő billentyű-elzáró nyelvecskét letoljuk, a motort elindítjuk. A kis nyelvecske letolásakor vigyázzunk az „e”-betűt elosztó rudacsára, ki ne mozdítsuk helyéről. Nem árt, a klaviatúrán az éj folyamán lerakódott port lefujtatni. Az Intertype-nél szokásos mindennap drótkéfével a pumpát erősen letisztítani, a szabályos működés és az egyenlően öntött sorok elnyeréséért. Az öntőszáj apró nyílásait, hogy úgynevezett „rűcskös” sorok ne adódjanak, egyenként ki kell fúrni. Az ólomszabályozót pontosan beállítjuk s a megfelelő ólom mennyiség betartásával a salakot, nyolcórái munkaidő mellett, szerintem ajánlatos, kétszer-háromszor kikanalazni. (Nem szabad túlgyakran lefölnözní az ólmot, mert ezzel a betűfémet egyik fontos alkatrészétől: az antimontól fosztjuk meg. — Szerk.)

Az elindításnál nagy körültekintéssel kell lennünk, a pontos sorszélesség, valamint a betűnagyság megadása után arra, hogy rendjén van-e minden. Ott, ahol szerelő van, ez adja meg az utasítást, hogy mehet. Tanácsos azonban őt ellenőrizni, nem azért, mert nem volnánk biztosak utasításában, de emberek vagyunk és könnyen tévedhetünk. Megnézzük a sorgyűjtőt, s tegyük föl, hogy húsz ciceróra garmondot ciceró testre szedünk. Tanácsos ilyen szélességnél a gyűjtő állítóját amely a jobb oldalon van, bár az öntőtest (betét) és a baloldali szélességszabályozó húszra van, 19 ciceróra állítani, mert az ékek azt az egy cicerót okvetlen kitolják. Nézzük meg a kitolót, mely egy félkör alakon van s míg a gép nyitva van, 20-ra rögzítjük, mert az, sajnos, sok esetben áldozat. Mikor ez alsó részt átnéztük, a pontszabályozót a 12 pont mélyedésébe illesztjük.

Ha borgisz és garmond magazin van a gépen, nézzük meg, nincs-e az adagolóban, illetve osztóban megakadt matrica, a betűmagasságállító görbe pálcikáját pedig tegyük a jelzőtáblán levő 10-es számmal ellátott félkörbe, utána vessünk egy pilantást a kakasra, hogy fel van-e eresztve.

Folytatólag minden elinduláskor figyeljük meg, hogy az öntőkerék rendes vágásban van-e, mert néha úgy húzzuk ki, hogy észre sem vesszük.

Az elevátor alján pillantsunk a kurzív-állítóra, nincs-e elmozdítva.

A főlöszleges olajozásoktól lehetőleg tartózkodjunk, különösen a gyűjtő sínén az elevátorig, mert túlolajozás esetén a matricák fölthordják az olajat a magazin csatornáiba s a legtöbb gépzavarokat ez idézi elő. A karon, amely kiemeli a matricát, nincs-e valami ólompiszok, amely meggátolja, hogy továbbvigye a sort és sok esetben lepotyog. Ezek mindenkori figyelembevételével elindulhatunk.

Szedésközben vigyázzunk, e gépnek specialitása az, hogy szűk sorokat ne küldjünk el, különösen, ha kurzív is van benne, ez legtöbbször géphibát idéz elő és sok matricát tesz használhatatlanná, mert vagy egészen, vagy többé-kevésbé félig lecsípi az alsó füleket a betét. S a mai valutáris viszonyok mellett egy kisebb principálist nem kellemes hely-

zetbe állít. Ha véletlenül gyenge sort küldünk el, az itt nem olyan veszedelmes, mint a többi gépen s nem áll elő az úgynevezett „fröccs”.

„Beragadás” esetén, ami nagyon ritkán fordul elő a gépen, ne kalapáccsal menjünk neki, az Intertype nem barátja a kalapácsnak, hanem a betétet könnyű szerrel nyissuk ki és szabadítsuk ki belőle a sort. Kis formátumoknál, ha nem tolja ki a sorokat, kis grafitport hintsünk a kitolószej oldalaira.

Ügyeljünk a lángokra minden esetben, hogy egyformán nyerjen hőséget mindenütt az öntőkazán.

Ezek a legközönségesebb esetek, amelyekkel tisztában kell lenni minden Intertype-gépszedőnek, hogy van ezeken kívül még egyszer ennyi figyelembeveendő körülmény, azt is elismerjük, de olyan messzire nem merek elkalandozni.

Arra egy gyakorlott szedőgépszerezőnek kell vállalkoznia, hogy bevezessen minket e titokzatos berkekbe.

Igaz: erre is van egy találó mondásunk: „Varga ne tovább a sarunál” — s elégedjünk meg azzal, amit tudunk, ha ismétlésekbe bocsátkozunk is, de ezen apróbb anomáliák emlékezetünkbe vésésével s egy kis jóakarattal mindenkori megálljuk a helyünket ahhoz, hogy jó gépszedők lehessünk.

Szabó Jenő

KLISÉ

FEKETE ÉS SZÍNES NYOMÁSRA

C. ANGERER & GÖSCHL

GRAFIKAI MŰINTÉZET

BUDAPEST, VII.

CSENGERY- UCCA 20

WIEN, XVI.

ALAPÍTVÁ: 1871.

Az egységes magyar helyesírás

végre a megvalósulás stádiumába jut. Balassa József dr. egyetemi tanár, a Magyar Nyelvőr szerkesztője, már írja azt a művet, amely rendet van hivatva teremteni a magyar helyesírás zűrzavarában. Az előfizetési fölhívást a mű kiadója, a Budapesti Korrektorok és Revizorok Köre kibocsátotta és az aláírások nagyban folynak a nyomdákban. Az egész vászonkötéses 20—24 íves munka ára 5 pengő lesz.

Minthogy a kiadást megelőző táncszokásokon a Magyarországi Grafikai és Rokoniparosok Főnökegyesülete is hozzájárult a magyar helyesírás egységesítésének elvéhez, ezzel már előre is biztosította azt, hogy a budapesti és a vidéki nyomdákban alkalmazkodni fognak az egységesített helyesíráshoz. A nyomdaktól ugyanis nagyon sok függ. A nyomtatott helyesírási könyvvel a kézben legkülönbözőbb írók meg lehet győzni kívánságainak helytelen voltáról.

Azután nem kevésbé múlik az a szedőkön és a korrektorokon is, hogy mindnyájuk érdekében végre a köztudatba is átmenjenek a szavak egységes és helyes alakjai. Mert minden egységesítési törekvést felboríthat az

ő esetleges nemtörődömségük, sőt szabotálásuk. *A földolog, hogy megvegyék a könyvet és minden egyes pontját vigyék át a gyakorlatba.* Sem szedőre, sem korrektorra nézve nem lesz mélység, hogy még nem ismerik az új helyesírást, amint hogy nem mentesség Németországban, Ausztriában sem, ha valaki azt mondja, hogy nem ismeri a Dudent. Tessék ismerni. Mindenkinek módjában áll ez.

Bűnt követ majd el a helyesírás rendje ellen az, aki ezután is külön utakon fog járni az egyes szavak írásmódja tekintetében. Évtizedes küzdelmek eredményeit kockáztatja ezzel. Senki sem okoskodhat és senki sem hivatkozhat saját külön nyelvére. Egyedül a szabályok és az előírt szóalakok legyenek mérvadók. Ha mindenki ehhez tartja magát, az egységes helyesírás terjedni és győzni fog. Az író és a hírlapíró, sőt idővel az Akadémia is alkalmazkodni fog az élethez, a megszokott gyakorlathoz, amint azt eddig tette, ha elkésve is. A megszokás nagy úr, különösen a helyesírás terén. Ugy megszokjuk az új írásmódot, mintha mindig így írtunk volna.

H. S.

Az elmúlt 1928-as év betűtermése

Az imént mult esztendő szokatlanul gazdag volt betűtermésben. De ami a legörvendetesebb, ez a bő termés egyúttal művészi teljesítmény szempontjából is elsőrangú volt. Elkényeztetett esztétikai érzékünk az utóbbi időben piacra került betűk minden tekintetben kielégíthetők, akár az előkelő klasszikus irány, akár az úgynevezett új tipográfia számára készültek.

Manapság, amikor az állandóan terjeszkedő szedőgépek érzékenyen nyúlnak bele a betűöntődék munkakörébe és szinte vitássá teszik nekik eddigi fő működési területüket: a könyv- és újságbetűk tömeges öntését, meglepetésszerűen hat reánk az a „serény, fürge és termékeny munka, amellyel a betűöntődék új munkateret

szereztek maguknak az elvesztett helyett. Soha nem sejtett szépségű és erős hatású reklámbetűk, kereskedelmi és akcidenis nyomtatványokhoz, hirdetésekhez, könyvcímlapokhoz, meghívókhoz és egyéb kvalitásnyomtatványokhoz való modern betűk láttak napvilágot, amelyek közül a legjobbakat és legszebbeket jelen számunkban mintasorok alakjában mutatjuk be a szöveg közé elhelyezve.

A Bauersche Giesserei Frankfurt a/M. kövér Futurája groteszkszerű vágásánál fogva hatásos különösen reklámanyomtatványok szedésénél. Hatpontostól egészen 84 pont nagyságig öntik. A groteszk betűkre általában nem lehet azt mondani, hogy művészetet rejtenek magukban, de ez a betű

határozottan imponál a maga erőteljes karakterével. A Bernhard Handschrift (kézírás) betűje 14 ponttól 84 pontig készül és ugyancsak kiváló reklámbetű. — Lucian elnevezésű betűje a Zarte Bernhard-antikvának félkövér változata. Valami művészi van benne, ami megragadja a nézőt. 6—72 pontig öntik. Művésze: Bernhard professzor megóvta ebben is a Zarte (gyöngéd) Bernhard-antikvának eleganciáját és mint kitüntetőbetűhöz bő alkalmazási lehetőséget nyújt. A ma divatos szedésmegoldásoknak kiválóan jó szolgálatot tesz. A fenti cég „Des Buchdruckers Schatzkästlein“ (A könyvnyomtató kincesszekrénye) című gyönyörű betűmintakönyvét csak nemrégiben, a Magyar Grafika legutóbbi számában ismertettük. Szép kereteit ugyancsak bemutatjuk. A Bauer-féle betűöntőde értékes mappákat is küldött be nekünk, amelyekben betűiből szedett szép és finom nyomtatványait mutatja be a legkülönbözőbb modern megoldásokban.

A H. Berthold AG., Berlin SW 61 (Első Magyar Betűöntőde Rt.) Rundfunk elnevezés alatt finommetszésű keskeny, kövér betűt önt 16 ponttól 48 pontig terjedő fokozatokban. Ez a betű Behrmann tanár művészi munkája. Verzálsai és a kurrens száras betűk (b, d, h, k, l) szárai, mint a mintasorokon látható, majdnem kétharmadnyira nyúlnak föl a többi betű vonalán, ami feltűnő karcsúságot kölcsönöz ezeknek a betűeknek. — A cég Jacobea nevű kurzív betűjét a jó hírű Jacoby-Boy grafikusművész rajzolta és 8—36 pontig terjedő fokozatokban szállítják. Ez klasszikus szépségű, finommetszésű betű.

A Genzsch & Heyse Schriftgiesserei Aktiengesellschaft, Hamburg 22, főként háromféle betűfaját építette ki és tökéletesítette az elmúlt esztendőben. Ez a három betűcsalád: a Monument, a Fridericus és a Genzsch-kurzív. Ezekből aztán teljes garnitúra van. A Monumentból keskenyebb, kövérebb, szélesebb és széles kövér van. Látjuk, hogy a Genzsch és Heyse cég is az elementáris tipográfia kedvelt betűit önti, hogy üzletfeleit ebben a tekintetben is kielégíthesse. — A kövér Fridericus a cég régebbi francia antik-

vájának művészi kiképzése. Hat gar-nitúrája van most ezzel ennek a betű-családnak, közte a világos *Rex* verzálissal. A beküldött többszínnyomásos betűmintakönyv mutatja, milyen bő-tere van ennek a markáns betűnek a leghatásosabb reklámanyomatványok készítésénél. — A *Genzsch ujságkur-zív* szintén tetszetős metszésű betű és oldalszárai mérsékelten hajlanak ki-felé, úgynevezett kalanderállók, hogy le ne törjenek, mint a régebbi öntések. A *Gensch*-betűk általában kedveltek nálunk is.

A *Ludwig & Mayer Schriftgies-serei* Frankfurt a/M. betűmintái közül a *Leichte Deutsche Kraft* német írott-betű újabbkeletű. Szép gótikus betű az *Altenburger Gothisch*, a *Werkgothisch*. A híres *Erbar-groteszk* több változata került az elmúlt évben piacra. Szedés-példákat tartalmazó mintakönyvből a cégnek kitűnik, hogy modern mun-káknál is jól érvényesül ez a betű. Az *Oberon* díszes schwabachi betű, termé-szetesen a németnyelvű finom nyom-tatványok szépségét emeli.

A *Schriftgiesserei D. Stempel AG*. Frankfurt a/M. egyike a legterméke-nyebb öntődéknek. Kiválóan hatásos betűje a kövér *Metropolis*, amelyet pe-tittől 8 ciceróig, a sovány *Metropolist* nonparelltől 4 ciceróig önt. Világ-városi reklámbetű, amely a szemlélő-ben, olvasóban mély és új benyomást kelt és a figyelmet föltétlenül me-gragadja. A cég *Ratio-Latein*-ja és *Ad-astra* betűje, de különösen világos *Metropolis* és világos *Säculum-kur-zívja* finom, művészi metszésű. Az *Elegant-groteszk*, sovány és kövér ugyancsak jó reklámbetű. Az *Adastra* tervezője Herbert Tannhaeuser, a *Metropolis* rajzolója W. Schwerdtner, az elegáns groteszké Hans Möhring betű-művészek. Az utóbbi betűt 6—72 pon-tig terjedő nagyságokban metszették. *Luther-fraktúr* és *Unger-fraktúr* betűje is finommetszésű. A cég értékes betű-mintakönyvei a bemutatott betűkön kí-vül számos iniciálét, verzális és gyö-nyörű mintaszedéseket tartalmaznak. 1929-re szóló piroskötésű *Évkönyv* díszmű. Naptárt, híres emberek mon-dásait a cég különböző díszes betűiből szedve, képek, az öntőde munkamene-

tének leírását és mintaszerű szedéspél-dákat tartalmaz ez a kvartalakú mű.

A *Schriftguss AG*, ezelőtt *Brüder Butter* cég díszes *Reflex* rézléniákat gyártott, *Arpke-antikva* garnitúráit vas-kos mappában mintaszedésekben mu-tatta be. *Härtel-antikvája* és *kurzívja* szép, *Butterfly* nevű elegáns betűje elsőrangú cirkulárisbetű. Kalanderálló *Marggraf-kurzívját* lapunk legutóbbi számában ismertettük. A cég az elmúlt év végén ismételten forgalomba hozta híres és kedvelt karácsonyi ornamen-seit.

Ezzel röviden beszámoltunk az el-múlt év betűtermésének nagy részéről, amennyiben arról tudomást szereztünk. Több betűöntőde produktumairól nem tudtunk mintasorokat beszerezni. Ezt azonban évközben pótolni szoktuk.

Herzog S.

Szakoktatás

A *szaktanfolyamok*. Október végén és november elején kezdődtek meg a fővárosban a szaktanfolyamok. A tan-anyag a régi, csupán egy tárggyal gaz-dagodott. Ezt a tárgyat a *nyomdászat filozófiája* elnevezéssel lehetne leg-jobban jellemezni, mert a könyvnyom-tatás egyetemének elméletét adja. A nyomdászat történetén kezdte és foly-tatja a föl- és letűnt művészeti és tipo-gráfiai irányok ismertetésével, a leg-újabb szedésirányzatok tárgyalásával, a géptechnika, a papirosismeret, a nyomdahigiénia, az üzemvezetés stb. kérdések ismertetésével. Ezt a tantár-gyat az összes tanfolyamok hallgatói hallgathatják és kívánatos is volna, hogy hallgassák, mert a nyomdász-intelligencia emeléséhez nagyban hoz-zájárul. Ezt a nyomdászat egész terü-letére kiterjedő tantárgyat *Novák László* és *Herzog Salamon* adják elő. A magyar helyesírást *Schwartz Armin* oktat. *Dukai Károly*, mint múlt év-ben, az idén is az ólommetasztés tan-ítja, *Kun Mihály*, *Spitz Adolf* és *Wankó Vilmos* szakoktatók a tipográfiai vázlatkészítés tananyagát vállalták az idén is. Örömmel állapítható meg, hogy a tanulni akaró nyomdászok száma évről-évre emelkedik és az idén olyan szép számmal iratkoztak be,

mint eddig még soha. Bízunk benne, hogy mindvégig kitartanak tanulmá-nyaik mellett.

Szakelőadás

Várnai Dániel előadása. Novem-ber 25-én, vasárnap délelőtt rendkívül tanulságos előadást tartott *Várnai Dá-niel* országgyűlési képviselő a Korrek-torkör és a Hirlapszedőkör vezetősé-geinek fölkérésére. Az előadás címe: „A tudás demokratizálódása” volt. Bevezetőben művészettörténetet adott olyan élvezetes előadásban, amilyen-ben ritkán van része nyomdászhallga-tóságnak. Kezdte a román stíluson, a gótikán át a reneszánszig, a könyv-nyomtatás föltalálásáig, amikor tulaj-donképpen a tudás demokratizálódása megkezdődött. A könyvnyomtatás vette szárnyára a világot átalakító esz-méket: a reformációt, a francia forra-dalmat és a többi ország parasztforra-dalmait. A könyvnyomtatás nélkül *Luther* és *Calvin* tanai talán meg-buktak volna és hirdetőik, mint a középkor sok más nagy emberei, má-gyán haltak volna meg. A nyomtatott betű hatalmas segítője volt a refor-mációs mozgalmaknak mindenütt. Ma nagy népek, államok a reformáció alapján állnak. A tudás, amely az-előtt csak kevés kiválasztottak kivált-sága volt, a könyvnyomtatás segítsé-gével széles néprétegek közkinsévé lett. Már ezért is korszakalkotó *Guten-berg* találmánya. Számos érdekes példát sorakoztatott föl az előadó arra nézve, hogy mennyi gátló körülmény akadályozta az évszázadok folyamán a tudás demokratizálódását és a fej-lődés árama mindezeket a gátakat le-rombolva hömpölyög tovább előre a tudás demokratizálódása útján. De nem szabad ölbetett kezekkel tétlenül egyedül a fejlődésre bízunk magun-kat, hanem ezt a fejlődést magunk-nak is elő kell mozdítanunk, hogy az valóban az egész emberiség javát szolgálja. Az előadást a szép szám-ban megjelent hallgatók a legnagyobb figyelemmel kísérték és csak sajnál-ták, hogy tovább nem tartott. Ezt a föltevést a hatalmas tapsvihár is iga-zolta.

h.

A Nyomdász Évkönyv és Utikalauz

1929. évre díszes vászonkötésben jelent meg. A bekötési táblát *Dukai Károly* tervezte modern megoldásban. Tartalma, mint mindenkor, ezúttal is tanulságos, ismeretterjesztő. A naptári rész után *Balassa József* tanár „Az idegen szavak használatáról” írt. Nyelvi munkáról lévén szó, kellemetlenül hat az ilyen elválasztás: *abú-zus*. Nyilván sem szedő, sem korrektor nem érezte ki az összetételt: *ab-ú-zus*.

Wanko Vilmos a föltámasztandó Szakkör programjának főbb irányelveit ismerteti. Írt szakoktatásról, szakirodalomról, szakkönyvek kiadásáról, szakkönyvtár létesítéséről és végül kísérleti nyomda lehetőségeit mérlegeli.

Herzog Salamon a szedő- és nyomógépekről írt húsz oldalra terjedő ismertetést, egész sereg ábrával illusztrálva. A különböző szedőgépeken levő

sok olyan készüléket és újítást mutat be, amelyeket nem mindenki ismert eddig. A nyomógépek újításait ugyan csak részletesen ismerteti cikkében.

„Szakszervezeti mozgalom és a sport” címen *Neumann József* óv a túlzásoktól és buzdít az egészséges tömegsport gyakorlására.

Weintraub Jenő nagyon ügyes példák és színes mellékletek kíséretében az új szedésirányokat ismerteti kölni tanulmányútja alapján.

Grosz Ernő tanulságos gépszedés-technikai cikket írt, példákkal kísérve, az oszlopos szedések előállításáról.

A többi közlemény statisztika, külföldi jegyzék, tájékoztató, a nyomdák névsora, kivonatok a bérszabályzatból, kilövéspéldák, útmutatók stb.

Az Évkönyv szerkesztője, *Novitzky N. László* ezúttal is alapos és pontos munkát végzett.

viszont akkor biztosíthatja magának, ha a Főnökegyesület által kiadott munkavállalási tarifák alapján vállalt munkát. Ezek a tarifák ugyanis gondoskodnak az üzem fönmaradásáról és előrehaladásáról, fejlődéséről.

E rendkívül hasznos útmutatásokon kívül rengeteg tudnivalót közöl az Évkönyv az üzemek adminisztrációja, vezetése és a munkások díjazása szempontjából.

Lengyel Vilmos kis cikkében a szép nyomtatványnak csinál figyelemreméltó propagandát.

Végül a beszerzési forrásokat, az egyes tarifákat, kliséárakat, a könyvnyomdai minimális nyomtatványárszabályzat teteit közli az Évkönyv, amelynek gyakorlati értéke eléggé föl nem becsülhető. *b.*

Nyomtatás

A gumikendő szerepe az egyengetésnél. Amíg Németországban az egyengetés megrövidítését a legkülönbözőbb utakon kísérlék meg, addig nálunk csak nagyon is elszórt próbálkozásokról lehet beszámolni.

Tudjuk azt, hogy a gépen való összmunka két főrésze oszlik. Az egyik a forma beemelése és egyengetése, a másik maga a nyomás.

Minél nagyobb egy bizonyos munka példányszáma, annál jobban van a gép kihasználva, miután a gép effektív üzemi idejéhez képest arányosan oszlik meg az egyengetéshez szükségelt improduktív idő. Minél kisebb a példányszám, annál kedvezőtlenebb az arány.

Sajnos, nálunk általában a képzelhető legkedvezőtlenebb, minthogy igen gyakran egy sokíves munkából csak 500—1000 példány készül.

Ha Németország grafikusai életbevágóan fontosnak találják az ő átlagos 20—25.000-es példányszámuknál az egyengetési idő minimálisra való redukálását, úgy talán nekünk is érdemes lesz kissé több figyelmet szentelni ezen kérdésnek.

A Magyar Grafika múlt számában ismertettünk egy új mechanikus egyengetési eljárást.

A Nyomda- és Rokonipar Évkönyve

A Nyomda- és Rokonipar kiadásában és *Székely Artúr* szerkesztésében megjelenő évkönyv 1929-es kiadása is a már megszokott finom, barna vászonkötés köntösében látott napvilágot. Az évkönyv beosztásánál, szerkezeténél fogva máris nélkülözhetetlen zsebkönyvvé vált a nyomdaüzemek vezetőinek, mert mindenre kiterjed a szerkesztőség figyelme, aminek ismeretére főnököknek, üzemvezetőnek szüksége van. Már a naptári rész is pirosnyomású figyelmeztetőben emlékezteti a naptár olvasóit a hónap bizonyos napján végzendő törvényszabta főnöki köteleességek teljesítésére.

Azután sorra következnek a hivatalos egyesületi tudnivalók, a magyarországi könyvnyomdák, litográfiai, öntödék, kémigráfiai, könyvkötészek, borítékgyárak stb. névsora és telefonszámjai.

„Üzemfelértékelés” címen *Markovits Kálmán* igazgató hosszabb cikkben ismerteti a kereskedelmi törvénynek azt az intézkedését, mely szerint a bejegyzett cégek évenként mérleget

készíteni kötelesek. A be nem jegyzett cégek meg — írja a szerző — önmaguknak tartoznak azzal, hogy időnként üzleti mérlegüket elkészítsék és ennek alapján megállapítsák, hogy tevékenységük hasznot hajtó vagy veszteséggel járó volt-e. Hogy ez a figyelmeztetés mennyire helytálló, mutatja több üzem hirtelen bekövetkező anyagi zavara, ami főként az üzem termelőképessége és értéke fölül való állandó tájékoztatatlanságnak a következménye. Ezt a fontos teendőt, az időnkénti fölértékelés módját ismerteti a szerző olyan módon, hogy az e cikk alapján a legkönnyebben végezhető el. Itt a munkaeszközök és gépek értékének csökkenése, azok élettartamának megállapítása a fontos. Erre nézve számszerű adatokkal szolgál *Markovits* igazgató, amelyek segítségével a fölértékelés leginkább közelíti meg a tényleges állapotot.

A cikkben elmondottakat azért is fontos figyelembevenni, hogy a munkaeszközök értékének csökkenése arányában az utánpótlás szükségességére is gondolhasson a nyomdafőnök. Ezt

GEGRÜNDET
* 7780 *

MICHAEL HUBER

FARBEN= FABRIKEN

MÜNCHEN

JUNI

3168

3712

2750

3383

30130

7734

Ezúttal a gumikendővel akarunk egy kissé közelebbről foglalkozni.

A gumikendő anyaga igen finom strukturájú len- vagy cérnaanyag, amelyet vagy egy oldalán, vagy mindkét oldalán vékony gumiréteg fed, s így a szövet anyagát egységessé teszi. Vastagsága 0.3—0.5 mm-ig terjed és az egyengetésre feszítve egy olajívvvel borítjuk.

A gumikendő legfőbb előnye, hogy az *autotípia*-nyomásnál a finomabb részleteket kihozza és egy keményebb egyengetést egyensúlyoz. Azonfelül úgynevezett Schmitz esetében, ha nem is mindig, de igen gyakran segít. Ugyanígy — különösen gyengébb építésű gyorssajtóknál — a fogaskeréksávok eltüntetésénél tesz jó szolgálatot.

Azonban illusztrációk nyomásánál már hátrányát tapasztalták a kétoldalt gumizott szövetnek, hogy ugyanis az

alatta levő borítást feszültségénél és elasztikus voltánál fogva összetolja.

Ezt elkerülendő használnak csak egyoldalt gumival borított anyagot, amely szövetoldalával fekszik a borításra s így ennek fentebb vázolt összetolását megelőzi.

Egészen különleges anyagot képvisel a *selyemszövetű* gumilap, amely két igen finom rétegű selyemlap közé zárt gumihártyából (paragumiból) áll.

Végül pedig a *paragumilap* vagy közönségesen *gumihártya*.

Ezt nagyobb darabban nem használják, inkább egyes klisé-egyengetésre ragasztják fel, annak kiegyenlítését elősegítendő.

A gumikendő tehát igen jó *segédeszköz*, de semmiesetre sem tekinthető *univerzális* megoldásnak, minden a nyomás közben fellépő zavarokkal szemben.

A gyorssajtónagyságok normalizálása

Amint a papírnagyságok egységsítése befejezést nyert és a gyakorlat bebizonyította előre nem látott jelentőségét, természetesen el kellett következnie a további lépésnek, amely a nyomógépek és azok között is első sorban a gyorssajtók normalizálását tűzte ki célul.

Bizony nagyon *kényes* feladat volt ez, miután egyeztetni kellett a már lefektetett papírnagyságokat a ma forgalomban levő leginkább használt gyorssajtóformátumokkal.

Arra ugyanis gondolni sem lehet — legalább belátható időn belül —,

hogy ezeket egyszerűen mellőzve, egészen új gyorssajtónagyságokat írjunk elő.

A rajzokban, modellekben, segédberendezésekben, egyszerűen a gyártásban annyi sok *millió márka* fekszik benne, hogy másról alig lehet szó, mint a *fokozatos* leépítésről és az új formátumokra való áttérésről.

A tervezet 5 nagyságot állapít meg s egyben nemcsak a zárókeret belvilágát, illetve a szedés nagyságát adja meg, hanem azon szabványos papíralakokat is, amelyek a megfelelő nagyságú gépen feldolgozhatók.

Hírek

Nagyszabású mű kiadását tervezte Müller Sándor művezető. A munka 500 oldalra terjedne és valamennyi kultúrország legjobb 5—5 mester-szedőjének egy-egy munkáját mellékelné eredetiben, hogy az olvasók így megismerkedhessenek a tipográfiai stílusok mindegyikével. Magyar, német és francia nyelven, 24 × 34 cm alakban, műnyomópapírosan fog készülni és több, mint 200 helyszíni fölvétellel fog illusztráltni. A mű ára 30 pengő és a kiadónál, VI, Paulay Ede ucca 65 rendelhető meg.

Papírgyári kinevezés. Értesülésünk szerint a Balaton partján, Füzfőn létesített *Hazai Papírgyár Rt.* központi eladási osztályának igazgatójává *Lehotkay Istvánt* nevezték ki. A gyár, amely napi 25.000 kg jóminőségű papír gyártását tervezi, decemberben nyílik. Ezzel egyidejűen a „Steyrermühl” és „Hamburger V.” külföldi képviselőt is vállalta, valamint a T. W. Zanders Berg. Gledbach gyártmányai is általa szerezhetők be.

Új papírkereskedés. Farkas Dezső Budapesten, VI, Ó ucca 3. szám alatt papír- és papírárunagykereskedést nyitott. Telefonszáma Lipót 910—96.

Halálozás. A „Grafika” gépkereskedelmi Rt. hűséges tisztviselője, *Fuchs Gyula* 40 éves korában november 5-én elhunyt. — Ritka műveltségű nyomdász hűnyta le örökre szemét szeptember 26-án este. *Sebők József* korrektor, a Globus nyomda alkalmazottja hosszadalmas szenvedés után

SZABVÁNYOZOTT GYORSSAJTÓK ÉS DIN-FORMÁTUMOK

Gép- osztály	A ráma bel- világossága m/m	Legnagyobb szedésnagyság m/m	Nyomtat				A-sorozat		B-sorozat		C-sorozat		D-sorozat	
							nyers ívek	kész ívek	nyers ívek	kész ívek	nyers ívek	kész ívek	nyers ívek	kész ívek
1	505/760	470/700	A 2	B 2	C 2	D 2	A 2		B 2		C 2		D 2	
							430/610	420/594	515/730	500/707	475/670	458/648	395/560	385/545
2	605/890	570/830	A 1	—	—	D 1	A 1		—		—		D 1	
							610/860	594/841					560/790	545/771
3	725/1060	690/1000	—	B 1	C 1	—	—		B 1		C 1		—	
									730/1030	707/1000	670/950	648/917		
4	855/1250	820/1190	A 0	—	—	D 0	A 0		—		—		D 0	
							860/1220	841/1189					790/1120	771/1090
5	1025/1490	990/1430	—	B 0	C 0	—	—		B 0		C 0		—	
									1030/1460	1000/1414	950/1340	917/1297		

52 éves korában meghalt. Munkástársainak mindenütt, ahol működött, jó tanácsadója, tanítómestere volt és nem volt szakmai kérdés, amelyben a legelőzékenyebben fölvilágosítást ne adott volna a hozzája fordulóknak. Az idegen nyelvekben jártas, intelligens és megbízható korrektor volt, aki a legbonyolultabb kézírathieroglifákat is meg tudta fejteni. Nem röstelt még az utóbbi időkben is tanulni. Évekkel ezelőtt a nyelvtanfolyamokra járt még és legnagyobb fájdalomra elhatalmasodó betegsége akadályozta meg őt tanulmányai folytatásában. Nagyon sok fiatal nyomdásznak például szolgálhatna az a lelkeség, kitartás és türelem, amellyel tanult és amelynek segítségével kiemelkedett az átlagmunkások fölé. Tanítványai és kollégái emlékeztében az elhunyt lelke sokáig élni fog...

Könyv- és lapszemle

A nyomdászat története. Novák László kollégánk most megjelent könyvével a Grafikai Művészetek Könyvtárának XI. kötetét és a nyomdásztörténet 5. könyvét adta ki. Őt becses könyv gyönyörű mesterségünk történetével! És még nincsen vége. Vagy két-három kötetre valót várhatunk ebből az érdekesítően megírt történetből és várva várjuk is. Modern regényíró, régi mesemondó nem tud olyan lebilincselően színes, meleg történeteket elbeszélni, mint Novák László a száraznak, egyhangúnak látszó nyomdásztörténetet mondja el könyveiben. Az ötödik könyv 1801–1867-ig, a kiegyezésig lefolyt nyomdásztörténeti és nyomdásztársadalomtörténeti eseményeket sorakoztatja föl. Ebben a korszakban nagy szerep jut a sajtónak is. A hatalom is fölismeri a szabad sajtóban rejlő erőt és igyekszik elnyomni azt. Az egyik oldalon Kossuth Lajos, Jókai Mór és a többi nagynevű kortárs megszervezik a szabadságharcot, a másik oldalon a cenzúra ellensúlyozni igyekszik minden szabadságmozgalmat, bátor szót a sajtóban. Az első bérmozgalmak, a nyomdászegyesület megalakulása, nyomdák keletkezése, neves könyvnyomtatók történetei, mind a legélvezetesebb

módon megírva. Közben időrendben és ábrákkal illusztrálva a nyomda-technikai fejlődés, ami abban az időben kizáróan a nyomtatógépek föl-találásában és továbbfejlesztésében jutott kifejezésre. A magyar nyomdásztörténet mellett bő leírását találjuk ebben a könyvben a tizenkilencedik századeleji külföldi szaktörténetnek is. Az ebbe a korba eső fa- és rézmetszésnek és litográfiai történetnek is szentel Novák kolléga néhány lapot. A Grafikai Művészetek Könyvtára a könyvnyomtatás bibliája, a könyvnyomtató tankönyvsorozata. Nem szabadna egyetlen nyomdai szakembernek sem lennie, aki ezt a maga nemében még a külföldön is páratlan munkát ne olvasná.

A Typograph szedőgépgyár csinos kis jegyzéket küldött be nekünk a gépen szedhető idegen nyelvekről. Nem kevesebb, mint 39 nyelvről hoz egy-egy sor szemelvényt ez a kis prospektus.

Az Offset-, Buch- und Werbekunst 8. és 9. száma is méltók elődeikhez. A 8. szám folytatása és kiegészítője a 7. szám szövegének és képeinek, amelyek a német sportplakátokat tárgyalják. Ez a szám holland, francia, belga plakátokat mutat be kiváló reprodukciókban. Ezzel megismerteti az olvasót a külföld modern fölfogásával a plakátművészet terén. Különösen találóan adja vissza a híres francia festőnek, Jean d'Ylennek plakátjait.

A cikket e tárgyról W. H. Dessler (Berlin) írta. Ezenkívül természetesen sok más tanulságos anyag is van ebben a számban. — A 9. szám az üzemek házifolyóirataival foglalkozik. Látjuk ebből, hogy ez a fajta írásmű nemcsak Amerikában, hanem Európában is nagyon elterjedt. Elsősorban persze Németországban. Dr. Ramin magyarázza a házifolyóirat célját. A nyomdagépek fejlődéséről szóló cikksorozatot folytatja ez a szám, ábrákkal illusztrálva. Folytatásos cikkben számol be a Pressa „Államok Házáról” is, amelyben elismerő szavakkal emlékezik meg a magyar kiállításról. Azt írja, hogy az ott kiállított anyag jóminőségű. A kiállítás az új felé való törekvés tradicionálisan letompított formanyelvével tűnik fel és egyike a legzártabb egy-ségű kiállításoknak az Államok Házában. Sok offsetnyomásos „Manulmély” D. R. P. F. Ullmann G. m. b. H. sokszorosítással készült gyönyörű kép mutatja be az egyes államok kiállításait. Egyes szám ára 3.50 márka, negyed évre 7.50 márka. (Offset-Verlag G. m. b. H. Leipzig C 1, Seeburgstrasse 57.)

Bulletin Officiel, a francia nyomda-főnökök szakfolyóiratának októberi száma szembántó narancsszínű borítékban jelent meg. Cikkei: A párizsi könyvkereskedők és könyvnyomtatók a XVI. században, a festékekről, a hirdetésekről és hivatalos főnökestületi ügyekről szólnak. A karácsonyi számot, amelyről már mi is megemlékeztünk, érdemes megrendelni, mert az mindenkor eseményszámba megy, már gyönyörű műmellékletei és szövege miatt is. A karácsonyi szám 85 frank lesz.

A Graphische Revue 5. száma 56 hirdetés-szedéspéldát közöl több szedő kezéből a gyakorlati életből véve azokat. Modern és klasszikus stílusú munkák váltakoznak ezek között. Cikkei mind tanulságosak. A Wiener Graphische Gesellschaft kiadásában megjelenő ez a folyóirat egyébként igénytelen.

A Deutscher Drucker novemberi száma több cikkben részben a luxus-csomagolások készítését tárgyalja, részben folytatja a lemezmetasztan-folyamot. Ezúttal a celluloidlemezmet-

KOH-I-NOOR
FÉMKERETES
RASZTEREK
AUTOTÍPIÁK,
SZÍNES NYOMATOK,
OFFSET- ÉS MÉLYNYOMTATÁS
CÉLJÁRA 25 ÉV ÓTA
ÁLLANDÓAN
A LEGJOBBAK!
KIVÁNSÁGRA
NAGY ILLUSZTRÁLT
KATALÓGUST DIJTALANUL ÉS
PORTÓMENTESEN
KÜLDÜNK
HERBST & JLLIG
FRANKFURT AM MAIN

A jobb gépé az előny!

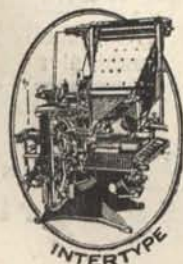
Íme a bizonyíték!

Az utóbbi időben a következő cégek tértek át Intertype szedőgépre:

Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt	6	INTERTYPE
Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Rt	1	INTERTYPE
Bíró Miklós Nyomdai Műintézete a „Magyar Grafika” szedésére	3	INTERTYPE
Budapesti Hírlap Rt először 6, utána 2, összesen	8	INTERTYPE
Élet Irodalmi és Nyomdai Rt először 1, utána 1, összesen	2	INTERTYPE
Európa Irodalmi és Nyomdai Rt először 4, utána 2, összesen	6	INTERTYPE
Globus Nyomdai Műintézet először 2, utána 4, összesen	6	INTERTYPE
Hegedüs és Sándor Rt, Debrecen	1	INTERTYPE
Hellas Irodalmi és Nyomdai Rt először 1, utána 1, összesen	2	INTERTYPE
Jupiter Nyomda	1	INTERTYPE
Ifj. Kellner Ernő	1	INTERTYPE
Közlekedési Nyomda Rt	1	INTERTYPE
Légrády Testvérek Rt először 1, utána 2, majd 1, összesen	4	INTERTYPE
Magyar Jövő Rt, Miskolc, először 1, utána 2, összesen	3	INTERTYPE
Magyar Távirati Iroda először 2, utána 1, összesen	3	INTERTYPE
Mercur Nyomda Rt, Győr	1	INTERTYPE
Pápai Ernő Műintézete	1	INTERTYPE
Révay Testvérek Irodalmi Rt	1	INTERTYPE
Ritter Jenő, Ujpest	1	INTERTYPE
Stádium Sajtóvállalat Rt először 2, utána 1, összesen	3	INTERTYPE
Tiszavidéki Nyomda, Nyiregyháza	1	INTERTYPE
Typograph Nyomda	1	INTERTYPE

A Sokszorosító Ipartestület a tanonciskolában szintén INTERTYPE szedőgépet állított üzembe szakoktatás céljaira

**Az INTERTYPE nem a mult,
hanem a jelen és a jövő szedőgépe!**

Vezérképviselet Magyarország, Ausztria és az egész Balkán részére

Grafika Gépkereskedelmi R.-T.

Budapest V, Csáky ucca 49

szést és az alaplemezmetszést tanítja példákkal és cikkekben. Aktuális szedéspéldamellékletei vannak e számnak, egész sereg újrédvözlőlap szép választékából, amelyek mind modern megoldásban készültek. Foglalkozik még ez a szám a vizitkártyák tervezésével, ami a téli szezonban ugyancsak időszerű. Mindezekből sok a tanulnivaló. Érdekes mélynyomó-közlemény is van a lapban. A sík- és offsetnyomtatás költségsszámítását is hasznos cikk tárgyalja folytatásképpen. A Meisenbach-offseteljárásról külön melléklet számol be, amelyet az új eljárással készült próba egészít ki. A hatalmas és tanulságos füzet 2.75 márkáért szerezhető be a kiadóhivataltól: Berlin SW 61.

A *Rudolfs Becker Kleinbücherei* vállalatának újabb száma, a 12. könyvecske megjelent. Ez „Systematik der Flachdruckformen” címen a síknyomtatásban való különböző átvivő eljárásokat ismerteti. A francia borítékpapírba fűzött kis könyvben a szerző, Beck dr. hét csoportba osztja a síknyomtatást. Aki az offsetnyomtatás lemezkészítésének újabb módjait ismerni akarja, az jól teszi, ha ezt a füzetet megrendeli magának 1 márkáért a kiadónál: Rudolf Becker, Leipzig C 1, Stephanstrasse 8. szám.

„Werdegang der Musiknoten” (A hangjegyek készítése) címen ugyan csak a Rudolf Becker cég adott ki egy mappát, amelynek 8 oktáv táblája a

hangjegyek metszését ismerteti. Két oldalon magyarázza a hangjegyek metszésének elméletét, míg a táblákon bemutatja a szerző a hangjegykészítés munkamenetét. Az 1. tábla a rasztrozott lemezt, a 2. a pontozott lemezt, a 3. a rajzolt lemezt, a 4. a vert, az 5. a vésőt, a 6. kész lemezt és a 7. egy szedett hangjegylemezt mutat. A 8. tábla egy hangjegyszedőszekrény sémáját ábrázolja. A mappa ára 4.50 márká és az érdeklődők Rudolf Becker, Leipzig C 1, Stephanstrasse 8, rendelhetik meg.

„Der Holzschnitt”, a fametszés művészetének ápolása és fejlesztése érdekében megjelenő folyóirat október-novemberi száma is telve van a fametszési eljárások különféle művészi példáival. A lapot a német xilográfiai társaságok szövetsége adja ki, Albert Eschinger szerkeszti. Kiadója: Theodor Körner, Stuttgart, Reinsburgstrasse 95/97. Aki a fametszési eljárások iránt érdeklődik, annak melegen ajánlható.

Die Plattenherstellung für den Offsetdruck und Winke für die Bedienung der Maschine. Csinos, vázsonkötéses, 62 oldalas könyvet írt az offsetlemez készítéséről Christian Rücker. Ebben a könyvben minden benne van, egész sereg ábrával kísérve, amit az offsetnyomónak és üzemnek tudnia kell. A cinklemez csiszolásától, a konterlevonat készítésén, a fotolitográfiai átvitelen és a kópiakészítéseken át egészen a kész nyomtatványig mindenről

beszél a szerző, fejezetekre osztva minden munkamenetet. Sőt a festékekről és papirosról is. Kapható 3 márkáért Rudolf Becker, Leipzig C 1, Stephanstrasse 8.

A *Deutscher Drucker* októberi számával kezd meg 35. évfolyamát. Három tanfolyamot kezd meg ez a füzet a legmodernebb tantárgyakból. Először a lemezmetszést, amely a vésési technika minden új fogását tárgyalja, továbbá egy tanfolyamot tizenkét fokozatban az új tipográfiai vázlatkészítésből és végül harmadiknak a litográfiai szakot, amelyben a kő- és offsetnyomtatási költségsszámítását és kalkulációt tárgyalja. Ezek a sorozatos cikkek rendszeresen, számról-számrá folytatódnak és sok szedéspéldával, melléklettel kísérik a szerzők. A „Reproduktionstechnik” című rovatban nagyszerű áttekintést találunk a távirati képátvitel jelenlegi állásáról és a külföldön fölmerült sokszorosítási technikák újításairól. A mélynyomó szakember is megtalálja tudnivalóit ebben a füzetben. Tanulságos cikk van benne a mélynyomófestékekről és a papirosról. A tartalmas füzet ára 2.75 márká és a kiadóhivatalnál: Berlin SW 61 szerezhető be.

Typographische Mitteilungen 10. és 11. füzete teljes mértékben az új tipográfia alapelvei szerint készült. Nemcsak szedésmellékletei, hanem borítékjai is ebben a stílusban készültek. A 10. szám a reklámanyomtatványok

Jóminőségű, nagy teljesítményt

biztosít a Jagenberg-féle szabadalmazott precíziós

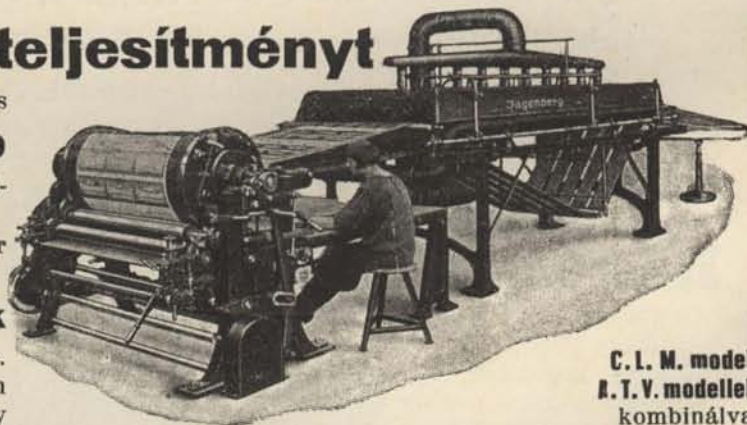
fényező- és gumizógép

(hengerrendszer) szabadalmazott ívszáritó-készülékkel kombinálva

Munkálh. tő szélesség: 800, 1000 és 1250 milliméter
Maximális ívnagyság: 1250X1500 milliméter

Önműködő leállító-készülék

a németbirodalmi szab. hivatalnál bejelentve.
Hibás ívberakás esetén s. m. lakkot sem gumit nem hord föl. Önműködő ívkirakás, napi teljesítmény 8000 ívig. 2 személy kezel

C. L. M. model
A. T. V. modellel
kombinálva

Jagenberg-Werke A. G.
Maschinenfabrik • Düsseldorf

jegyében szerkesztődött. Cikkei is, szedéspéldái is ezt a célt szolgálják. Fekete-piros színfoltú cégjegyek, hirdetések, számlák, levélfejek, mind-megannyi iskolapéldái a Németországban rohamosan terjedő új tipográfiának. A 11. szám Karl Kunki (Frankfurt a/M) második Pressa-díjat nyert egyszerű verzálbetűkből szedett borítólapjában jelent meg. Tanulságos cikkek sorozata, érdekes szedéspéldák sokasága teszik értékké ezt a füzetet is. A szedéspéldák a közeledő farsangra való tekintettel főként báli meghívók, de vannak közöttük hirdetések és hangversenymeghívók is. A Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker kiadásában megjelenő ez a jónévű szakfolyóirat méltó módon lép fönnállásának második negyedszázadába.

A *Typograph Mitteilungen* legújabb száma a Typograph szedőgép további térhódításáról számol be. A csinos füzetet egészében, a kereteket és díszeket is Typograph szedőgépen szedték. A füzetben levő szedés és a mellékelt lappéldány ennek a gépnek a legkülönbözőbb szedésmunkákhoz való alkalmasságát bizonyítja.

Gebruchsgraphik októberi száma mélynyomósos kartonfedőlapja, mélynyomósos mellékletei ezt a sokszorosító eljárást látszanak ezúttal propa-

gálni. Festmények fotói, hatásosnál hatásosabb reklámképei, színes és fekete fametszetei, mely utóbbiak orosz írók regényeinek illusztrációi, rendkívül értékessé teszik ezt a számot is. Cikkei felerészben német, felerészben angol fordításban jelennek meg, úgyhogy ez a folyóirat német-angol lapnak mondható. Kiadja: Prof. H. K. Frenzel, Phönix Illustrationsdruck und Verlag G. m. b. H. Berlin, SW 61.

Deutscher Buchdrucker-Kalender 1929. 26. évfolyam. A Bildungsverband der Deutschen Buchdrucker G. m. b. H. kiadása, Berlin SW. 61, Dreibundstr. 5. Ára vászonkötésben 1.85 márka. Piros vászonkötésben jelent meg ismét a szakkörökben több mint negyedszázad óta olyan jól ismert nyomdásznaplár. Aranynyomtatásos, szép külseje összhangban áll a gazdag belső tartalmával. A kétszínű nyomás megfelel a gyakorlati követelményeknek. A naptári rész számos kiegészítései mellett sok közlemény mutat rá a német szervezeti, gazdasági és általános gyakorlati intézményekre. Az előttünk fekvő naptár is kiállja a legszigorúbb kritikát.

A J. G. Schelter és Giesecke betüöntöde Leipzig C 1, nagyon szép kis vászonkötéses zsebnaptárral lepte meg üzletfeleit. A naptár lapjai között a német nemzet egy-egy élő és törté-

nelmi nagyjának arcképét közli, alatta az illetőnek jeles mondásával. Sok gyakorlati tudnivaló, remek többszínnyomású szedéspéldák a cég betüöntői szedve, betüöntői és nyomdagéptechnikai szakkikkek vannak szép számban a tipográfiai szempontból is elsőrangúan kiállított díszes naptárkában.

A *Műgyűjtő* művészeti, műkereskedelmi lap. Szilárd Vilmos szerkeszti. Cikkeit Csányi Károly, Náda Pál, Rozsnyai Kálmán, Ernst Endre, Szilárd Vilmos és mások írták. Érdekes illusztrációi és hírvoratai vannak.

Technika. A magyar mérnökök lapja. Főszerkesztője: Pattantyús A. Géza dr. Szeptemberi száma a Máv. műszaki rekonstrukcióját ismerteti Samarjay Lajos, a Máv. elnöke tollából. Sok ábra kíséri közleményét. A többi cikke építészeti, vegyészeti és géptechnikai kérdéseket tárgyal.

Grafica Romana román szakfolyóirat Pressa-számát most kaptuk meg. Finom offsetnyomósos fedőlapba fűzött, műnyomópapírosra nyomtatott szöveg és Pressa-képek, továbbá simított papírosra nyomtatott sok hirdetés a tartalma ennek a számnak. Egyes szám ára 15 lei.

Schule und Berufsbildung (Iskola és szakképzés) címen tárgyalási jegyzőkönyvet adott ki a Bildungsverband

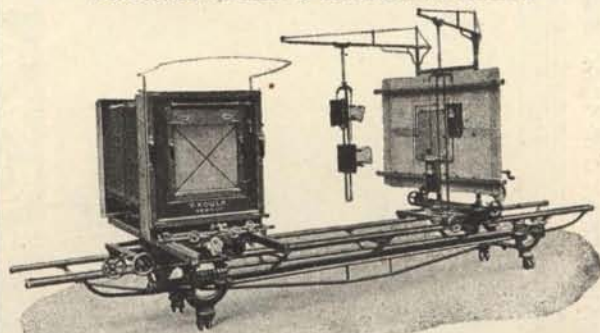
LUTZ EDE ÉS TÁRSA
LAKK- ÉS FESTÉKGYÁR RT
KÖNYV- ÉS KÖNYOMDAI
FESTÉKEK
ELSŐRANGÚ MINŐSÉGBEN
BUDAPEST VII, ÖRNAGY U. 4

Levélbortítók, mappák és díszlevélpapírok

VASADI ÉS VÉRTESI
LEVÉLBORTÍTÉK- ÉS PAPIRNEMÜGYÁR

Budapest VI, Vörösmarty uca 50. szám
Telefonszámok: T. 221-14 és T. 130-86

AZ ÚJ KOR SLÁGERE!
REPRODUKCIÓS KAMERA
ÉS CSÜSZTATHATÓ ÁLLVÁNY, FÉMBŐL

V. KOULA · PRÁGA II
ŽITNÁ UL. 14 (CSEHSZLOVÁKIA)

Minden reprodukciós technika részére való reprodukciós készülékek és gépek leg-eljesítőképesebb speciális gyára

der Deutschen Buchdrucker (Berlin, SW 61, Dreibundstrasse 5) a német szaktanítók és továbbképző szakoktatók második kongresszusáról. Kartonkötésben 2.50 márka. A vaskos kötet gyorsírói jegyzetek alapján bő tudósítást ad az egyes fölszólalásokról, eszmecserekről és határozatokról. A szabadoktatás iránt érdeklődők nagy haszonnal forgathatják ezt a tanulmányos munkát. Sok követésreméltó példa meríthető a könyvből nemcsak a továbbképzésre, hanem a tanoncoktatásra vonatkozóan is. Ennélfogva nélkülözhetetlen szakkönyv minden szakoktatással foglalkozónak.

A „Nordisk Boktryckare Konst” (Stockholm) augusztusi számában Einar Lenning amerikai plakátokról tart beszámolót. A reprodukált plakátok legnagyobb része az újabb amerikai plakáttermésből való. A szeptemberi szám aktuális tipográfiai kérdéseket tárgyal. A lap külső megjelenésében méltó és jellegzetes reprezentánsa az északi nyomda- és könyvstílusnak.

A *Gépmester* című szaklap, amelynek megjelenését két év után a háború megakasztotta, ez év január 1-én újból megjelent. Ezzel a magyarországi gépmesterek és nyomók közlönye harmadik évfolyamába lépett. Az első számot végigolvasva, csak az elismerés szavával illelhetjük annak tartalmát. Különösen megemlítené *Lakenbach Artúr* „Egyszerű vagy kéttűrés gyorsajtó” című és *Bauer Henriknek* a ro-

tációs gépekről szóló cikke. Beköszöntőt a szerkesztőbizottság írt, ezenkívül cikkeket írtak még *Hörnyéki Kálmán*, *Csuvara Ferenc*, *Janovszky János* és a Pressáról *Veritas*, *Fisch József*. Sok ábra és tanulságos apróság egészíti ki a szöveget. Felelős szerkesztője a lapnak *Illésy István*.

A *léniabarátok* (Gemeinschaft für Linienfreunde, Braunschweig) ismét 80 oldalas könyvecskét adtak ki. A művecske egész sereg hirdetés-, cikulus- és egyéb szedésmintákat tartalmaz, léniakból összerakott díszekkel, keretekkel kombinálva. A könyvet Alfred Wendler szaktanítónál (Scharnhorststr. 10) lehet beszerezni 2.50, kartonba kötve 3 márkáért.

Feljegyzések

A világirodalom legújabb terméséből tartott a Korrektor-körben december 30-án, vasárnap délelőtt nagyon értékes előadást *Benedek Marcell* irodalomtanár. A könyvpiacra az utóbbi időben megjelent szépirodalmi munkákat ismertette, elmondva röviden a témákat is, amelyeket íróik feldolgoztak. Beszélt a francia Marcel Proust, Roland Dorgelès, a német J. Wassermann, az angol Galsworthy, H. G. Wells, az amerikai Upton Sinclair, Sinclair Lewis, Edith Wharton, az orosz Gorkij, Mereskovszkij, Fedin, Ilja Ehrenburg stb. regényeiről, azután

Berend Miklósné „Lüktető talaj” című regényét ismertette. Elismerően emlékezett meg Kassák Lajos „Egy ember élete” című háromkötetes önéletrajzáról. Markovits Rodin, Tamási Áron műveinek ismertetésével fejezte be mindvégig lebilincselően érdekes előadását. Már Benedek Marcell előbbi előadásain is gondolkodtunk rajta és most ismét feltolult a kérdés bennünk: mikor pihen ez az elmés író és előadó, ha majd minden új könyvet elolvas, ír és beszél róluk, miközben saját termékeny írói és szerkesztői munkáját is végzi? Előadását hálás, meleg tapsal fogadták.

Wilhelm Ostwald 75 éves. A híres lipcsei kémikus és természettudománykutató ez év szeptember 2-án töltötte be 75-ik életévét. Ez alkalmat a nyomdászok sem mulasztják el, hogy jókívánságaikkal és hálájukkal ne járuljanak az ünnepelt elé, kinek szakmánk a színek terén elért eredményeiért sokat köszönhet. A színek normalizálásával foglalkozó nagy munkái: „A színek harmóniája”, „Fizikai színtan” és „Színatlasz” alapvetői az új szintannak. A színatlasz, mely 2500 színt tartalmaz, legerősebb tudományos segítőtársa a festékgyárnak és a grafikai iparnak is.

A koros tudós jelmondatához híven: „Ne pocsékolj el energiát. Értékesítsd azt” — ma is tovább dolgozik „Energia” nevű házában és még értékes eredményeket várhat a világ tőle. R.

Próbanyomat és szállítás. Érdekes választ olvasunk egy konkrét esetben feltett kérdésre a *Wochenblatt für Pappe- und Papierverarbeitung*-ban.

Arra a kérdésre, hogy joga van-e a rendelőnek kifogásolni azt a nyomást, melyben a raster sűrűbben van nyomva, mint az a próbanyomaton volt és ezért árengedményt követelni, azt a választ adja a szakértő, hogy ez nem ok a kifogásra, miután egy régi megállapítás az, hogy a gyorsajton a nyomás sűrűbben jön le, mint a kézi-ajton.

Ez a válasz különösen litográfiánkat érdekelheti, miután nagyon gyakori eset a gyakorlatban, hogy a rendelők erősen kifogásolnak már árnyalati különbségeket is a próbanyomat

ALAPÍTOTT 1900.

KÖNIG & BAYER

KLISSEGYÁR

VIDÉKI RENDELÉSEKET SORON KIVÜL

INTÉZÜNK!

BUDAPEST VII.
WESSELENYI
UTCA 54. SZÁM
TELEFON-SZÁM
JÓZSEF
359-91

és az Auflage között. Nagyon célszerű lenne megállapítani azt a határt, ameddig ezek az eltérések mehetnek, nehogy a rendelő lényegtelen eltérésekért jogtalan engedményeket csikarjon ki a nyomdától, melyek az erős kenyérharcban még meggyőződésük ellenére is kaphatók ilyenekre, csak-hogy a nehezen megszerzett vevőt ne veszítsék el. A mai árgyilkolás mellett azután a hasznát az ilyen munkáknál igazán hiába keresi az ember.

r. k.

A magánsajtó története. Will Ransom, a csikágói híres műgyűjtő a „Publishers Weekly”-ben a 19. és 20. század magánsajtóját ismerteti. Eddig már tizennégy illusztrált fejezet jelent meg az angol és amerikai sajtó történetéről.

Papírgyár alapítása Perzsiában. A perzsa parlament könyvnyomdája a három utolsó évnek megtakarított összegeiből saját kezelésében vezendő papírgyárat alapít. Szakértő gyanánt egy olasz mérnököt szerződtek. A papirost pirámisos nyárfából akarják gyártani.

A Chn. Mansfeld gépgyár

A Christian Mansfeld gépgyár, Leipzig-Paunsdorf, amelynek „Kontra-Re” patent átnyomóprését külön mellékletben mutatjuk be mellékleteink között ebben a számban, 1855-ben alakult meg Orth & Co. cég alatt. Amikor 1861-ben önállóan alapította meg saját cégét, alig 100 négyszögméteres helyiséget bérelt magának. Már két év múlva saját házába ment, ahol több mint 200 négyszögméteres helyiség fölött rendelkezett. Így lett később 500, majd amikor 1881-ben vasöntödét is berendezett magának, 1270 négyszögméternyi területe volt

gyári helyiségeinek Lipcse egyik külvárosában, Reudnitzben.

A cég csak elsőrendű gyártmányokat igyekszik forgalomba hozni. Ez a megrendelőkört annyira megnagyobította, hogy 1902-ben 9610 négyszögméterre kellett üzemét kiterjesztenie. Később már Reudnitz is kicsiny volt, de miután ott nem terjeszkedhetett a cég, Paunsdorf külvárosában 65.000 négyszögméteres területet vásárolt. Most mind a két helyen mintegy 31.900 négyszög területű modernül berendezett üzei vannak a Mansfeld cégnek.

Miért

terjedtek el annyira rövid időn belül az

INTERTYPE SZEDŐGÉPEK?

Mert

az

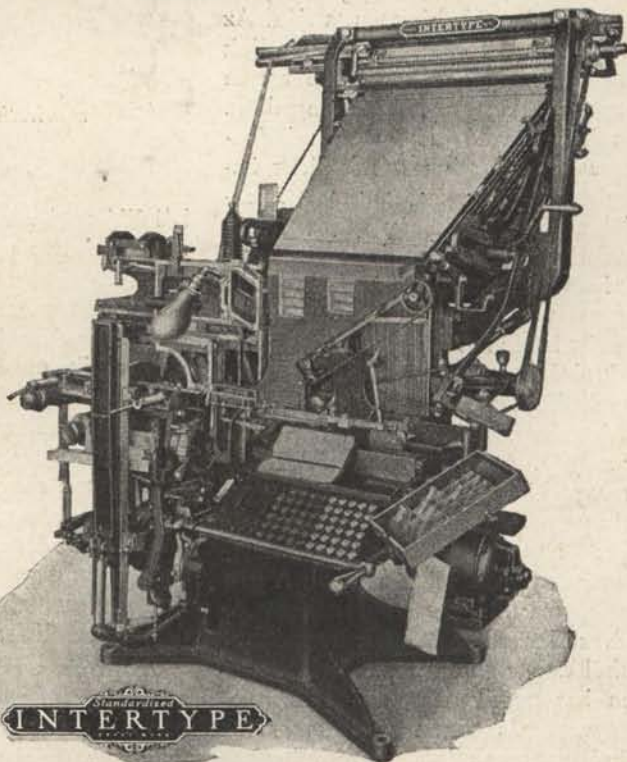
INTERTYPE SZEDŐGÉPEK

beigazolták azt, hogy
többet nyújtanak,
mint amennyit ígérnek

A gondos és előrelátó nyomdavezető nem vezérelteti magát tendenciózus színezetű hírszélések által, hanem józan és körültekintő mérlegelése és szerzett tapasztalatai alapján azt rendelt, amivel sajtó érdekelt a legjobban szolgálhatja. A már üzemben lévő nagyszámú INTERTYPE szedőgépek megtekintése és az ismertető prospektusok gondos áttanulmányozása az érdeklődők nagy csoportját vezette táborunkba.

Magyarországi és balkáni vezérképviselőt:

GRAFIKA GÉPKERESKEDELMI RT
BUDAPEST V, CSÁKY U. 49 TELEFÓN: L. 904-57

A cégnek több mint 850 szerszám-gépe, 55 motorja van, transzmisszió-tengelyeinek hossza összesen 1000 méter, 22 daruja, 1500 sínhalózata, mintegy 800 alkalmazottja és munkása van.

Gyártmányai közül külön kiemelendők: a hajlítógépek, a háromszélű vágógépek, a dobozstancológépek, a színnyomó- és csomagolóprések, kés-köszörülógépek, lemezollók, riccelő, rillező és fűzőgépek, egyszerűen és kombinálva. A gyorsvágógépek, könyomókéziprések, pedálos prések és aranyozóprések.

A Mansfeld cég gépei között különös figyelmet érdemelnek azonban az „Optima” gyorsvágógép, a „Kontra-Re” patent átnyomóprék és az „Odin” stancológépek, amelyek a cég legkerekesebb gyártmányai közé tartoznak.

Technikai újítások

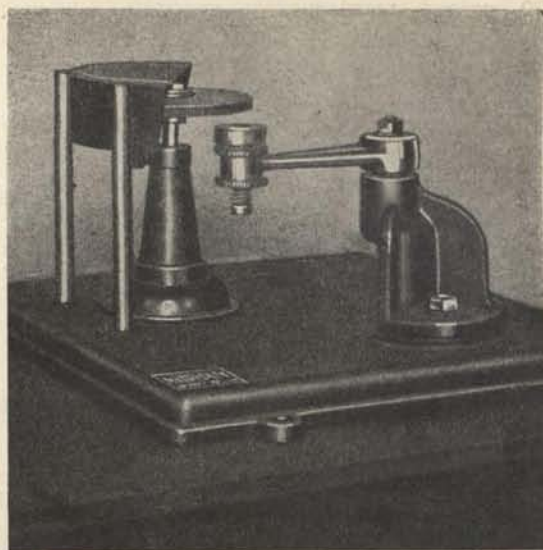
A szedés kikötését, valamint annak a gépbe való emelését stb. egyszerűsíti és gyorsítja meg egy új zárószervezet. Ez a készülék szisztematikus stégekből és sarkokból áll, amelyek a forma köré rakva és erős, széles szalaggal megszorítva, azt abszolút biztosan tartják. Az így kikötött formát a gépbe toljuk át és itt úgy marad. Revízió stb. esetén a szorító szalagot egy kissé kiengedjük. A zsinórral való kötözgetés mindenestre elmarad, s így nemcsak időt, hanem anyagot is takarítunk meg. Ezenfelül a záró stégek úgy vannak megmunkálva, hogy a szalagot tartó középső rész felfelé gyengébbre van hagyva, vagyis a szalag által kifejtett nyomás lefelé hat s így bizonyos fokig a kizáróanyag emelkedését (spísz) megakadályozza.

Hatszínnyomó offset- és könnyvnyomógép. Amerikai tudósítás szerint a newyorki Zwoboda Press Manufacturing Co. egy olyan hatszínnyomógépet konstruált, amelyen offset- és magasnyomást lehet végezni. A gép hat egymásfölé épített festékező és nedvesítő szerkezetből, hat nyomóhengerből és egy gumihengerből áll, amelyen hat gumikendő van felerősítve. Könnyvnyomás esetén speciális galvánokról nyomnak és a nedvesítőhengereket leállítják.

Hasznos és értékes találmány szedőgépezemek részére

Bosszantó hátrány úgy a nyomdász, mint a megrendelő részére, ha a szedéstükör egyes betűi szakállasak. Ez utóbbi szóval szoktuk a nyomdában megjelölni azt a jelenséget, amikor a szedőgép matricái elpiszkosodnak s ezáltal élességüket elvesztik, aminek következménye, hogy a róla öntött betű piszkos, illetőleg körvonalai nem élesek. Ezen aztán nem segít semmi és senki, se a jó gép, se a jó gépmester. A gépszedés tükre ólomszilánkok-

használhatóvá lehet tenni. A készülék könnyűségénél fogva — alig 50 kg — bármely asztalkán, lapos regálison, vagy más állványon elhelyezhető. Saját, kis különleges elektromotor hozzá működésbe, mely motor egyszerű dugaszkapcsolóval is egybekapcsolható. A felújítandó matrica a *Matrisan* súllyesztó- és emelőszervezetén (ábra) levő matrica-mélyedésbe úgy helyezendő el, hogy a matrica betűképe a rajta tapadt ólom- és idegen anyaggal

A *Matrisan* matricatisztító-készülék

ból álló apró vonalkákkal van eléktele-nítve, amely a papiroson mint légyfej és egyéb tisztátlanok jelentkeznek. Elkerülhetetlen ez még a leggondosabb matricakezelésnél is. Az idő vasfoga jelentkezik, mosóanyagmaradvány s a műhelyben szálló por a matrica falaira tapad, a betűanyag forró fémjéből is hozzásül valami. Ez a piszkoklerakodás akadályozza meg, hogy az egyes matricák nem símulhatnak szorosan egymáshoz. Szedőnek, szerelőnek gondot okozott ez egyaránt. Most végre sikerült mechanikai úton az ólomlerakódások eltávolítása.

Matrisan a neve a kis műszernek, melynek segítségével a gépszedő egy nap alatt egész magazin matricát is felújíthat. Régi, már használhatatlannak nyilvánított matricákat általa ismét

(spísz) teli oldalával fekdjön, mire a kis motort megindítva, a dörzstárcsa működésbe kerül. Ezután a mozgókort a dörzstárcsa közepéig vezetve, a matrica-mélyedés alá helyezett ruganyos szegeccsel a matricát könnyedén felfelé a dörzstárcsához rövid megszakításokkal kell nyomkodni olyanformán, amint ez a távirókészüléken szokás. Ha a matrica egyik oldalán tiszta, megfordítandó és a másik oldalán is ugyanilyen módon tisztítandó meg.

Az így felújított matricák ismét kifogástalanul tiszta betűképű öntésre alkalmasak, ami által a szedés kifogástalan piszkításmentes lesz a nyomtatásban. *Matrisan* által kevés költséggel az egész szedőgépmatricaanyag állandóan rendben, jókarban tartható.

Schopp János

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN

VERDŐSSY LAJOS, BUDAPEST
LEDAADY-NYOMDA
2
9

BOLDOG 1
2 ÚJ ÉVETI
9

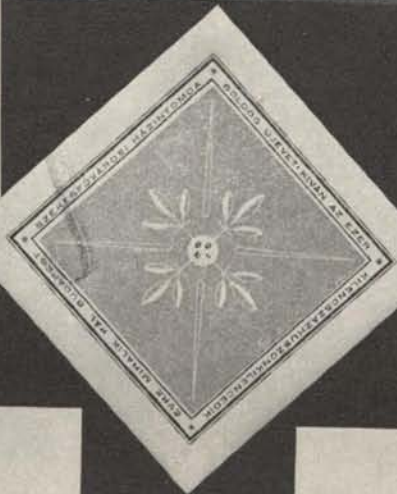
CZINOLTER KÁROLY
BUDAPEST

With Cordial Greetings
this Christmastide

J. A. HOWARD
94 THESSIGER STREET, LINCOLN

1929
boldog új esztendőt
kíván
kner imre
könyvnyomtató
gyoma

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN
EZERKILENC SZÁZHUSZONKILENC
HERSCHKOVITS
OSNY

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN
WEINTRAUB JENO
SZOLNOK
FARAGÓ-NYOMDA

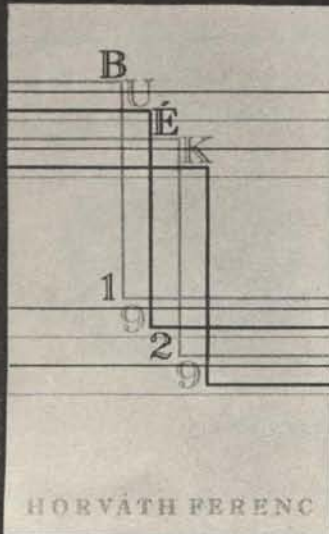
Keth Imre
vénókt mártírcsata
Budapest
Fábián utca 20

BOLDOG
ÚJÉVET

KIVÁN SPITZ ADOLF
PESTI LLOYD-NYOMDA
BUDAPEST V. MÁRIA
VALERIA UCCA 12. SZ.

boldog új esztendőt kíván Kun Mihály

ALDOTT
KAGAZDAB
ÚJ ESZTENDŐT KIVÁN
LOMBÁR LÁSZLÓ
BETULEN XV.

BOLDOG ÚJÉVET KIVÁN

DEBRECEN
SZ. KIR. VÁROS
ÉS A TISZÁNTÚLI
REFORMÁTUS
EGYHÁZKERÜLET
KÖNYVNYOMDA-
VÁLLALATA

AZ 1929-İK ESZTENDŐRE

A „MAGYAR GRAFIKA” MELLÉKLETE.

építették a modern alapelveknek meg-
felelően. És fokról-fokra fejlesztették,

Az épület tetején lesznek a víztar-
tályok a festékhez szükséges víz lá-

laboratóriumok telve vannak dobozok-
kal, üvegekkel, fiolákkal. A festékek

A Hartmann Testvérek új festékgyára Ammendorfban

A Hartmann Testvérek festékgyára

Ammendorfbán, a Saale mellett emelkedik a Hartmann Testvérek festékgyárának két hatalmas épülete. Az egyikben a fekete, a másikban a színes festékeket gyártják. Régente, mint a nyomdászattörténetből tudjuk, a könyvnyomtató maga készítette a neki szükséges festéket. Csak később, a könyvnyomtatás specializálódásával lett önálló foglalkozási ág a festékgyártás.

A Hartmann Testvérek, akik négyen valának, kémikusok és kereskedők, apjuk halála után, 1905 április 10-én alapították gyárukat a nem messze Halletól lévő Ammendorfbán. Szerényen kezdték. Öt dörzsölőgéppel, kettő fekete festéknek és három színesnek, kezdték meg az üzemet. A kezdet nehézségein az segítette át őket, hogy csakhamar áttértek száraz festékek házilag való gyártására és ezt kiépítették a modern alapelveknek megfelelően. És fokról-fokra fejlesztették,

nagyobbították és kiépítették üzemüket.

A termelés emelkedésével és a gyártmányok kiválóságával arányban növekedett a megrendelők száma is. Hovatovább negyedszázada lesz, hogy az üzem létesült. Ha ebből leszámítjuk a háborús időket, ami természetesen itt is megállást jelentett a fejlődésben, akkor meglehetősen gyorsnak mondható a Hartmann festékgyár haladása. Az építkezés még most is folyik és új tervek készülnek valóra válni.

Ammendorfbán most új, modern épület emelkedik a fekete festékek korszerű gyártására. Azt hinnék: hatalmas áruház vagy elektromos művek, olyan harmonikus, szép stílusban épül. És ebben a házban, amely méltó a világ legpompásabb színeire, fogják az egyhangú fekete festéket gyártani!

Az épület tetején lesznek a víztartályok a festékhez szükséges víz lá-

gyítása és tisztítása céljából. Egy emelettel lejjebb a kormot raktározzák el, amely a kence mellett a legfontosabb szerepet játssza a festékgyártásnál. Innen vezetik le csöveken a kormot a munkaállomásokra, ahol a gépek már várják, hogy a kencével összevegyítsék. Mert a hatalmas német nyomdaiparnak és a külföldinek is sok festékre van szüksége és ebből nagy mennyiséget fogyasztanak a Hartmann-festékekből is.

Nagymennyiségű kencek, ásványolajok és más szükséges anyagok vannak fölhalmozva a raktárakban. Különösen a kencek sokfélék, mert tudva-lévő, hogy mindenfajta festékhez más-más kenceféle szükséges. Más az offset- és mattfestékekhez, más a mélynyomtatáshoz, a fénynyomtatáshoz és más a kő- és könyvnyomtatáshoz. A kencefőzésnél még a különféle szárítóanyagoknak a szükséghez mért hozzávegyítése is fontos szerepet játszik.

A munkafolyamatokat előkészítő laboratóriumok telve vannak dobozokkal, üvegekkel, fiolákkal. A festékek

A Hartmann Testvérek új festékgyára Ammendorfbán

kipróbálásához kísérleti nyomda is szükséges. Mindez egyszerűbb lenne, ha csak néhány normálszín volna. De 25.000 különféle színárnyalat megrendeléséről van szó és ez a skála napról-napra növekszik.

A színes és fekete festékek szakadatlan keverése, törése, szűrése és szárítása után pulverizálva vagy így kerülnek forgalomba, vagy egy tucat termen keresztül vándorolnak egyik dörzsölőgéptől a másikba, ahol kencével kötődnek össze. A részletek leírásával nem akarjuk olvasóinkat untatni, hiszen többször megírtuk már. Csupán azt

említjük még meg, hogy a Hartmann festékgár expedálótermei és raktárai óriási bel- és külföldi forgalomról tesznek tanúságot.

A kísérleti házinyomdában készülnek azok a műmellékletek is, amelyek a szakfolyóiratokban néha megjelennek és bámulatba ejtik a szemlélődő szakembert.

Az irodai helyiségek kereskedelmi apparátusa amerikai méreteket mutat. Bürokráciát itt nem lehet látni, hanem a haladó kereskedelmi szellem értelmében dolgoznak itt és minden nap elintézik az aznapi ügyeket.

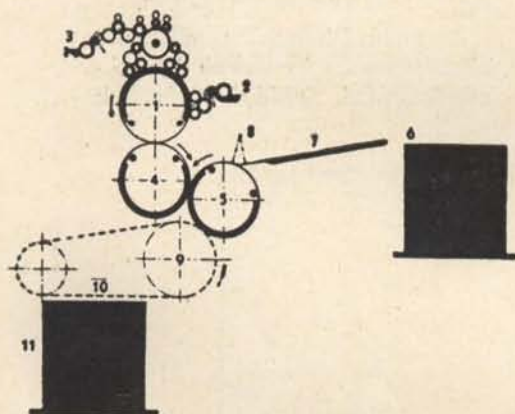
mert geometriai alaptörvény szerint a nagy külső térfogatú hengereknél ugyanannyi fordulatszámnál a fordulatgyorsaság nagyobb, mint a kisebb hengereknél. Minthogy a hengerek fordulatgyorsaságát a jó festékezés, festékvitel, ívkiakás stb. érdekében nem tanácsos bizonyos mértéken túl fokozni, másrészt a hengerek fordulatszáma mérvadó az óránkénti nyomásteljesítés szempontjából és ezért lehetőleg fokozni kell, ebből az következik, hogy *kis hengerátmérőknél egyenlő nyomásminőség mellett nagyobb nyomásgyorsaság lehetséges*, mint nagy hengereknél. Tehát a kis átmérőjű hengerek részesítendőek előnyben.

Ami a hengerek helyezését illeti, úgy Európában, mint Észak-Amerikában mindinkább az a felfogás hódít, hogy oly gépeket kell építeni, amelyeken a lemez-, gumihenger, festékezőmű és ívkiakó egyazon oldalon van. Ez az elrendezés nagyban egyszerűsíti a gép kezelését.

Hogy képet adhassunk a három egyenlő kis térfogatú, hengerű offsetsajtóról, amint az a fentemlített tapasztalatok és irányelvek szerint a gyakorlatban megfelel, ábrában mutatjuk be a Faber & Schleicher rt. Offenbach am Main „Roland” gyorsjárátú offsetsajtójának keresztmetszetét. Ezt a gépet sok év óta gyártják és a hasonló rendszerű típusok közül a legelterjed-

A „Roland” offsetsajtókról

Az idők folyamán mindinkább bebizonyult, hogy az egyszínnyomó offsetsajtóknál a háromhengeres rend-

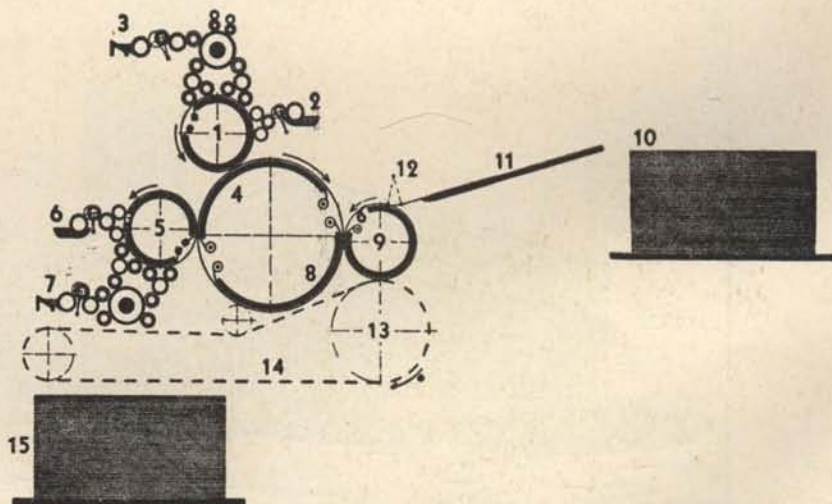
„Roland” egyszínnyomó gyorsanjáró offsetsajtó

1 lemezhenget, 2 nedvesítőmű, 3 festékezőmű, 4 gumihenger, 5 nyomóhenger, 6 berakandó ívrakás, 7 berakóasztal, 8 lebegő előívfogók, 9 kirakódob, 10 kirakólánc, 11 kirakott ívrakás

szere az elsőbbség, mert csak ez teszi lehetővé, hogy az offsetsajtó három főalkatrészét: lemezt, gumikendőt és nyomóelemet (Druckelement) egymástól függetlenül kezeljenek és állítsanak be. Valóban minden valamirevaló európai gépgyár ezt a rendszert részesíti előnyben. Még ott is, ahol eddig a kéthengeres rendszert alkalmazták, áttérnek erre. Noha a két- vagy háromhengeres rendszer kérdése elvesztette régebbi jelentőségét, mégis különböz-

nek ezek a rendszerek a *hengerek méretének* a nyomandó papiros nagyságához való viszonya szempontjából, továbbá a *hengerek elrendezése*, úgy az egymáshoz való viszonyuk, mint a különféle segédelemek: a festékező-, nedvesítő, be- és kirakó egymáshoz való viszonya tekintetében. Ebben a kérdésben is a gyakorlat mindig világosabban adja meg a feleletet, mint ahogy ezt elméletileg elvárhattuk.

Úgy Európában, mint Észak-Amerikában, ahol az offsetnyomtatás sokkal előbb terjedt el, kitűnt, hogy a *henger-térfogatot* lehetőleg mérsékelni kell,

„Roland” kétszínnyomó és kétoldalt egyszerre nyomó offsetsajtó RZ

1 lemezhenget I, 2 nedvesítőmű I, 3 festékezőmű I, 4 gumikendő a lemezhenget I-hez, 5 lemezhenget II, 6 nedvesítőmű II, 7 festékezőmű II, 8 gumikendő a lemezhenget II-höz, 9 nyomóhenger, 10 berakandó ívrakás, 11 berakóasztal, 12 lebegő előívfogó, 13 kirakódob, 14 kirakólánc, 15 kirakott ívrakás

tebb. Amint a rajzból látható, a Roland gyorsanjárónál a három henger részutasosan egymáson fekszik, amivel

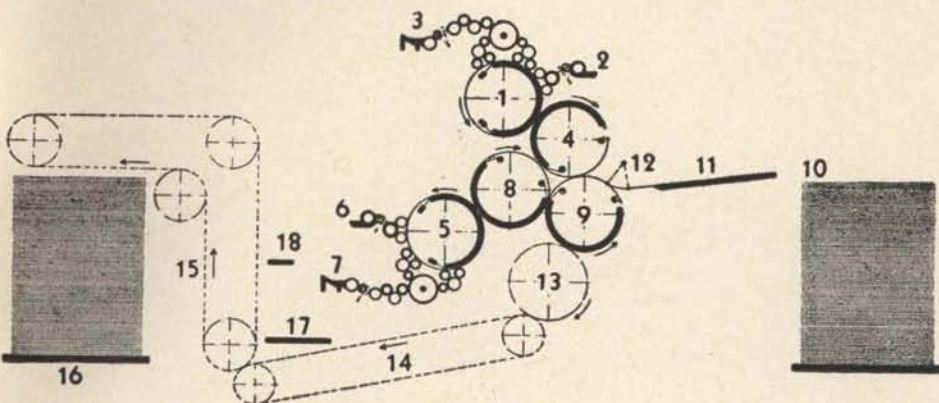
Ezenkívül kényelmes testtartással válthatók a cinklemez vagy a gumikendő és a hengerek, ami nemcsak lényege-

minőségnyomásig fokozható a teljesítmény, a nagyobb alakúnál 4000 nyomásig óránként. Ezt az eredményt természetesen a gyár sok évi speciális tapasztalatainak köszönheti. Ennél a nagy gyorsaságnál is a legpontosabb regisztrált tartja a gép, amelynek ábráját közöljük.

Ugyanennek a cégnek „Roland” kétszínnyomó belső és külső nyomást végző offsetsajtója (lásd ábra) már nemzetközi hírnévre tett szert. Lényegében olyan a szerkezete, mint a „Roland” egyszínnyomó offsetsajtónak, tehát hasonló a helymegtakarítása és könnyű áttekinthetősége. Két megosztott lemezhangere és két csaknem elválasztva elhelyezett festékező- és nedvesítő-műve van. Ezen a gépen a nyomás öt különféle módon lehetséges: egyszínnyomás, kétszínnyomás, külső és belső nyomás és a két előbbemlített nyomásmód mindegyike kétféleképpen. A nyomásteljesítmény rendkívül magas, nagy formátumnál, 87×115 cm, 2800-ig óránként. A belső és külső nyomásnál ugyancsak a teljes mennyiség érhető el. A minőség a legnagyobb gyorsaságnál is kiváló, amit többek között az is kedvezően befolyásol, hogy a kétszínnyomó Roland minden menetnél duplán festékezi be a lemezt, minden idővesztés nélkül.

A „Roland” kétszínnyomó gyorsjárású offsetsajtó, a Faber & Schleicher A. G. Offenbach a Main gyár legújabb terméke méltán sorakozik elődjével, a fentebb leírt két gép mellé. Konstrukciójában és részleteiben hasonlít az előbbiekhöz. A gyártó cégnek az offset- és könyomósajtók speciális terén szerzett évtizedes tapasztalatainak megtestesítése ez a sajtó. Ez oldali ábrán ezt az „RZS” típust is — amint az új gépet rövidítve elnevezték (Roland-Zweifarbenn Schnellläufer) — bemutatjuk; valamint egy sématis rajzot is, hogy olvasóink pontos képet alkothassanak maguknak erről a gépről is.

A RZS-nek öt egyenlő kisátmérőjű hengere van. Ennélfogva a nyomóhenger minden fordulatanál kétszer nyomott ívet szállít. Más típusú kétszínnyomó offsetsajtóhoz viszonyítva, amelyek a nyomóhenger minden második fordulatanál szállítanak egy két-

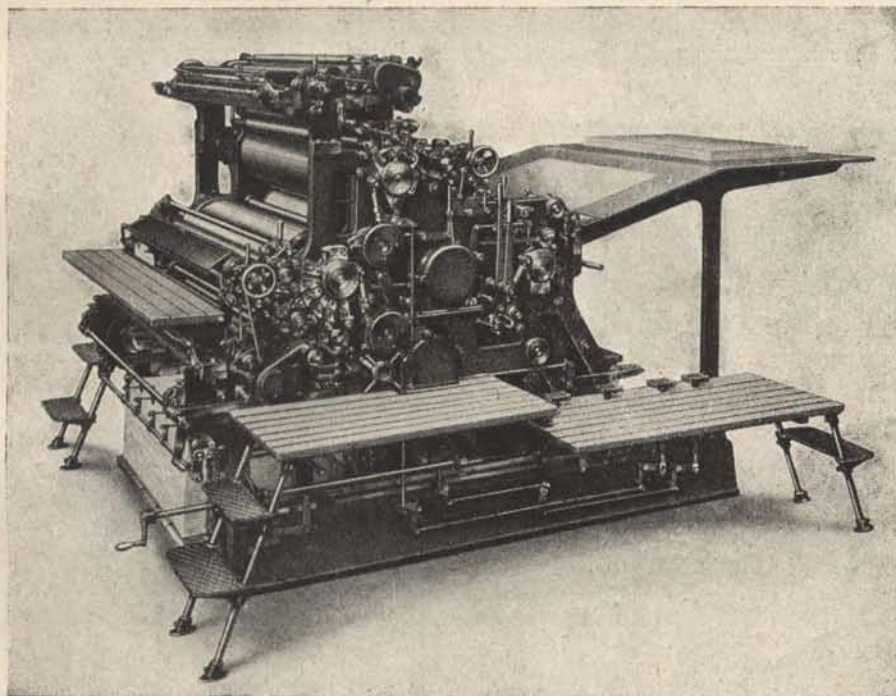
„Roland” kétszínnyomó gyorsanjáró offsetsajtó RZS

1 lemezhangere I, 2 nedvesítőmű I, 3 festékezőmű I, 4 gumihenger I, 5 lemezhangere II, 6 nedvesítőmű II, 7 festékezőmű II, 8 gumihenger II, 9 nyomóhenger, 10 berakandó ívrakás, 11 berakasztal, 12 lebegő előívfogók, 13 kirakó, 14 kirakólánc-rendszer I, 15 kirakólánc-rendszer II (meglassítva), 16 kirakott ívrakás, 17 futódeszka, 18 áthajtható ülés

nagy helymegtakarítás éretett el. Festékezőmű, lemezhangere, gumihenger és ívrakó egyazon oldalon van, úgy hogy a gépmester a nyomást megfigyelheti, szabályozhatja, anélkül, hogy a gépet meg kelljen kerülnie.

sen megkönnyíti, hanem lényegesen meggyorsítja a gép kezelését.

A Roland gyorsanjáró nagy teljesítménye mellett kifogástalan minőségű nyomást produkál. A kisalakú Roland gyorsjárátú offsetsajtón 5000

A „Roland” kétszínnyomó belső és külső nyomást végző offsetsajtó

szer nyomott ívet, ez hasonló fordulategyorsaságnál, vagyis hasonló minőségű nyomásnál kettős teljesítményt jelent.

A formátum, a papiros és a nyomóforma természete szerint a „Roland” kétszínnyomó gyorsjárátú offsetsajtó 4600 duplán és kifogástalanul nyomott ívet szállíthat óránként, a legpontosabb regiszterrel és jó tömör festékezéssel.

Az ív a RZS-nél a berakástól a kikapásig egyszerű S-vonalat végez; nem lesz tehát a teljes nyomóhengeren áthajtva, nem kell egy teljes 8-ast lerírnia, ami vastag papír vagy karton nyomásánál nagyon hátrányos volna. Főlépíttessége olyan, hogy mindkét festékezőműve, mindkét lemezhengere és ívkapása a gépnek egyazon oldalán van, amiből a többi gépnél leírt előnyök származnak.

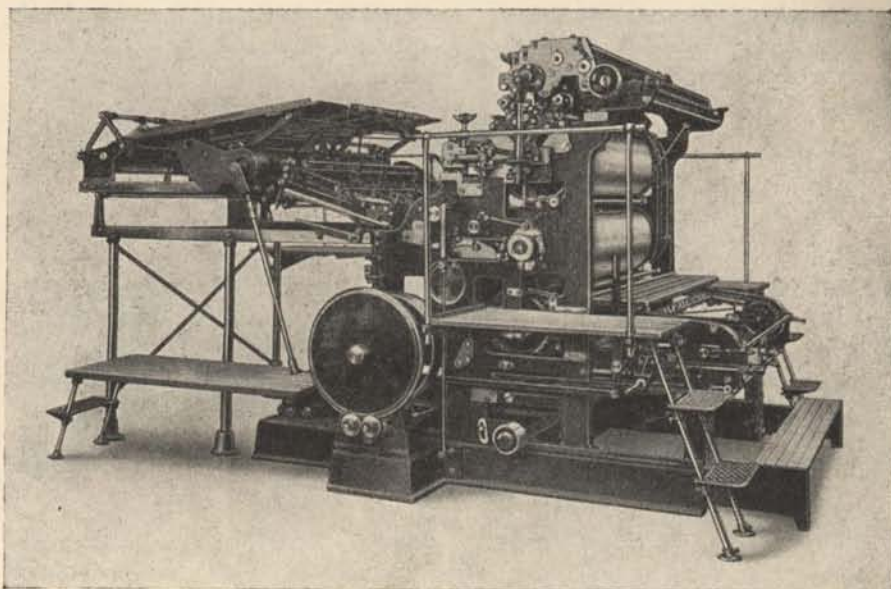
Az ívkapás 1 m magasságig van kiképezve. A kinyomott mennyiség három oldalról tolható ki. Az íveket a kikapó szisztematikusan ható speciális készülék segítségével meglassítva rakja ki még a gép leggyorsabb járásánál is.

Az RZS-n különösen a jól ismert lebegő előtűfogók tűnnek föl, ami a legnagyobb és változó gyorsaságnál is pontos passert biztosít. A festékező- és nedvesítőmű is hosszú évek gyakorlati tapasztalatai alapján épültek. Az alsó festékezőmű kivehető, hogy a hengerek szükséges kezelése (mosás, stb.) kényelmesen végezhető legyen.

A „Roland” offsetsajtók a szakmai világban már régóta mint különösen célszerű és szállítóképes gépek ismertek. Az a példátlan siker, amelyet a gyár különböző típusaival az utóbbi években is elért, ennek legfényesebb bizonyítéka. b.

Zerkall-Bütten

A csodák határáig fejlődő technika a papírgyártás terén is hatalmas utat nyelt el, amíg az ősi merített papirosból eljutott a mai gépkolosszusok számtalan minőségű és asztronomikus tömegű készítményéig.

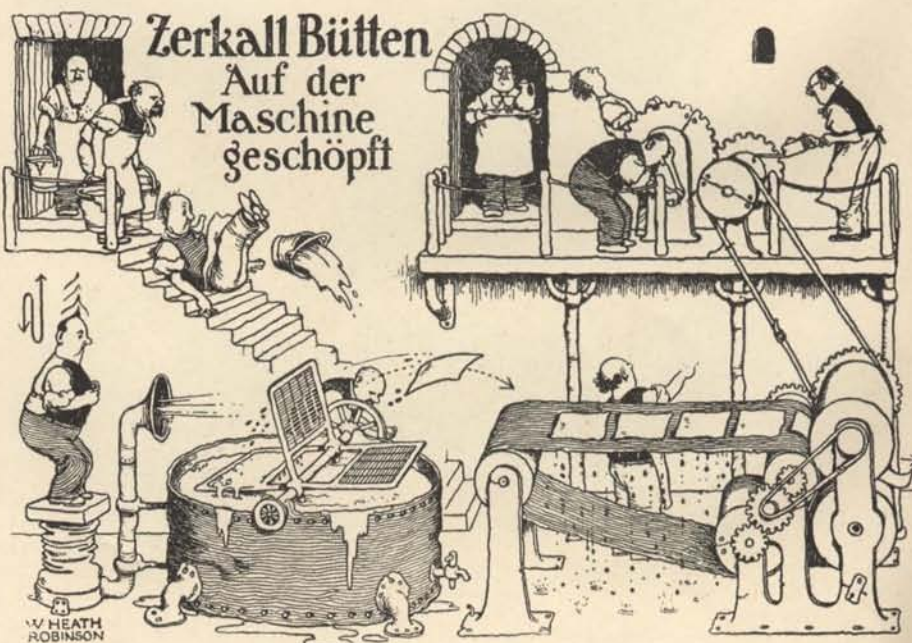
A „Roland” kétszínnyomó gyorsjárású („RZS”) offsetsajtó

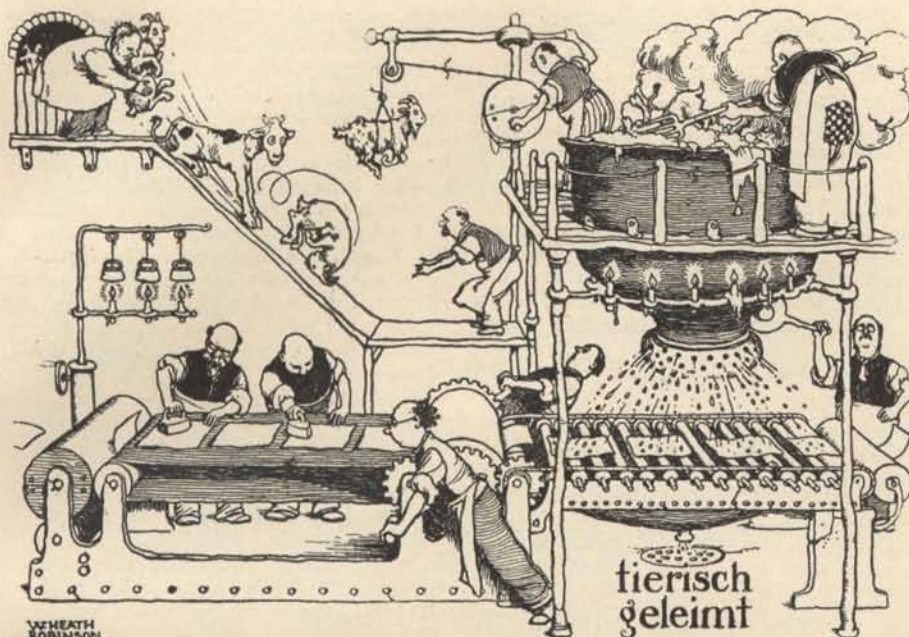
De a közönség nem felejtette el a merített papirost. Sőt, mindinkább ráeszmél arra, hogy az szép és jó, és mindsűrűbben keresi azt. Persze élénken érdeklí a közönséget az is, hogyan sikerült az iparnak ezt az ősi eljárást a modern korral összhangba hozni, illetve a fokozott keresletnek megfelelni? Hogyan készül ma a merített papiros és mit nevezhetünk annak?

Erre a kérdésre próbál válaszolni

W. H. Robinson, az ismert angol művész, amikor grafikusán ábrázolja a merített papiros készítését.

A képen látjuk a körülményes munkával előkészített papirosanyagot öreg lépcsőkön ledöcögni a merítőkádba és abból gondos mesterek kezén keresztül, szelíd kecskék és juhockák állati enyvével megerősödve, pontosan temperált vasalók símogatása alatt megfutni a fejlődés útját, amíg lesz belőle:

tierisch
geleimt

a sok gondnal és szeretettel kezelt, gépen merített, állatilag enyvezett és levegőn szárított zerkalli merített papiros.

Persze ne gondoljuk, hogy a gyártás megmaradt az ősi kezdetleges eszközknél is. Dehogy, a céhmesterek kézi munkáját csak úgy kiszorította a szellemes gép, az ő finomfonású körbefutó drótszalagjával, szabatoságával, nagy teljesítőképességével, mint például a szárítópádlások primitivitását — ahol és amennyire lehetett. Mert ez a gyártásmód még ma is igen nagy követelményeket támaszt az emberi munkabírással, kitartással és hozzáértéssel szemben.

Robinson mosolygó szemmel összefogja a modern gép munkáját a visszasaemlékezés hajdani céhmesteréjével és ránk bízva, hogy a kettőt egymástól különválasszuk.

Robinson mosolygó szemmel összefogja a modern gép munkáját a visszasaemlékezés hajdani céhmesteréjével és ránk bízva, hogy a kettőt egymástól különválasszuk.

an der Luft getrocknet

Újévi üdvözlőlapok

Amikor hálás köszönettel emlékezünk meg a szerkesztőségünkbe beküldött ezévi üdvözlőlapokról, sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a nyomdászvilágban régebben divott ez a szép szokás kezd aláhanyatlani. Ez pedig nagy hiba. Az üdvözlőlapok szedése és nyomása különösen nyomdásznál több oldalról is bír jelentőséggel. Először ápolja a szak- és kartársi szeretetet, másodsor nemes versengésre serkent a mesterszedők körében, harmadszor a szép és jó lapok megszedésével és nyomtatásával a szakkulturális nívót emeli. Látjuk tehát: szép célok. Eppen ezért sajnáljuk, hogy aránylag kevés lapot kaptunk az idén és azt sem mind szakértársaktól. De amit kaptunk, az legalább értékes, kedves és így a minőség teljesen kárpótolt a kisebb mennyiségért.

Abécédrendben emlékezünk meg róluk:

Beck, Ellen (Düren) két feketenyomású üdvözlőlapot küldött be. Egy karácsonyit és egy újévit.

Czinolter Károly egyszerű, középen kettéosztott síkú lapja, eltekintve szimmetrikus voltától, modern megoldású. Kétszínű nyomásos. A tangirozás narancsszín, a betűk feketenyomásúak. Kellemes hatású.

Debrecen sz. kir. város és a Tiszántúli Református Egyházkerület Könyvnyomdávalapata újévi üdvözlőletű lapunk mellékletei között találják meg olvasóink. A szövegmegoldás, de meg a színezés is harmonikusan simul a reneszánsz díszhez.

Dukai Károly ólomtetszésű piros-fekete nyomásos lapja jó folthatású. Hatását emeli a jól megválasztott samoaszínű merített karton. Úgynevezett kitűnő „Werbedruck”.

Fekete Géza újévi lapjának reprodukcióján nem érvényesül az eredetinek ezüstszínű vonal- és hullámos oldaldíszje. Régi, szolid tipográfia.

Herschkovits Dezső lapja úgynevezett korszerű munka. A tangirozás ezüst, a szöveg piros. Az ügyes H. D. monogram finoman díszíti a kártyát.

Horváth Ferenc kártyájának betűi és vonalai váltakozva kék és pirosszínűek. A tangirozott rész a kék. Amint a reprodukción is látszik, a fejlődött technikát szimbolizálja: távirat-, telefon-, antennahuzalok viszik tovább jókívánságait az 1929. évre. Eredeti ötlet kitűnő, finom megoldásban.

Howard A. J. (Lincoln) karácsonyi üdvözlőlapja pirosnyomású kezdőbetűivel elegáns lap.

A Hungária-nyomda üdvözlőlapja ötletes, szimbolikus művészi munka. Kaesz Gyula tanár tehetségét dicséri.

Kaesz Gyula újévi lapja a művész foglalkozását rajzjal kifejező kétszínnyomásos pompás munka. Mind a kettőt külön mellékletben mutatjuk be lapunk e számában.

Kettinger Antal kéknymomású linometszetes lapján a számok pirosnyomásúak. Türelemmunka ez a letűnőfélben levő „izmusok” stílusában készült művészi produkció.

A
**MERGENTHALER
SETZMASCHINEN-
FABRIK**

G. m. b. H.
Berlin N 4, Chaussestrasse 25
Magyarország részére
szabadalmazott

»LINOTYPE«

szedőgépet értékesítene
és kéri azon gyárosokat, kik
a szabadalom
gyakorlása iránt érdeklődnek,
vele érintkezésbe lépni
szíveskedjenek

Kner Imre lapja kék keretben pirosnyomású szöveg. Ha valaki kurrens betűvel akarja a tulajdonneveket kezdeni, erre stílusosabb betűt alig talál a kövér antikvánál. Az üdvözlőlapon érdekes összeházasítása az új tipográfiának (szöveg) a klasszikus művészi stílussal (keret).

Kner Izidor gyomai könyvnyomató négyoldalas rendkívül finom, beszédes üdvözlőlapját Kozma Lajos iparművész rajzolta. A lap mellékletként ugyancsak eredetiben látható lapunk e számában, ami fölöslegessé tesz minden elismerő szót.

Kun Mihály üdvözlőlapjának reprodukciója csak nehezen tudja az eredetit megközelíteni. Tessék elképzelni: léniadarabkákból szedett össze mindent, ami ott látható. Betű, szám és dísz, keret; minden léni, mintha a braunschweigi léniabarátok közösségének megbízásából szedte volna. Szöveg, szám fekete, vonalak, díszek zöld és az alap arany. Csodálatos munka.

Lembar László lapja kedves kétszínnyomású munka.

Mihalik Pál végtelenül bájos, egyforma négyszögű lapja általános tetszésnek örvendő. Színezése összhangban van a szedésmegoldással.

A Monotype-társaság üdvözlőlapjának zöldnyomású fősora ugyancsak vonalakból tevődött össze.

Prüner Arnold, noha most nem gyakorolja művészetét, mert rossz lábai a kortortori asztalhoz kényszerítik, nagyon szép háromszínnymásos lapot szedett. A B szára és két félköre élénk kék kézzínezésű mosolyog, bájjal önti el a lapot.

Roth Imre kártyája dombornyomású. A monogram arany dombornyomás.

Sallmayer Ferenc lapjának vastag vonalai pirosnyomásúak. Nagy igényeket nem akar támasztani.

Spitz Adolf háromszínnymású lapja, mint minden munkája, elsőrangú klasszikus

tipográfia. Előkelő, elegáns és mindamellett meleg. A világos tangírozás kék, a sötét barna. A többi fekete.

Verdossy Lajos piros-fekete színezésű lapja egyszerű munka, amely nem sok fej-törés eredménye.

Weintraub Jenő üdvözlőlapján a pirosnyomású 1929 igazi „Blickfang”. A kövér groteszk szöveg is túlerős üdvözlőlaphoz. Hiába, mi az ilyen markáns megoldásokat csak reklámanyomtatványoknál tartjuk indokoltak. Az üdvözlőlapon legyen halk, finom, mint a Prüneré, Spitzé, Mihaliké, Kneré stb. Herzog S.

Fedőlaponk és mellékleteink

E számunk fedőlapját Tábor János jónévé grafikusként tervezte és vágta ki linóba. Úgy a gondolat, mint a kivitel magán viseli a művész kedvelt egyéni stílusát. A fedőlapon negyedik oldalának képét Tábor János festette.

Szedéspéldáink Seffer Antal árjegyzék-címlapja. Tervezte Kner Albert, lapunk főmunkatársa. — Kettinger Antal az Orion és a Konvalinka cégek levélfejt tervezte és ólomba metszette. — Herschkovits Dezső (Bíró-nyomda) a Magyar Radiongyár céglapját, K. Lukács Kató a fotomontázsos nyomdai levélfejt tervezte. Az

„Ebredjétek föl” című könyv címlapját Kassák Lajos, író-grafikus tervezte.

Különmellékletül még Debrecen sz. kir. város könyvnyomdávalatának üdvözlőlapját, a Hungária-nyomda, Kaesz Gyula és Kner Izidor újrólapját mutatjuk be, amelyekről már az újrólaponról szóló cikkünkben is megemlékeztünk. Külön ki kell emelnünk a Kner-lap mintaszerű nyomását.

A Klopfer Béla technikai vezetése alatt álló Hungária Könyvnyomda Részvénytársaság, amely nyomda lapunkat elismerésméltóan gyakran látja el mellékletekkel, ezúttal az „Ujság” hatásos cirkulárisát is rendelkezésünkre bocsátotta. Ezt Apfel Sándor szedte.

Wolf Dezső kunszentmártoni nyomdácég jóvoltából egy cégjegyet és egy ragcédulát mellékelünk. Mindkettőt Molnár József tervezte és szedte. Az előbbi különösen csinos munka.

Négyoldalas mellékleten a D. Stempel A. G. Frankfurt a. M. betűöntőde mutatja be szedéspéldákon legújabb betűtermését, amelyről más helyütt is van szó. Így alkalmazva láthatók azok a betűk, amelyeket e számunkban mintasorokban is bemutatunk.

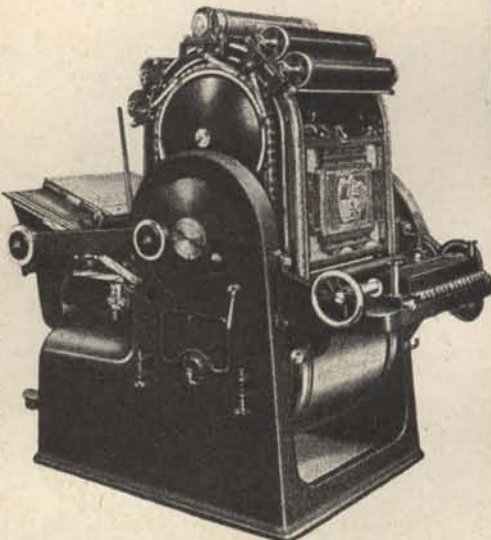
A Chn. Mansfeld gépgyár Kontra-Re prospektusa is érdekes melléklet, jó reklámanyomtatvány.

Szebbnél szebbek a festékgyárak műmellékletei. A Beir & Co. Hamburg festékgyár offsetfestékeinek színpompája, a Gebr. Hartmann Halle-Ammendorf négyszínnymű-

**“OFFSET”
TÉGELNYOMÓGÉP**

**A NYOMDÁSZ
OFFSETGÉPE**

Ennek a gépnek a segítségével minden vegyélőkészítés és nedvesítés nélkül nyomtatóformáról lehet offsetnyomatokat készíteni bármily durva papírra, kartonra, vászonra, fára, bádoglemezre vagy üvegre tetszésszerűtínezésben és ezen kívül a gép rendes könyvnyomtató tégelysajtó gyanánt is felhasználható

**UNIVERSELLE MASCHINENFABRIK
J. C. MÜLLER & CO, DRESDEN A 24/6
MAGYARORSZÁGI VEZÉRKÉPVISELŐ:
OFFENBERGER MIKSA, BUDAPEST VII, KAZINCZY U. 32**

PALATIA

70X100
92X128

A

MÉLYNYOMÁS

GAZDASÁGOS ÜZEMÉNEK EL-
ENGEDHETETLEN FELTÉTELEI:

**A NAGY NYOMÁSTELJESÍTMÉNY,
TÖKÉLETES SZÁRÍTÁS,**

**A FESTÉK LEHUZÓDÁSÁNAK
MEGAKADÁLYOZÁSA,**

**A HENGERPALÁST GYORS
KICSERÉLÉSE,**

AZ EGYENGETÉSNELKÜLI NYOMÁS

Ezen tulajdonságokat egyesíti magában
a **SCHNELLPRESSENFABRIK
FRANKENTHAL** (ALBERT & CIE AG
FRANKENTHAL) közel két évtizedre
visszatekintő mélynyomógép gyártása
(a „Palatia” és a körforgógépek)

VEZÉRKÉPVISELET:

ELSŐ MAGYAR BETŰÖNTÖDE RT

BUDAPEST VI,
DESSEWFFY-
UTCA 32. SZ.
TELEFON: AUT.
223-70 és 271-18

nyomásos Rafael-produkciója, a *Gebr. Jänecke & Fr. Schneemann*, Hannover remek mélynyomós műmelléklete, a *Gebr. Schmidt* G. m. b. H. Berlin-Heinersdorf nyomófestékgyárának offset-nyomata, a *Hamburg-Lüneburger Farbwerk* G. m. b. H. Lüneburg offsetfesték színskálája, a *Lorilleux Ch. és Társa* nagyszerű háromszínyomata, amelynél a jó festéken kívül a kifogástalan nyomást is ki kell emelni, végül a *Michael Huber* két műmelléklete, a színharmóniában elolvadó színminta és a háromszínynyomós magyar tárgyú festményreprodukció, valamennyi szemtelket gyönyörködtető, értékes műlap.

A fedőlap, a mellékletek és a szövegrész gondos nyomása *Laib Károly*, lapunk kiadója nyomdájának főgépmeisterének fölügyelete alatt történt.

Szerkesztői üzenetek

Kaszás Endre. Szekszárd. Betűminta-könyvét köszönettel vettük és örömről szolgál, hogy Kaszás Sándor cég kebelében ilyen nagyszerűen működhet. A mintakönyv maga ízlésesen megszedett finom munka és alkalmas arra, hogy rendelőkörét a Kaszás-cég kiszélesítse. Különösen a „Léniakörzetek” című dala ügyes kompozíció, de csinosak a léniakörzetek mintái is. A mintakönyv egyes oldalait, bármennyire szeretnők is azt, nem teherjük közzé, mert ez nem lehet a szakfolyóirat célja. Mi csak a betűöntődék betűmintaát ismertetjük, hogy olvasóinknak esetleges rendeléseiknél ezzel is hasznukra lehessünk.

Karpinszky Aladár, Belgrád. Falragaszairól csak elismerő bírálatot adhatunk. Különösen azok a plakátjai hatásosak, amelyeken a betűöntődei anyagon kívül az Ön lemezmetézési ügyessége is igénybe van véve. Például a markáns nyél, a Schriftgussvignetta nagyított mása stb. Jók a vonaldíszítésű meg sávok plakátjai, míg a majdnem felényire feketén és piros színben nyomtatott falragasz, melynek közepén a nagy 6-os szám van tónusnak kivéve, *túlágosan* színteljes. A legteljesebbnek a vastag piros sávba nyomtatott három fekete léniakeretes plakátot tartjuk. Általában valamennyi jó, mert eléri a célt: a figyelem magárvonását és a széprész fölkeltését.

Felelős szerkesztő és kiadó:

Biró Miklós

Főmunkatársak:

Herzog Salamon, Kner Albert és Löwy László

A szövegrész Intertype „C” modelű szedőgépeken szedve
(Képviselet „Grafika” Gépkészkereskedelmi Rt.
Budapest V, Csáky u. 49)

A kliséket a König és Bayer kliségyár, Budapest VII, Wesselényi u. 50. szállította

A Leykam-Josefthal AG. gratveini gyárában készült különleges famentes offsetnyomóra nyomtatott:

*Biró Miklós nyomdai műintézetében
Budapest VII, Rózsa u. 25*

HANS WUNDER

NYOMDAFESTÉKGYÁR

BERLIN-WILHELMSBERG

világhírű nyomdai, litográfiai, offset-
és mélynyomófestékeinek magyar-
országi vezérképvisellete és lerakata

KLEIN KÁROLY GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST VI, GRÓF ZICHY JENŐ UCCA 44

TELEFÓN: TERÉZ 283-85

IGAZSÁG A REKLÁMBAN

az az alapelv, amely minden közlésünket uralja. Nincs szükségünk arra, hogy túloz-
zunk, nem kell, hogy a LINOTYPE előnyeit
földicsérjük, mert a dolgokat kritikával vizs-
gáló komoly szakemberek tudják, hogy a

LINOTYPE

mindig az élen halad, sok modeljeivel és állandó újí-
tásaival a szigorú és sokoldalú gyakorlathoz és a ha-
ladó korszellemhez alkalmazkodik, sőt azt meg is
előzi. Aki ezt nem tudja, minden fáradság nélkül
bizonyosságot szerezhet arról a számos LINOTYPE-
tulajdonosnál s a Linotype-gépek valódi ismerőinél

GUTENBERG-HÁZ, GEEL TESTVÉREK

BUDAPEST II, HUNYADI JÁNOS UCCA 12

WIEN VII, LERCHENFELDERSTRASSE No. 37

Kérje minden vásárlási kötelezettség nélkül szakértői tanácsainkat és prospektusanyagunkat!

HA BŐVÍTENI AKARJA

◊ SZAKMABELI ISMERETEIT, FIZESSEN ELŐ A „DEUTSCHER DRUCKER“ C. LEGJOBB NÉMET SZAKLAPRA ◊

WOLLEN SIE SICH UNTERRICHTEN

über alles, was in der ganzen Welt und namentlich in Deutschland auf allen Gebieten der gra-
phischen Berufe und Techniken geleistet und geboten wird,
WOLLEN SIE WISSEN, was an neuen Maschinen und Hilfsmitteln auf den Markt kommt, was
an neuen Verfahren und Methoden von Spezialisten ersonnen und ausgearbeitet wurde,
WÜNSCHEN SIE ANREGUNG und Belehrung, suchen Sie künstlerische Vorlagen für geschmack-
volle Ausstattung von Familien-, Vereins-, Geschäfts- und Werbedrucksachen,

DANN ABONNIEREN SIE

die weltbekannte, im 33. Jahrgang erscheinende illustrierte graphische Monatsschrift

DEUTSCHER DRUCKER

(DEUTSCHERBUCH- UND STEINDRUCKER) BERLIN SW 61. HAGELBERGERSTR. 49

Probenummer kostenlos. Jahresbezugspreise RM 28,20, für Ungarn, Rumänien, Tschechoslovakei, Jugoslawien, übr. Ausland RM 33. Das Abonne-
ment kann jederzeit beginnen. Zahlungen halb- oder vierteljährlich. Postcheckkonten: Budapest 54967, Wien 105095, Ljubljana 20449, Prag 79607

◊ ELŐFIZETÉS NEGYEDÉVRE 7-05 MÁRKA. MŰTÁTVÁNYSZÁMOT INGYEN KÜLD A KIADÓ HIVATAL ◊

BEIT & CO

SPEZIAL
OFFSET
FARBEN

DRUCKFARBENFABRIK HAMBURG

H. ARNOLD

3968

3972

3970

000

3957

3936

3955

Nach einem Gemälde von Hans Tschelaran

Dreifarbenätzung
C. Angerer & Göschl
Graphische Kunstanstalten
Wien, XVI/1
Zweiganstalt Budapest, VII.
Csengery ucca 20

Druckfarben
Michael Huber, München
Vertretung für Ungarn
„Grafika“ A. G. vorm. David Fuchs
Budapest, V
Csaky-ucca 49

1895. ÉVBEN

ALAPITVA:

BOZSIK KÁLMÁN

AGYAGIPARI
MŰHELYE

KUNSZENTMÁRTON

KÉSZIT:

MAGYAR MOTIVUMU DISZVÁ-
ZÁKAT, DISZKORSÓKAT, DISZ
VIRÁGCSERÉP TARTÓKAT,
KERTI VÁZÁKAT BEKÜLDÖTT
RAJZ VAGY MINTA UTÁN IS

MEGRENDELÉSEKET FELVE-
SZEK ÉS AZT PONTOSAN,
TÖRÉSMENTESEN SZÁLLITOM

KITÜNTETVE SZÁMOS BEL- ÉS KÜLFÖLDI EZÜST- ÉS ARANYÉRMEKKEL!

KUNSZENTMÁRTONI ELSŐ KÖTSZÖVŐÜZEM

TELEP: BETHLEN UCCA 1119. SZ. * LERAKAT: KOVÁCS LÁSZLÓNÁL

POLYÓNSZÁMLA A KUNSZENTMÁRTONI TAKARÉKPÉNZTÁR RT.-NÁL

Érték: P f.

Utánvét: P f.

A „Magyar Grafika“ melléklete

Tervezte és szedte: Molnár József – Woll Dezső könyvnyomdája, Kunszentmárton

UJSÁG

BUDAPEST 62 ~ POSTAFIÓK 282

IGEN TISZTELT ELŐFIZETŐNK!

Őszinte hálával köszönjük azt a szeretetet és ragaszkodást, amelyet lapunkkal szemben tanusít. Közös ideálnak szolgálunk, amikor egy jobb jövő reményében törhetetlen erővel folytatjuk a küzdelmet. Az UJSÁG az egyetlen sajtóorgánium, amely senkitől sem függ, amely anyagi eszközeit kizárólag olvasótáborából meríti. Ez a tábor a liberális felfogású polgártársaink tábora. Legszentebb feladatunknak tekintjük ennek a tábornak minden módon való erősítését és megkerjük Önt is, igen tisztelt előfizetőnk, hogy ebben a munkában segítségünkre legyen. Ismerősei körében bizonyára vannak, akiknek gondolkodása az UJSÁG irányával egyezik, de nem előfizetői lapunknak. Kérjük, irányítsa rá figyelmüket az UJSÁG-ra, a kitűnő szépirodalmi mellékletre, az UJSÁG-nak a liberális ügyért vívott bátor harcára és nyerve meg őket az UJSÁG előfizetőinek. Jól tudjuk, hogy ezt a szíves segítséget elvi meggyőződésért teszi igen t. előfizetőnk, mégis engedje meg, hogy hálánkat és köszönetünket kifejezésre juttassuk azzal, hogy minden negyedéves előfizető megszerzéséért egy hónapi, minden féléves előfizető megszerzéséért két hónapi ingyen, tiszteletpéldány gyanánt küldjük lapunkat. Kiváló tisztelettel

AZ UJSÁG KIADÓHIVATALA

HORVÁTH
ENDRE

salan

A TÖKÉLETES FERTŐTLENÍTŐ HÁZISZER